

Publicistika
1933–1938

Dubia

Společná
prohlášení

AKROPOLIS

dílo jaroslava seiferta

/ svazek 13

JS: 13

dílo jaroslava seiferta
svazek
13

PUBLICISTIKA (1933–1938)

DUBIA

SPOLEČNÁ PROHLÁŠENÍ

dílo jaroslava seiferta
svazek
13

PUBLICISTIKA (1933–1938)

DUBIA

SPOLEČNÁ PROHLÁŠENÍ

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Seifert, Jaroslav

Publicistika (1933–1938); Dubia; Společná prohlášení / [Jaroslav Seifert ;
edičně připravil Michal Topor]. – V tomto souboru 1. vyd. – Praha : Akropolis,
2011. – (Dílo Jaroslava Seiferta ; sv. 13)

ISBN 80-7304-006-9 (soubor). – ISBN 978-80-87481-50-9 (váz.)

821.162.3 * 070.4 * (437.3)

– Seifert, Jaroslav, 1901–1986

– česká literatura – 20. stol.

– publicistika – Česko – 1931–1940

– články

– fejetony

– úvahy

– texty

– sebrané spisy

821.162.3 – Česká literatura [25]

Svazek vychází za velkorysé podpory Ministerstva kultury ČR,
Nadace Charty 77, hlavního města Prahy (partnerství),
Nadace Český literární fond a města Kralupy nad Vltavou.

© Jaroslav Seifert – dědicové, 2011

© Editor Michal Topor, 2011

© Graphic Design Luboš Drtina, 2011

© Filip Tomáš – AKROPOLIS, 2011

ISBN 80-7304-006-9 (soubor)

ISBN 978-80-87481-50-9

ISBN 978-80-87481-49-3 (PDF)

PUBLICISTIKA (1933–1938)

B Á S N Í K O V A T R A G É D I E

Před několika dnů, právě před vánočními svátky, oslavovali jsme narozeniny šedesátipětiletého F. X. Šaldy. Nebyla to oslava hromady let. Nebyla to jen oslava díla již vykonaného. Myslili jsme i na práci tryskající neustále z pera, které navzdory rokům zasahuje tak činně a temperamentně do našeho duchovního i politického života. Ačkoliv básníkovo tělo netěší se již snad oné křepkosti, jíž se vyznačuje jeho duše, stojí Šalda pevnýma nohama uprostřed dneška jako neoklamatelný pozorovatel a bystrý a přísný soudce. Osud státu, otázky demokracie i diktatur, činnost a boj dělníka o nový svět, to vše upřímně interesuje a zaměstnává Šaldu spisovatele. Protestuje, volá, posmívá se, bojuje bez umdlení a moudrost let, která ozařuje jeho myšlenky, neúprosnost a přímočarost, která provází jeho soudy – to vše zaručuje mu pozornost i úctu většiny slušného čtenářstva.

Nikoliv každému bohužel je dopřáno této milosti.

Na druhém konci města žije jeho bývalý druh a spolubojovník J. S. Machar. I ten pokoušel se o něco podobného. Leč jeho proslaivenou ironii vysušila stařecká zloba tak, že nutně osaměl.

Zatímco k jedněm oknům vyhlíží se s úctou a sebevědomím, že v dnešní mizérii žije ještě duch, který tak vzácně a dokonale dovede vysloviti mnohé z toho, co zmítá veřejností, duch nepodplacený a nepodplatitelný, vyčnívající tak vysoko z průměru nikoliv nejšťastnější doby, lhostejně míjena jsou okna Macharova.¹⁾

5 Nepřicházíme vyčítati Macharovi jeho zlomenou šavli.²⁾ Vždyť Jeanne d'Arc neztratila své dívčí kouzlo ani s mečem v ruce a dokonce jí ani tento meč nebránil, aby se stala svatou. Ať již generálská epizoda byla jen generálskou kapricí, nebo čímkoli jiným, nesouhlasíme ani s těmi, kdož lkají nad ztracenou láskou k básníkovi. Nebyl přece povinen pohybovati se jen směrem, který láska a nadšení čtenáři mu tak chtěli naznačiti.

O to nám nejde. Děsíme se však tragédie, kterou je dnes Macharovi prožiti.

Machar téměř celý svůj život obětoval boji. Neohroženému boji proti Rakousku a boji o lepšího českého člověka. Nuže, Machar

se dočkal splnění svého vídeňského snu: Rakousko padlo. Bylo mu dopřáno vstoupiti na půdu svobodné země. Ale běda! Stačilo jen několik roků, aby Machar, jistě jeden z vůdců národa, octl se po několika doušcích zklamání až na samé periferii politického i literárního života.

Otráven a zhnusen vyřaduje se dnes Machar z života, nedobrovolně vstupuje a propadá se bezmocně až někam, kam za ním půjdou leda zoufalci a hlupáci.

Je to opravdu přežalostná tragédie. Múzy zestárly a básník zmalomyslněl. Potácel se jaksí rok od roku, až konečně našel si prostředí, ve kterém jsme litovali i mnohem menších spisovatelů. Našel špinavou zeď, na které se mohou stkvíti jeho stařecké, zlobné sliny.³⁾

10 Škoda, že se nenalezla ruka, která by mu jemně vyrazila z rukou pero. Byli bychom snad možná uchráněni této podívané, při které s bolestí musíme konstatovati, že byl v Čechách básník, a že ho již není. Že tento básník zdál se býti i člověkem většího formátu, – a že to byl omyl. Byli bychom ušetřeni podívané na starce, který se mstí, mstí, mstí za svoje osobní zklamání, do kterých nám koneckonců nic není.

Večerník Práva lidu, 21, č. 8, 11. 1. 1933, s. 2. Podepsáno –fert. ■ 1) Šalda bydlel v té době na Vinohradech v Kanálské ulici (dnes U Kanálky), č. 4; Machar se v závěru roku 1928 nastěhoval do vily na Ořechovce (Cukrovarnická, č. 650). • 2) V letech 1919–1924 zastával J. S. Machar funkci generálního inspektora československé armády. Léta strávená v armádní službě poté pojednal na stránkách Národní práce (knižně *Pět roků v kasárnách. Vzpomínky a dokumenty: 1925–1926*. Praha, Aventinum 1927). • 3) Machar počínaje lednem 1933 – po třech letech spolupráce s redakcí konzervativní Národní politiky – začal hojně přispívat do Nedělního, případně Poledního listu, periodik spjatých s politickým působením Jiřího Stříbrného. Srov. básně zařazené do DJS, sv. 3, 2001, s. 235–236 (oddíl Dubia).

B Á S N Í C I S E Z L A T Ý M I L Y R A M I
A B Á S N Í C I S P U Š K O U
A V D Ě L N I C K É B L Ů Z E

Je to vzácná návštěva, i když jsme ji neuvítali oficiálně vzletnými proslovy na peroně, prapory a panorámatem Hradčan. Jsou ostat-

ně mezi nimi i mrtví. Všichni však hovoří k nám naší řečí, horoucími rytmy a rýmy.

Dva úhledné svazky sovětské poezie leží na našem stole.¹⁾ První z nich¹⁾ otvírá se Alexandrem Blokem a přes něžnou, zamilovanou Achmatovou, Jesenina, Pasternaka spěje k revoluci, k NEPu a k pětiletce. Druhý svazek²⁾ urvali pro sebe sebevědomí a statečností básníci proletářští. V prvním je více poezie, v druhém více revoluce. Neboť v něm zpívají mladí dělníci, kteří vracejí se z front občanských válek a drnkají si k písním na řemeny svých pušek. Starý Pegas má zurážená křídla a táhne učouzené dělo.

Blokem, Achmatovou a Jeseninem doznívají ještě zlaté lýry staré poezie. I život těchto básníků byl v jiných znameních. Umírali v slavném romantickém stylu hladem, revolverem, připomínajíce staré mistry.

Proletářští básníci vytrhali tyto přežitky starých dob jako plevel. Bojují na barikádách, pracují ve fabrikách a nemají času pro city a slova předrevolučních slovníků. Až na jediného. Až na Majakovského, který zklamal.

5 Alexandr Blok, ačkoliv byl jedním z prvních, kteří opustili pozlacené křeslo básnické výlučnosti, nestal se nikdy básníkem revoluce. Jeho epos *Dvanáct* (tak dokonale přetlumočené B. Mathesiem)²⁾ je sice obrazem revoluce, nikoli však její písní. Však také zemřel mlád, když ještě revoluce byla mladá a hořela na všech frontách.

Ani Jesenin není jejím básníkem. Krasavec a nenapravitelný piják, „koketní a sladký“, zaprodal svoje srdce ruské vesnici. Jí zůstal věrný i v krčmách Moskvy. Svoji mocnou lásku k novému rodícímu se světu vyzpíval však spanilými strofami, ale revoluční proletariát zůstal mu cizí až do smrti, na kterou si zavola sám. Jeho kučeravou hlavu našli jednoho dne v oprátce. Verše, které podobají se třpytivým lasturám, vyplavily revoluční vlny až na břeh měšťanského Západu.

Prezident zeměkoule, futurista Chlebnikov, umřel rovněž záhy. Uvedl však generaci, která otřásla starou poezií a místo na struny lyr zavířila na revoluční bubny.

Majakovský, jeden z jeho přátel, stal se pak slavným trubadúrem rudého světa. Sedě v sedle koně recitoval Rudé armádě svoje lyrické rozkazy. Opřen o zeď fabriky zpíval svým hrubým hlasem verše o slávě proletariátu.

Byl tvrdý, jeho ruce podobaly se lopatám, hlava motoru, ústa vrtuli. Běda, prohnal si však před několika lety kulkou skráně.

Ta rána byla zpronevěřena revoluci. Byl za to proklet, podle řádu nového komunistického světa.

- 10 A hořký prostor vznikl v poezii
jak odnesli by velkou skříň...
pro jakous hloupou komedii
pro milenecké hádky stín...³⁾

Jaký to žalostný osud pro poezii. Byli to právě tito mrtví, v jejichž rukou bylo téměř všechno bohatství nové poezie ruské.

Avšak i ti, kteří zůstali a kterých je, zdá se, více než svatých na pravoslavném nebi, mají právo říci světu mnoho zajímavého.

Asejev, Kljujev, Pasternak – jsou autoři, které jsme měli znáti již dříve a podrobněji než mnohé mondénní tlachaly z pařížských kaváren.

A jistě, abychom nezapomněli na zlaté ruce překladatelky Marie Marčanové; dotýká se lehce originálu a přetváří mistrovsky formu, aniž by ublížila myšlenkám i slovům básníků. Spolu s B. Mathesiem dali nám knihu, která v historii moderní literatury bude vždy jmenována s respektem, což o druhém výboru Weilově, který je rázu spíše agitačního a informativního, neodvažujeme se tvrditi.

*) *Nová ruská poezie* (Sfinx).

**) *Sborník sovětské revoluční poezie* (K. Borecký).

Večerník Práva lidu k č. 11, 21, 13. 1. 1933, s. 1–2. Podepsáno –fert. ■ 1) *Nová ruská poezie (1910–1930)*. Uspořádal, předmluvou opatřil a za spolupráce Marie Marčanové přeložil Bohumil Mathesius (1932). *Sborník sovětské revoluční poezie*. Úvod a redakce Jiří Weil (1932). • 2) Mathesiův překlad Blokovy poemý *Dvanáct* vyšel poprvé knižně roku 1925. • 3) Z básně Ilji Lvoviče Selvinského *O smrti Majakovského* (ze *Sborníku sovětské revoluční poezie*, s. 114–117, cit. s. 115).

J I Ř Í M A H E N V P O Z A D Í

Prosím za odpuštění, je to jen lajdáctví nebo lehkomyšlnost, opravdu však nevím, který rok se tenkrát psal.

Jen to si pamatuji, že stromy tenkrát kvetly bíle, Svitava tekla přes kameny, a pak – to však již nemohu tvrdit s takovou určitostí – bylo to roku, kdy Jiří Wolker vydal svoje první verše.¹⁾

Wolker! To je první mrtvý!

Tenkrát ještě před našimi okny v Juliánově²⁾ teklo rameno řeky. Je již dávno zasypáno. Bylo v něm plno žab. Lehávali jsme večer s Halasem na juliánovských loukách a zdálo se nám, že hvězdy skřehotají v močálech temně modrých mraků a Halas vyprávěl o knížkách, které četl. Četl hodně a miloval Poea. Vyprávěl jeho povídky, kterých jsem dosud neznal. Kulisy k strašlivým dějům byly dokonalé. V pozadí byly černé brněnské domy, komíny fabrik a lesknoucí se řeka.

5 Bože, kdybych na všechno zapomněl, na toto jistě nikoliv!

Halas vyprávěl i o Mahenovi. Na louce prvních literárních snění vystupoval Mahen jako záhadný cizinec, intelektuální faun, jemůž ani faunovská bradka nechyběla. Co všechno Mahen znal, co všechno dovedl, co říkal a co napsal! Jeho *Balady*³⁾ měli jsme rádi nadevše. *Kamarádi svobody*⁴⁾ nám učarovali a vzpomínám si, jak v noci vzněcovala mne jedna z jeho hrdinek, která si sama rozpínala živůtek.

Wolker byl již v Praze a zanechal v Brně stopu. Byl to *Host*⁵⁾.

V sadech na Kolišti byla tehdy rozkošná kavárna pod plachtami. Sedávali v ní brněnští básníci. Často přicházel Chaloupka, který se chlubil Mahenovým přátelstvím. S mladou domýšlivostí básnickou, rozkročený a pyšný, vyprávěl Chaloupka o brněnských dívkách a hlučně s rozmáchlým gestem recitoval svoje verše.

A to je druhý mrtvý.

10 Širokou sadovou třídou proudívala živá promenáda. Vojenská hudba duněla svými plechy a jako stříbrné rybky blýskaly se v tomto toku mladičké dívky. Byly to baletky z brněnského divadla. Jak byly kouzelné a svůdné! A jak byly nedosažitelné v našich rozbitých střevících s několika korunami v kapse.

Bože, kdybych na všechno zapomněl, na toto jistě nikoliv!

Někdy mihnul se kolem Mahen. Závídel jsem každému, kdo mu mohl zakývat na pozdrav. Mezi těmi stříbrnými dívkami vypadal jako elegantní sympatický mrož. A když ne mrož, tedy vodník ve svém brněnském království. Myslíval jsem, že ho všechny ty dívky z divadla milují.

U stolu mluvilo se o Mahenovi často a uctivě. Ze všech, kdož tam přicházeli, míval jsem nejradši Blatného. Hovořil tiše, chodíval

totiž věčně se svou nezbytnou průvodkyní, vleklou nemocí, avšak v hlavě mu již burácela příští dramata.

A to je poslední mrtvý do třetice.

- 15 Pamatuji se, jak bylo těžko v této době mluvit o vernisáži výstavy, aby tam nebyl přítomen Mahen. Přednášky o umění, nepřednášel-li on sám, navštěvoval všechny. Na premiéře, neseděl-li v lóži autorské, seděl jistě mezi obecnstvem. Všude byl jeho stín, jeho úsměv a jeho jméno.

S rukopisem první knížky⁶⁾ odejel jsem z Brna. Ale s Mahenem jsem se nesetkal.

Až po letech seděli jsme spolu v brněnské kavárně. Bylo jaro, Mahen kouřil viržinku. Chtěl jsem se zeptati na sto věcí. Avšak Mahen mi nejdříve vyprávěl, jak sirkou pomáhal broučkovi z vlhké jarní země.

Bože, kdybych na všechno zapomněl, na tohle jistě nikoliv!

Panorama, 10, č. 10, 25. 1. 1933, s. 169. Podepsán *Jaroslav Seifert*. Na závěr uvedeno „Ze sborníku Mahenovi“. • Večerník Práva lidu k č. 29, 3. 2. 1933, s. 3 s titulem *Mahen na pozadí* a úvodní poznámkou: „*Poněkud opožděně – k prosincovému jubileu – vyšel v Družstevní práci sborník, věnovaný brněnskému básníkovi Jiřímu Mahenovi. Téměř padesát autorů a básnickových přátel seskupilo se v této publikaci, aby oslavilo básníka Mahena, jeho život i dílo. Otiskujeme příspěvek J. Seiferta.*“ – Mimo změněný titul a poznámky ve Večerníku Práva lidu jde o shodný text, který přetiskujeme. • Stať byla otištěna také ve „sborníku k padesátinám“ *Mahenovi*. Uspořádali František Halas a Jiří Žantovský. Praha, Družstevní práce 1933, s. 143–145. Podepsán *Jaroslav Seifert*. Oproti předcházejícím otiskům jsou ve sborníku změny, které uvádíme: 5, 11, 18 ¶ ...*jistě nikoli!* • 8 ¶ ...*básnickou rozkročený...* • 10 ¶ ...*a svůdné. A jak...* • 12 ¶ ...*kdo mohl zakývati...*; ...*sympatický mrož, tedy vodník...* • 13 ¶ ...*nejraději Blatného...* • 17 ¶ ...*kouřil viržinko...* ■ 1) Kniha *Host do domu* vyšla koncem června 1921. • 2) Juliánov – do dubna 1919 samostatná obec, poté připojen k Brnu jako jeho nová čtvrť. • 3) Básnická sbírka (1908). • 4) Román (1909). • 5) Wolker se podílel na vzniku časopisu, navrhl jeho název. • 6) Seifertův debut *Město v slzách* (1921).

V Z P O M Í N K A N A B Á S N Í K A

Básník A. Macek byl – jak je ostatně jistě známo – silně nahluchlý. Na konci svého života byl i komunistou. Obé nevadilo jeho bystré-

mu a pozornému duchu. Macek byl však zejména básníkem, a to nikterak bezvýznamným. V nedávných dnech vyšel právě výbor jeho básní, který uspořádal Hora.¹⁾

Každý, kdo se chtěl s Mackem dohovoreti, byl nucen hlasitě mluvit mu do ucha. Tak se stalo, že na nebohého Macka křičelo také mnoho hlupáků.

Jiří Weil ve své vzpomínce, kterou přináší právě vyšlé číslo *Panoramy*, nevzpomíná na Macka básníka, ale právě na člověka raněného hluchotou. Řekněme přímo, že vzpomíná způsobem spíše nepěkným. Ovšem, že ve stylu karlínských proletářských rapsódů. Dozvídáme se např., že Weil čekával, až si Macek odbude svoji rachotu, aby s ním mohl bloumat po Praze atd., věda však dobře, že by se pramálo zavděčil čtenářům, kdyby vzpomínaje Macka, vyprávěl jenom o sobě, zmiňuje se též o jedné příhodě z Mackova života. Podle všeho má to být příhoda veselá. Smát se jí ovšem mohou jen duchové, Weilovi příbuzní. Je to příhoda lidsky smutná a její vylíčení pobuřuje. Tu je, citována co nejpřesněji:

„Jednou jsme ho přivedli do vinárny U Kreuzlů a tam jsme ho představili majitelce, Němkyni jako poleno, jako bývalého ruského revolucionáře, který dvacet let pracoval v olověných dolech a ztratil tam sluch. Majitelka hladila Macka ze soucitu po šedivé hlavě. Macek si to nedovedl vysvětlit a hlasitě protestoval. Ježto majitelka neuměla česky a nerozuměla mu, vyšly jeho protesty naprázdno. A my jsme se musili tvářiti hrozně vážně nad nešťastným Mackem, který se rozhlížel na všechny strany, hledaje pomoci.“²⁾

- 5 Litujeme, že je to právě *Panorama*, která přináší tento ohroublý humor, a dokonce při takové příležitosti, jako je pietní vydání knih nešťastného člověka a zapomínaného básníka. Podobné ušlechtilosti zvykli jsme vídati jen v prostředí, kde jsou neškodné, na stránkách listů, kterých nikdo nečte.

Večerník Práva lidu, 21, č. 25, 31. 1. 1933, s. 4. Podepsáno –fert. ■ 1) Výbor z díla Antonína Macka (Družstevní práce 1932, uspořádal a úvodem opatřil Josef Hora). • 2) Jiří Weil: Vzpomínka na Antonína Macka (Panorama, 10, č. 10, leden 1933, s. 168–169).

M O S K E V S K É D Ě T I , N E Ž Á R L E T E !

V komunistické metropoli sovětů byla v těchto dnech uspořádána soutěž. Nebyla sice volena ani komunistická královna krásy, ani dokonalý komunista; odborná jury vyhledávala mezi množstvím dětí ze všech koutů země nejkrásnější sovětské dítě.

První cenu obdrželo šestileté děvčátko, Ludmila Ocupová, dcera ukrajinského sedláka.

Po volbě zahrnuto bylo děcko obdivem, ponecháno v Moskvě a angažováno pro několik filmů.

Vy, moskevské děti, vy nesmíte žárlit na maličkou Ludmilku, nejhezčí holčičku v sovětském Rusku! Nesmíte jí závidět její červené tvářičky, její buclaté ručky. Tatínek Ludmilčin je sedlákem na Ukrajině – a tam na ukrajinské vesnici podařilo se možná sedlákům ukrýt před sovětskými úředníky a vojáky trochu obilí, tam není snad ještě taková bída jako u vás v Moskvě a v ostatních městech. V kraji, kde žije maličká rozkošná Ludmilka, pase se ještě na loukách tu a tam zapomenutá kravička a z jejích vemen odtéká sladoučké mléko, které vy, děti, tak rády pijete a na které vaše maminka čeká marně v dlouhé frontě.

5 Když vy, moskevské děti, jste se rodily, nebylo u vás příliš vlídno. Tatínek s maminkou a ještě s několika cizími lidmi bydleli v maličkém pokojíku, spíše v malé díře, v jedné ze špinavých, blátivých moskevských ulic. V tom pokojíku bylo více smradu než tepla, více kouře než světla a více špíny než vzduchu. Vy přece nemůžete mít tak krásné červené tvářičky jako malá Ludmilka, která prožila svoje první měsíce života pod modrým ukrajinským nebem.

Možná, že váš tatínek bojoval na frontách světové války a domů vrátil se vyhublý, schvácený, nemocný. Neodpočíval dlouho. V roce 1917 bojoval v moskevských ulicích na barikádě, a když vztýčen byl nad Kremlem rudý prapor, šel s ostatními soudruhy bojovat proti bílým armádám reakcionářů v zákopech občanské války. A když byl nepřítel poražen a když se poznali s maminkou, museli bojovat oba, on i maminka, po dlouhá léta s hladem a bídou. I dnes je ještě bída. I dnes je hlad, v Moskvě zejména. Možná, že by bývalo lepší, kdybyste se nebyly narodily.

Je vás mnoho a potravin je málo. Chleba a mléka musí se dostati nejdříve Rudé armádě. Ta musí být silná a zdravá v první řadě.

Na vás se prozatím ještě nedostává. Možná že pan Stalin provede druhou pětiletku,¹⁾ neumřete-li do té doby, možná že bude lépe. Teď prozatím musíte býti ještě trpělivé. Ani ve filmu nemůžete hrát, protože vy, moskevské děti, které se narodily ve stínu barikád, pod rudými prapory a pod černými obláčky děl občanské vojny, vy *nejste nejkrásnějšími dětmi* sovětského Ruska. Jste příliš vyhublé, nemocné, nečesané, zavšivené, strupaté a nemáte ani červených tváříček, ani červených ruček jako malá Ludmilka Ocupová.

Žárlit však přesto nesmíte. Bylo by to od vás ošklivé a nekamarádkské.

Večerník Práva lidu, 21, č. 35, 11. 2. 1933, s. 1–2. Podepsáno –rt. ■ 1) První pětiletý plán byl na všesvazové stranické konferenci schválen v dubnu 1929. ■ 5 ¶ *...nebylo u nás příliš vlídno... na ...nebylo u vás příliš vlídno...* • 7 ¶ *...Je nás mnoho... na ...Je vás mnoho...; ...Na nás se prozatím... na ...Na vás se prozatím...*

M I S T R O V S T V Í S V Ě T A V K A N A D S K É M H O K E J I V P R A Z E

Každý, kdo jednou spatřil večerní mač na stříbrné ploše ledové, zmítající se lidská těla v záři večerních lamp, jistě přisvědčí, že tento zápas je podívanou, která zaujme i toho, kdo na ni pohlíží nesportovníma očima. Viděli jsme v německém sportovním časopise sérii dokonale reprodukovaných fotografií a byli jsme překvapeni jejich moderní krásou. Muž řítící se se svým klikatým stínem za ujíždějící hokejkou je obraz, který hovoří srozumitelně a výmluvně k nervům moderního člověka.

Naši hráči kanadského hokeje jsou jistě přesvědčeni o své stoprocentnosti a jistě nikdy nebyli na pochybách o modernosti svých osob a svého sportu. Tím více však zarmucuje plakát, který byl právě vydán k světovému mistrovství těchto her,¹⁾ neboť diletantský tento projev reprezentuje před cizinou velmi špatně nejen ušlechtilý sport ledního hokeje, ale bohužel i naše umění. Nejenže výtvarné kvality tohoto plakátu rovnají se nule, ale i svým námetem je tento plakát vším možným, jenom ne propagací hokeje. Mondénní, naondulovaná a nehybná figura se siluetou Hradčan

rozhodně nepovídá pranic o smělych vlastnostech dramatického boje na ledě a sotva je s to přilákati k zhlédnutí této významné mezinárodní sportovní události. Jsme přesvědčeni, že kdyby hráč hokeje ovládal tak špatně svoji hokejku jako autor plakátu tužku a štětec, nemohl by hráti ani ve Zlámané Lhotě.

Řekněme upřímně – je to ostuda, a poněvadž plakát určen je k události mezinárodní, je mezinárodní i tato ostuda.

Večerník Práva lidu, 21, č. 35, 11. 2. 1933, s. 4. Podepsáno –*rt.* ■ 1) Hokejový šampionát probíhal v Praze od 18. 2. do 27. 2. 1933.

F. X. ŠALDA, MUŽ,
JEHOŽ NELZE MINOUT

Bylo i nebylo ono datum *šedesátých pátých* narozenin F. X. Šaldy znamením, abychom si uvědomili, že žije mezi námi muž, jemuž patří pocty, které národ prokazuje jenom největším svým hrdinům. Nebylo znamením pro ty, kdož po léta bedlivě a radostně pročítají jeho *Zápisník*¹⁾, avšak přesto bylo znamením, aby všichni tito zdůraznili hlasitě a najednou tuto skutečnost, která nejen potěšuje, ale i zavazuje. V této době, která vyniká leda průměrem duchů, době, která zapomněla na pravou podobu slávy, vyrostl národu muž, který nemá kongeniálního vrstevníka, umělec, který svým významem v duchovních dějinách vyrovnává se prvnímu našemu prezidentu.

Byli jsme svědky, když lidé, okusivše dosyta hořkosti doby, s bolestí odvraceli se od svých snů a plánů, hledající v samotách platonickou odpověď na ožehavé otázky, které jim doba předestřela. Tito všichni musejí dnes vzhlížeti k Šaldově osobnosti jako k něčemu, co přece v tomto kulturním soumraku ještě tvoří jasné a planouc vysoko, vyčnívá nad průměr, v němž se utápíme.

Mládež, která dnes bezradně tápe od komunismu Východu k únavě a nudě Západu, od vysněných barikád nejkrajnější levice k hysterickým záchvatům jalového a směšného nacionalismu, má v Šaldovi pevný bod, od kterého může vyjít a zachránit se ještě dříve, než její nejlepší část, předčasně zmoudřelá, utopí

se v páchnoucích vodách liberalismu, kam je vlečena lesklými a zvučnými frázemi pokrytců.

Upadající společnost dnešní, v níž duchový svět zastoupen je leda procesím duchů z Raupachova dramatu²⁾, zahalených v špinavá prostěradla, společnost, zachvácená nízkým přízemním politikařením, jež ji rozežírá jako nemoc, nezastavovala se nikdy příliš uctivě před Šaldovými okny ve vinohradském činžáku.

- 5 Nepřipomínejme si ani bolestný fakt, že tento muž, kterému vším právem patří málo výnosný titul knížete básníků, musil se domáhati způsobem jeho nehodným, aby dramatická báseň jeho mohla být slyšena z jeviště.³⁾

Sborník, který právě vychází,⁴⁾ je jenom malou náplastí na tuto bolavou ránu, kterou pocítujeme všichni, kdož Šaldu známe a milujeme. Slavnostní akord, kterým vyznívají všechny příspěvky tohoto sborníku, ujišťuje nás však, že mezi významnými autory českými dozrála jistota o Šaldově génii.

Večerník Práva lidu, 21, č. 37, 14. 2. 1933, s. 4. Podepsáno –fert. ■ 1) Šaldův zápisník vycházel od roku 1928 až do Šaldovy smrti v roce 1937. • 2) Lidová sentimentální hra *Mlynář a jeho dítě* (1830), mnohokrát přeložená a inscenovaná i v českých zemích. • 3) F. X. Šalda v roce 1930 žaloval Národní divadlo, že neuvedlo podle smlouvy (z roku 1923) jeho drama *Zástupové* (1920). Spor skončil smírem. Drama bylo uvedeno 29. 4. 1932 v režii J. Frejky. • 4) *F. X. Šaldovi k 22. prosinci 1932*. S kruhem přátel uspořádal Josef Hora (Otto Gírgal, 1932). Sborník obsahuje 34 příspěvků umělců a vědců, většinou z mladé generace; Seifert do něho nepřispěl. ■ 2 ¶ ...shlížeti k Šaldově osobnosti... na ...vzhlížeti k Šaldově osobnosti...

Z Á Z R A K Y B Á S N Í K Ů

Často jsme se již přesvědčili, že básník promlouvá s kameny, oblaky, hvězdami. Kameny, oblaka a hvězdy mu ovšem odpovídají. Nikdy jsme se tomu nepodivovali, znajíce podivuhodné možnosti básníků a očarováných věcí, kterých se dotkly jejich oči a ruce.

Básníku Jindřichu Hořejšímu narodila se v létě loňského roku roztomilá dceruška, které dal jméno Jiřinka. Pročež, ptáme se vás,

může-li básník pohovořiti si s kamenem a s růží, může-li mu pak růže a kámen odpovídati lidskou řečí, proč by pětiměsíční dceruška básníka Hořejšího nemohla také již o Vánocích vésti s tatínkem básnické rozhovory. Jak je to podivuhodné a krásné, dá-li se do řeči takové pětiměsíční děvčátko, reprodukuje její tatínek v almanachu *F. X. Šaldovi*:

Tu nechci, táto, s Honzou a s tím drakem –
o Dlouhém, Širokém a Bystrozrakém?

– Tu!... Kterak Dlouhý nad zem vyrůstával,
z nejvyšších stromů ovoce si brával?

5

Jak Široký měl srdce široširé,
že unes bolest jako moře širé?

Jak Bystrozraký zrak měl plný jasu,
že našel vždycky nejkrásnější krásu?

– A doved by to někdo najednou?
Jsou takoví? – Jsou, Jiřínečko, jsou!¹⁾

A pak, že se dnes nedějí zázraky!

Večerník *Práva lidu*, k č. 39, 21, 15. 2. 1933, s. 2. Nepodepsáno. ■ 1) Jindřich Hořejší: *F. X. Šaldovi – 22. prosince 1932* (In *F. X. Šaldovi k 22. prosinci 1932*, s. 65; viz zde s. 21, pozn. 5). ■ V časopiseckém otisku jsou v obráceném pořadí tištěny tyto dva verše: ¶ 4 ...z nejvyšších stromů ovoce si brával? / – Tu!... Kterak Dlouhý nad zem vyrůstával...

J E Š T Ě J E D N O U S E V R Á T Í M E

Před týdnem brouzdali se v březovém háječku nad šáreckým potokem dva milenci. Z rozoraných polí stoupala povědomá vůně mokré hlíny, šárecký potok tloukl se šumivě přes kamení, kos zpíval, kočičky tulily se k pružnému proutí atd.

A milenci se dlouze políbili.

Zkrátka a jedním slovem – jaro.

Ještě před týdnem našlapovali jsme si radostně po pražských mostech dívající se, jak v proudu řeky uplývají poslední ledové kry a kakaová špína rozlévá se po kamenech nábřeží, ještě před týdnem – ale proč vzpomínati na věci tak minulé?

5 Březový háječek osaměl, milenci sedí někde v kavárně hodně blízko kamen, kos zalezl, potok nebublá a na Vltavě rodí se pomalu, ale jistě nový ledový škráloup.

Okamžik, kdy kalný proud proboří led, kdy ozve se hromové dunění řítících se ker – je slavný. Ti, jimž voda neteče právě pod prahy domovů, kry netrhají lávky a loďky na řetězech, zaznamenávají ve své hrudi pocity slavnostní.

Ještě před týdnem měli jsme tento slavnostní okamžik za sebou, ale dnes, kdy řeky poztrácely svoje hnědé barvy a ledová tříšť spojuje se znovu a pomalu v nový krunýř, můžeme se těšiti znovu.

Ještě jednou, ještě jednou ozve se na ledě kapela, zatančí krasobruslaři a napijeme se horkého čaje. Ještě jednou snad budeme naslouchati tajemnému dunění ledů troucích se o břehy a narážejících na kamenné pilíře.

Tentokráté letos již naposledy. Stejně bychom neuvěřili vlastním očím, až na Štvanici, několik kroků od Zimního stadionu, kde dvanáct národů bude zápasiti o šampionát světa,¹⁾ rozezpívali by se na kvetoucí hrušni kosové.

Večerník Práva lidu, 21, č. 41, 18. 2. 1933, s. 1. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 19–20.

N A D K N I H O U O P O S L E D N Í V Á L C E

Tak jako ozvěna bouře doznívá dlouho mezi skalami a její zvuk zachvívá široko daleko listím stromů, spočinuvším v tichu, ozvěna války rozechvívá v míru lidská srdce.

Portrét mrtvého vojáka na stěně, zapomenutá chlebenka na dně zásuvky, svazek dopisů – to vše jako prudký a nenadálý zvuk rozvichří prach vzpomínek.

Romány o válce vracejí nás prudce do víru minulých let. My, kteří jsme prožívali válku nad dětskými hračkami a nad řádky

školních sešitů, ocitáme se tak opět v onom hrůzném světě svého dětství a mládí, které bylo pošlapáno krvavými podrážkami vojáků, vracejících se z front.

Jaké štěstí, že osud byl k dětské duši do té míry milostiv, že nedovolil, aby již pochopila všechn ten děs a všechnu tu bolest.

5 Ještě dnes vidím fronty hladových matek v lednových mrazech. Mokvající obvazy mě ještě děsí.

Je to však ještě příliš málo, abych našel tak plastická a ohnivá slova, abych mohl vypravovati o válce svým dětem.

Lesk zbraní, fanfára trubky a vojenský pochod je ještě dnes příliš zvučný, aby děti, šťastné děti míru, dovedly pochopiti všechnu hrůzu, bídu a srdcervoucí žal, který je ukryt za těmito věcmi. Ne, myslím, že bych nenalezl pravých slov.

Ti však, kdož stáli v kalužinách krve, v obloucích šrapnelů a v olověných sprchách, ti mohou mluvit.

A každé jejich slovo je těžké, pronikavé a drásající.

10 Proto řadím knihu ke knize, knihy básníků, kteří popisují válku – abych ty knihy mohl dátí jednou věnem svým dětem. Neboť neznám na světě nic cennějšího v kovu zlatém a stříbrném.

Kniha, v jejíž úvod vpisují tyto řádky, je jednou z nich.

Čtete ji.

Aby se ještě zachvěla lidská srdce, jako ono listí. Aby fotografie mrtvého na stěně příliš nevybledla.

Neboť zapomínati, ach, zapomínati je osudem nás všech.

Předmluva ke knize Vilmy Meisnerové *Děvčata a vojáci*. Praha, Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství, únor 1933, s. 7–8. Podepsán *Jaroslav Seifert*. • Přetištěno (kromě odstavců 11–12) ve *Večerních novinách*, 1, č. 22, 2. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno.

N I K O L A Š U H A J L O U P E Ž N Í K

(K nové knize Olbrachtově)

Ne, nikoliv, až do těchto dnů jsme nevěděli téměř ničeho o podivuhodné východní zemi pod Karpaty, která byla po veliké válce přimalována k Republice československé. Nevěděli jsme o ní ničeho, ačkoliv jsme nejeden den prochodili uličkami Mukačeva,

ačkoliv jsme prohlíželi pily u Svaljavy a nejednou seděli v rozkošné zahradě užhorodského Jacíka.¹⁾ Ale nejen toto vše, ale ještě mnohé jiné jsme spatřili, abychom jen tak málo poznali a věděli. Křížem a krážem, po údolích a kopcích roztrásala nás ošumělá Praga, pili jsme z hořkých i kyselých pramenů, na polonině okoušeli sýr a víno na dně údolí. Přečetli jsme snad i slušnou řádku knih a článků, a přece to vše, co jsme poznali, nestálo za řeč.

Leží před námi nová kniha Olbrachtova, román o Nikolu Šuhajovi loupežníku.²⁾ Teprve když jsme dočetli tuto knihu, zdá se nám, že začínáme býti zamilováni do této země, zelené i modré, krásné a přenešťastné: krásné svými horami a řekami, přenešťastné svým osudem, zelené svými nekonečnými lesy a modré oblohou, která připomíná italská nebesa, oblohu básníků a malířů madon.

Stoupající tehdy kouřícími pralesy na Okulu, nepřestávali jsme se podívat množství květin, které se vlétaly do našich kroků. Nebyly to květiny neznámé. Vídali jsme je tisíckrát u našich potoků, na našich loukách a jezích. A přece ty květy tam na těch místech překvapovaly. Byly mnohem větší a bohatší těch, které jsme tak dobře znali. Prosté slzičky rozkvétaly tu nikoliv jediným, ale desaterým květem, houpajícím se na silném stonku; pomněnky byly vysoké až po kolena a bolehlav se podobal keřům. Barvy všech těch květin byly sytější, vůně jejich omamnější a sladší. Jako by z jiných vzácnějších látek slunce modelovalo na podkarpatské zemi.

Na tyto květiny jsem si vzpomínal, když jsem vzrušeně a s rozechvěním pročítal kapitoly nového Olbrachtova románu.

- 5 Nikdy jsem nepochyboval o velikém a vzácném Olbrachtově umění. V proudění času, který vyplavuje na břeh kamení i kamenky, hluboko zaklesnut tkví těžký balvan, na kterém je napsáno podivuhodné přátelství herce Jesenia³⁾. Avšak tato nová kniha, zbojnická balada o legendárním Šuhajovi, se podobá podkarpatorským květinám, které podle jména, stejné s květinami naší země, se tu pojednou rozrůstají do neobvyklých výšek, do překvapivé krásy, oplývající novými vůněmi. Tu nejde již jen o knihu mimořádné literární hodnoty, kterou spolu s jinými nalézáme na literárním trhu, při této knize jako bychom zapomínali na literární boje, denní literaturu, která okupuje náš zájem a zvědavost. Čtouce tyto stránky, přemýšlíme, nestali-li jsme se snad šťastnými majiteli díla, které svojí velikostí a prostotou zároveň se podobá

Babičce Boženy Němcové, Erbenově *Kytici* a Máchově *Máji*. Je téměř bez kazů, jako knihy, které si génius národa zavírá do svých pokladnic na sedmero zámků a které se podobají korunovačním klenotům.

Neboť kdy se podaří básníkovi čistýma rukama uchvátiti tak záhy se rodící legendu⁴⁾ malého utlačovaného národa, jako se to podařilo Olbrachtovi? Tupé a nevzhledné obličej horalů se proměňují náhle v zářící tváře hrdinů a hrubé nevzdělané ruce jsou pojednou opředeny silou, která jest schopna zázraků. Ti z hrdinů románu, kteří ještě dnes tam v podkarpatorských horách žijí, kamarádi, příbuzní, žena Nikoly Šuhaje a ostatní, okusili jedinečného štěstí: býti tam, čím jsou, a zároveň již vstoupiti do duchovní říše pohádek a legend a státi se v národě věčnými.

Bylo mnoho debat, diskusí a polemik o českém jazyce.⁵⁾ Nad knihou Olbrachtovou slyšíme zaznívati jeho nejčistší tóny. Tu knihu musíme čísti již jen proto, abychom poznali, jak je naše řeč krásná.

Večerník Práva lidu, 21, č. 2, 15. 3. 1933, s. 3. Podepsáno –fert. ■ 1) Seifert byl na Podkarpatské Rusi v červnu 1931. • 2) Olbrachtův román *Nikola Šuhaj loupežník* byl vydán v roce 1933. Seifert píše – asi podle titulu na obálce – *Nikola Šuhaj, loupežník*. • 3) Román *Podivné přátelství herce Jesenia* vyšel roku 1919. • 4) Nikola Šuhaj byl zabit v srpnu 1921, viz zde s. 200–201. • 5) V letech 1931–1932 vrcholila polemika o jazykovou správnost mezi hlavním redaktorem časopisu Naše řeč J. Hallerem a členy Pražského lingvistického kroužku (B. Havránek, R. Jakobson, V. Mathesius, M. Weingart ad.).

C E S T A Z P E K E L D O P E K E L A N E B R O M Á N P R O N E N A P R A V I T E L N Ě P E S I M I S T Y

(F. L. Céline: *Cesta do hlubin noci*. Román. Přeložil Zaorálek.

Vydal Borový.)

Perutná a patetická slova o stržených maskách mohla by platiti i o této knize, kdyby bylo dovoleno přidati k nim jen krátký dodatek: *i s kůží*. Zběsilost, s kterou vrhá se Céline na hrdiny svého románu, vylovené z hlubin noci, nemá již pranic společného s odvahou objevitelů; je to spíše posedlost a šílenství utkvělé myšlen-

ky: lidé jsou hrozní a svět je peklo. Ty masky strženy jsou i s kůží a to, co pod nimi spatřujeme, je nestvůrný škleb, z kterého je nám nevolno k zvracení. Opravdu, Célinova kniha není lekturou pro těhotné ženy.

Měřiti tento román literárními formami podobovalo by se chtít nalévat hořící lávu do křišťálové vázy. Slova za slovy, věty za větami, scéna za scénou řítí se korytem mnohomluvného, často i tlachavého monologu: mladý člověk, student, prochází plamenem a krvavým bahnem světové války, zhroucen tímto pekelným divadlem, ocitá se v koloniích v novém pekle. Prchá z džunglí plných žravých mravenců, hadů a šilenců do nového pekla amerických mrakodrapů, aby odtud navrátil se do své vlasti, která je jen pokračováním této zběsilé pouti, cesty do hlubin noci, cesty, která má jediný konečný cíl – ohavnou smrt.

Zvykli jsme v jistém druhu krásné literatury čísti některá vznešená slova s velkými písmeny: Vlast, Láska, Víra, Oddanost atd. Célinovi podařilo se tyto pojmy obrátiti v pravém slova smyslu naruby. Zbabělost, Chlípnost, Zrada, Špinavost – hle, jaké ctnosti dává autor této strašlivé Cesty do vínku svým hrdinům. To vše, co spatřil autor na bojišti světové války a v koloniích, není snad opravdu nic nového. Čtli jsme to v mnoha variacích u jiných autorů, avšak ona nestydatě upřímná zbabělost, otevřené přiznání k nejpřízemnějším pudům, špinavá dekoltáž lidského nitra – to je nové, to je zdrcující v tomto díle, či spíše snad jen kuriózní, za cenu jakéhokoli vkusu.

Zdá se, že autor téměř s rozkoší zavírá nad sebou všechny skuliny, kterými by do jeho černé noci mohl proniknouti světlejší paprsek. Nikdy a nikde nepokouší se jen zahlédnouti lidskou tvář v jiném osvětlení, v jiné barvě než v těchto temných barvách špinavé, nekonečné noci beze hvězd. Nikoliv noci slavíků, ale noci žab, skřehotajících v páchnoucím a slizkém bahně.

5 Román již ve Francii¹⁾ rozdělil čtenáře na dva tábory. Jedni nalézali v díle génia, druzí odvraceli se od knihy s ošklivostí, jako od pouhé literární strusky. Nezdá se nám, že by bylo povinností našich čtenářů tímto způsobem přikládati románu tolik pozornosti. Jde spíše o objev nakladatelů a nikoliv o význačné dílo, o jehož závažnosti hovoří vzrušeně nakladatelské prospekty.

A dodejme ještě podle průhledného reklamního triku majitelů kin: Mládeži přísně zakázáno. Neboť nepochybujeme, že kniha

na úkor lepších nalezne svoje početné, vášnivé čtenáře a obdivovatele.

Dokonalému překladu knihy, překladu jistě velmi obtížnému, nutno ovšem vysloviti obdiv.

Večerník Práva lidu, 21, č. 132, 9. 6. 1933, s. 3. Podepsáno –fert. ■ 1) Voyage au bout de la nuit (1932).

„ Z A B Í J E T H O T Ř E B A N E B Y L O “

(N. Gumilev: *Ohnivý sloup*. Výbor z básní. Přeložila M. Marčanová. Vydal R. Reiman v Praze.)

Básníci Jesenin a Majakovský opustili hranice sovětského Ruska a hranice celého světa dobrovolně: první si uvázal v leningradském hotelu smyčku na svůj krk, druhý svěřil svůj osud browningu.¹⁾ Nikolaj Gumilev odešel však proti své vůli: Nikolaj Gumilev byl zastřelen v srpnu roku 1921 pro účast na spiknutí proti sovětům.

„Zabíjet ho třeba nebylo,“ říká Šklovskij ve svých *Zápiscích revolučního komisaře*²⁾. Nutno ovšem dodat, že poměry, které vytvořila ruská revoluce, nebyly tak jako tak přijatelné pro tohoto romantického dobrodruha, jehož hrudi *se dvakrát dotekl svatý Jiří*, čímž myšlen byl řád, kterým byl Gumilev jako husarský dobrovolník dvakrát vyznamenán.

Přirovnává-li autor předmluvy v této knížce B. Mathesius Gumileva k našemu Otakaru Theerovi,³⁾ má ovšem v první řadě na mysli vášnivý odpor temperamentního básníka k symbolismu, který v Rusku – ostatně jako všude – dozníval s falešnou strojeností. Básníkovi šlo o to, aby „růže se stala zase hezkou sama o sobě, svými lístky, vůní, květem, a nikoliv svou domnělou podobou s mystickou láskou nebo bůhvím“⁴⁾. Proti duté, dekorativní obraznosti, proti strojené, falešné hudbě symbolismu postavil Gumilev sloky kovově zvukných veršů, plných upřímné chvály prosté pozemskosti a života. Exotické cesty básníkovy obohatily jeho vervní fantazii a zbarvily verše novými a žhoucími barvami vzdálených světů.

I když nemáme možnost porovnat básnické překlady tohoto výboru s originálem, nepochybujeme, že Marie Marčanová se po-

kusila, aby se pranic neztratilo z těch věcí, které postavily Gumileva do prvních řad moderních ruských básníků. I tam, kde rým ustupuje asonanci a kde asonance se rozplyne v ještě vzdálenější souzvuk, – je to vždy jen v zájmu dobrého a plynulého verše, který je jednou z předností této pilné a pozorné překladatelky nešťastných a krásných ruských básníků.

Večerník Práva lidu, 21, č. 135, 13. 6. 1933, s. 4. Podepsáno –fert. ■ 1) Jesenin se zabil v prosinci 1925, Majakovskij roku 1930 (v Moskvě). • 2) V. B. Šklovskij: *Zápisky revolučního komisaře. Vzpomínky 1917–1922* (přeložil B. Mathesius, 1932, s. 235). • 3) Mathesius doslova píše: „U nás podobnou revizionistickou úlohu proti symbolistům hrál O. Theer a jiný odštěpenec symbolismu Karel Toman“ (Gumilev: *Ohnivý sloup*, s. 7). • 4) Jde o Mathesiův citát z neurčené Gumilevovy stati: „U akméistů – říká na jednom místě – „se růže stala zase hezkou [...] nebo bůhví čím““ (tamtéž).

K D Y Ž S E N S E P R O M Ě N Í V E S K U T E Č N O S T
(William Shakespeare: *Sen noci svatojánské*. Veselohra o pěti dějstvích.
Přeložil B. Štěpánek. Režie a výprava K. Hilar. Dirigent O. Ostrčil.
Výpravná účast Vlast. Hofman)

Budiž nám dovoleno: tím snem je Shakespearova báseň. Tou skutečností je pak její uvedení na scénu Národního divadla.¹⁾ A sny, které oblékají roucho skutečnosti, ztrácívají přemnohé na svých půvabech. Pověra, že divadelní obecnstvo ztrácí v létě vkus, pověra tak houževnatě tradovaná všemi divadly na světě, přijata byla do jisté míry v letošní sezoně i Národním divadlem. Ovšem nedošlo to tak daleko, abychom z jeviště zaslechli jásavé zvuky nějaké proslulé operety, jako se stalo na Městském divadle.²⁾ Šéf činohry³⁾ vybral si jinou stinnou stezku v letních parnech. Uvedl na scénu krásnou pohádku Shakespearovu o tajemné moci zeleného laskavce, ale aby i ti, kteří v horku léta žádají za svoje peníze zboží poněkud lehčího, oděl antické hrdiny do kostýmů moderních a vyměnil divadelní meče za divadelní rány pěstí. Jedinečně kýčářského efektu dosáhl pak v lovecké scéně, v níž lovci, oblečení do anglických červených kabátů, provedli po jevišti lovecké psy.

Hraje-li se Shakespeare v kostýmech historických, či v moderních fracích a v cylindrech, je, zdá se nám, otázkou vkusu. Režijní objev v tom nevidíme – nehledě ani k tomu, že podobné šprýmy prováděli v Německu již před mnoha lety. Tam však, kde režie zavalila půvabnou a snově křehkou báseň spoustou živých i neživých rekvizit divadelních, mnohdy téměř revuálních, kde světelnými efekty měla býti znásobena krása verše, tam, soudíme, že pan Hilar básníkovi ublížil, zatlačiv ho do pozadí. Odvedl pozornost od básnickových slov k detailům náhodným a zbytečným. Řekne-li Shakespeare ve svých verších několik slov o svitu měsíce, matný svit divadelní fagule je vždy jen trapným obrazem. To ovšem platí o všech věcech, jimiž režie báseň ověsí. Nesoulad mezi lehkostí verše a režii nebyl nikde tak patrný jako při rytmickém cvičení nočních vil, které s neúprosnou tvrdošíjností prováděla na scéně M. Mayerová se svým sborem.

Nechť odpustí i pan Hofman: vstupní a závěrečný obraz, scéna se sloupy a zrcadly, mezi nimiž motaly se taneční páry, nebyla šťastná. Zmenšená státní subvence byla patrna i na rozviklané konstrukci; diváci se obávali, že to každou chvíli spadne.

Že postava Klubka Tkalce vzbudila výbuchy smíchu a salvy potlesku, nebylo jen zásluhou Shakespearovou. Saša Rašilov obdařil figuru poctivým humorem, který roztrhával chmury na čele. Právě tak i ostatní řemeslníci. Nebylo snad jen zapotřebí zkarikovat tento lidový živel v divadelní scéně způsobem tak surovým. V době, kdy prožívá demokracie krizi, nevypadá to dobře.

- 5 E. Kohout pro svého krále skřítků našel měkké, sametové tóny noční tmy. A pak je jedním z mála herců, kteří umějí říkat verše. Paní Kronbauerová unikala svou mondénní elegancí poněkud z oblasti pohádky. Zato sl. Scheinpflugová a Šejbalová, pohybující se v oblasti výhradně milostné, přesvědčily nás pevně o strastech lásky, které jim dal básník vytrpěti.

Ano, Shakespeare je možný i v moderních kostýmech, právě tak jako mnohé moderní české komedie mohly by se hráti v kostýmech historických.

O B R A Z Y T O Y E N

Podobaje se onomu profesoru, který v touze porozumění řeči opic dal se uzavřít v pralese do klece, muž uměnímilovný zamknul se v obrazárně, aby porozuměl řeči palety, barev a štětce. Poté, poučen i rozmanitými knihami, aby dokázal naprostou absurdnost moderního umění, přivedl k jednomu z těchto moderních obrazů malé dítě.

S jemnou ironií, vlastní jen zkušenému a vzdělanému, pokynul rukou na obraz a laskavě se zeptal:

– Co vidíš na tomto obraze?

Dítě ovšem překvapeně spočinulo čistýma očima na barevné ploše, neboť nikdy ještě nespatrilo podobného obrazu. Na obraze nebylo ničeho z těch věcí, které jsme zvykli již vídati. Nebylo tam ani nahé ženy, ani hroznu vína, ani kytary, ani složeného jelena. Ani vázy s pestrými květinami tam nebylo. Ba dokonce ani jarní krajiny, ani města, ani dělníka ukrajujícího z hořké skývy, ani tančícího harlekýna.

5 – Nu, děvečko, co říkáš tomuto obrazu? Jak se ti líbí a *co na něm vidíš namalováno?*

– Líbí se mi, odpovědělo dítě pojednou, ostýchavě se usmívajíc. Když jsem byla ještě maličká, pokračovala dívka, vypravovala mi maminka každého večera kouzelnou a podivnou povídku. Zapomněla jsem už dávno, o čem ta povídka byla. Vím jen, že byla tak krásná, že mi ji matka musila vyprávěti pokaždé, když jsem usínala. Poslední slova říkala již jen šeptem, protože se mi oči s úsměvem zavíraly a nejkrásnější konec proměnil se mi již v sen. Nedovedu říci, proč tento obraz připomíná mi tyto chvíle. Zdá se mi však, že krásné barvy jsou barvami těchto vzpomínek. A vzpomínka na vzpomínky je krásnější než vzpomínka na skutečnost a než skutečnost sama. Nikdy se již nezeptám, o čem ta povídka vlastně byla.

Muž podivil se této řeči dítěte a zavedl děvčátko před jiný obraz, který právě v minulé sezoně doznal obrovského úspěchu, vynesl malíři veliké jmění, umožnil mu přístup do vznešených salonů. Na obraze byla namalována zahrada téměř rajska: stromy byly plné ovoce, ptáků, motýlů a slunečních skvrn. Laně a kolouši pásli se v pozadí na zeleném trávníku a malé děti hrály si s růžovými a bílými oblázky. A uprostřed ve stínu rozkvetlého

stromu ležela na trávě krásná žena s hedvábným vějířem. U jejích nohou ležel ruský chrt.

– A co vidíš na tomto obraze? ptal se opět muž, nemoha utajiti vítězný úsměv.

Dítě podívalo se nejprve na veliký obraz a poté plaše, dívajíc se mu do očí, tiše zašeptalo: – Ne, ne, já tam nevidím ničeho.¹⁾

Volné směry, 30, č. 4, 4. 7. 1933, s. 78. Podepsán *Jaroslav Seifert*. ■ 1) Za textem článku následují verše, které Seifert s názvem *Obrazy slečny Toyen* zařadil do sbírky *Ruce Venušiny* (1936, viz DJS, sv. 3, 2001, s. 98) a později též do sbírky *Ruka a plamen* (1948, viz DJS, sv. 7, 2002, s. 26).

K D Y Ž J E V P R A Z E 3 5 S T U P Ň Ů C E L S I A

Co pak má dělat věrný kůň?

Sláva pražských fiakristů již zašla. Zmizela ze světa se šustícím hedvábím dámských spodniček, atlasovými střevíčky a dlouhými sukněmi. Už nikdy, koketně nadzdvihujíc sukni, neodkryje dáma krásnou nožku v červené hedvábné punčošce a nevstoupí do šera kočáru. Už nikdy nepošle ze stupátka vějířem polibek elegantovi v cylindru. A proto – jeden z posledních svědků té slávy může klidně spát a spát až do konce světa. Jeho kůň má výhodu: dovede spát pohodlně vestoje.

Bledé dívky s černými brýlemi.

Maličké, které celý rok prosedí v kanceláři s oknem do dvora nad psacími stroji, v létě, když slunce zaplaví ulice prudkým jasem, nasazují si černé brýle. Ubožátka! Některé opravdu těžko snášejí prudké světlo sluneční. Jiné však se stydí za svoje věčně uplakané oči.

5 *Je potřeba jen trochu fantazie.*

Pražský šinágl, připoutaný ke kameni nábreží, – není rozhodně benátskou gondolou. Ale proč by jí nemohl při trošce fantazie být? Vltava není lagunami a zeleným benátským mořem. Ale ani by to nevadilo, chceme-li mermomocí míti iluzi dóžecího města!

Všecko se dá přebásnit a vysnit. Jen jediná věc na Vltavě nikoli! V lagunách zrcadlí se staré benátské paláce. Avšak paláce ministerstva obchodu, železnic a zemědělství – tři mamutí stavby na nábreží – ach, u těch je všecko marno! Nutno jen zavřít oči a dáti se unášeti pryč, pryč, pryč lehkými vlnami.

Pavouci již snují babí léto.

Kolik zbývá ještě krásných nedělí? Dvě, tři, či jenom jedna jediná? Ať jich bude již kolik chce, je třeba ještě užítí každé hodiny. A honem ještě jednou do vody! Možná, že již zítra zafouká ze strnišť studený vítr, který odnese slunečním paprskům žár a světlo. Možná, že už zítra nebudou dívky potřebovati černé brýle a na plovárnách zaduní brzo sekery. Pak již nebudou než vzpomínky!

Ach, léto! Jak je to v té povídce o čtyřech ročních počasích, kterou jsme čítali v čítankách: Léto je přece jenom ze všech nejkrásnější!

Večerník Práva lidu, 21, č. 180, 10. 8. 1933, s. 1. Podepsáno –rt–. Ke každé části textu je umístěna fotografie: fiakru, brýlí, lodiček a koupajících se lidí.

Č E R N O Š K Y V P R A L E S Í C H A B Í L Á D Ě V Č A T A V P R A Ž S K É M B U F E T U

Francouzský spisovatel, pan André Gide, navštívil roku 1926 v průvodu svého přítele francouzské Kongo. S puškou na rameni a s knihami básníků v kapse. Přiznává, že tato cesta byla snem jeho mládí, který se mu splnil teprve ve věku mužném. Cesta – s doporučujícími dopisy francouzských úřadů a francouzského guvernéra – mohla mu poskytnouti překvapivou a příjemnou podívanou, kdyby...

Kdyby pan André Gide, s puškou na rameni a s knihami básníků v kapse, nebyl tak strašlivě a upřímně překvapen a provokován otrokářskými způsoby francouzských kolonistů a hrůzovládou bílých vládců. Dopisy, které psal generálnímu guvernérovi Francouzské střední Afriky a které měly a chtěly býti jen díkem za skvělé uvítání a pohoštění dvou francouzských turistů, proměnily

se pod tíhou hrůzných faktů v obžalobu koloniálního režimu a kniha *Kongo*¹⁾, která měla být jen a jen půvabným a krásným cestopisem, stala se po trpkých zkušenostech autorových vášnivou obžalobou francouzských otrokářů.

Nízké mzdy, špatná strava, nelidské zacházení, vysilující pochody, které konají černí dělníci za prací – vyprovokovaly autora, který neměl snad ani tušení o těchto kapitalistických metodách a přišel do Afriky, jen aby se podíval, a nikoliv útočil – k velmi důrazné akci.

Kdyby pan André Gide navštívil v těchto měsících – nikoliv africké pralesy, ale hlavní město Československé republiky, kdyby místo v černošské vesnici ocitl se náhodou v bufetu jisté pražské velkokavárny na Příkopech a kdyby tam – právě tak jako vypravuje ve svém *Kongu* – dohovorel se pomocí tlumočnicka s děvčaty, zaměstnanými v kuchyni tohoto bufetu, poznal by, že bílá děvčata pražská nemají o nic lepší osud než černošky na kaučukových plantážích ve střední Africe.

5 V bufetu této velkokavárny, ozdobené vlasteneckým jménem,²⁾ pracují totiž čtrnácti- a patnáctileté dívky nepřetržitě plných 24 hodin, od 6 hodin ráno do rána druhého dne. Po dvaceti čtyřech hodinách den odpočívají. Plat mají královský: 10 Kč za týden. I strava je znamenitá: vše, co se smete a sleje z opuštěných talířů hostí. Nedomnívejte se, že však v sobotu odnášejí si domů celých deset korun. Za každý rozbitý kousek nádobí je jim přiměřený obnos strhován.

A ještě nadto: děvčata jsou přijímána jako učednice, nikdy však výučního listu se jim nemůže dostat, protože u úřadu jsou ohlášeny jako služebné s pravidelnou mzdou. Personál se za rok mění...

Osud černých dělníků a dělnic po závažné obžalobě Gideově vzrušil francouzskou veřejnost a francouzské úřady donutil k jistým zásahům. Osud učednic na pražském bulváru nevyrušuje prozatím nikoho.

Mohou tedy prozatím svým černým sestrám v Africe jen závidět.

Večerník Práva lidu, 21, č. 193, 26. 8. 1933, s. 1. Podepsáno –rt. ■ 1) Kniha *Voyage au Congo* (1927); česky knižně pod názvem *Kongo* (1928, přel. A. Horský) Gide svou cestu zachytil také formou filmového dokumentu (1927), v Praze byl film uveden r. 1930. • 2) Míneňka patrně kavárna v Obecním domě.

P R A H A V D E Š T I B O M B

(Letecký útok na Prahu)¹⁾

Možná, že někdo z těch, kdož viděli včera hustě obsazená návrší kolem Prahy, vzpomněl si jen letmo na jedno letní odpoledne nedělní před světovou válkou. Tehdy, kdesi na kopci u Hloubětína, spatřili Pražané poprvé skromnou leteckou produkci inženýra Kašpara.²⁾ Primitivní letadlo vzneslo se tenkrát do malé výše a přeletělo dálku, co kamenem dohodil. Kdo z nás, kteří jsme stáli u vytržení na blízkých kopcích, mohl tušit, že tento zázračný stroj, triumf lidské vynalézavosti, stane se za několik let strašlivou zbraní světové vojny. Nemnoho let dělí nás od posledního výstřelu světové války. Avšak každý z těchto roků přidával této zbraní na hrůze a nebezpečnosti. Tisíciletí toužilo lidstvo létati jako pták nad zemí v oblacích. Sen, který se dnes vyplnil, slibuje však lidstvu největší hrůzy a nejstrašlivější smrt. Včerejší nálet na Prahu byl jen malým předobrazem příští války. Běda! Byla to podívaná krásná, vzrušující a strašlivá zároveň.

Iluze leteckého útoku na Prahu nebyla včera dokonalá. Nebylo oné strašlivé a biblické tmy, která zavládne, až letadla nad Prahou nebudou mít znaků naší armády, nebylo ani žádoucího ticha, které prozradí bezpečněji hluk blížících se strojů. Tramvaje, auta, skvěle ozářená Praha byla špatnou kulisou. Bezstarostnost desetitisíců na výstavišti, ve Stromovce a na ulicích a kopcích vyvýšených předměstí ubezpečovala příliš o pouhé podívané. A přece těch několik chvil, kdy jasné proudy světlometů setkávaly se na obloze, hned ve formě kříže, hned obrovské pohyblivé hvězdy, dávaly tušit překvapení a nervózní rychlost těch, kterým bude v příští válce uložena těžká povinnost hájit naše životy a naše město.

Ani zpěv dětí na pražském výstavišti, který měl znázornit mír, nevystihoval krušnou a zoufalou dobu, plnou spíše nářku.

Hluk aeroplánu a až do morku kostí zařezávající se hluk sirény byl znamením počátku této pekelné podívané. Masivní ohňostroj světlometů rozřezal ihned tmu a v několika vteřinách objevilo se bombardovací letadlo v proudech světla. Stříbrná hračka napohled. Rachot strojních pušek a protiletadlových děl střídal se s rachotem raketových pum, uvolňujících se v křivkách zpod trupu bombardéru.

5 První nálet byl odražen a letadlo mizí v tmách.

Záhy však objevuje se letadlo druhé a v několika minutách řinčí sklo na střeše paláce strojovny a objevuje se vysoký rudý kouř. Puma nalezla bezpečně cíl. Tento okamžik byl vhodnou příležitostí, aby pražští hasiči ukázali, co dovedou. Šest benzinových čerpadel a parní stříkačka jsou připraveny, aby zasáhly. Hadice chrlejí do požáru spousty vod, hasiči zachraňují zraněné. Svázané spouštějí po provazech z hořící budovy.

Uprostřed dohořívajícího ohně počíná pak třetí, nejstrašnější útok:

Nálet letadel s plynovými bombami. Opět rozvíjí se nová ukázka všech obranných prostředků, které jsou přichystány k záchraně živých i raněných. Kulomety a děla pracují s příšernou pravidelností, dokud siréna neoznámí, že je konec nebezpečí. Odkládají se protiplynové masky, palba umlká a lidé si spokojeně oddychávají.

Dneska jsme ještě nemřeli!

10 Letecký útok na Prahu znovu zdůraznil nebezpečí, které je nad námi. A znovu odůvodnil obavy. Neboť – i kdyby naše obranné prostředky byly ještě o mnoho silnější, nebude to dostatečnou zárukou bezpečnosti.

Latinské přísloví „Chceš-li mír, připravuj válku“ platí pro nás s malou obměnou: „Chceš-li mír, připravuj obranu“. Jsme malým národem v rozbouraném a po zuby ozbrojeném světě. Náš mír, naše budoucnost musí býti – bohužel – postavena na nejsilnější obraně. Všechny protimilitaristické fráze, kterým jsme se naučili po válce, ukázaly se jako směšné.

Večerník Práva lidu, 21, č. 216, 22. 9. 1933, s. 1. Podepsáno –rt. ■ 1) K akci, uskutečněné 21. 9. 1933, se vztahuje nepodepsaná glosa *Letecký útok na staré výstaviště v Praze*, otištěná 22. 9. 1933 v Právu lidu: „Za veliké účasti obecnstva konal se ve čtvrtek večer od 20 do 21 hod. na starém výstavišti v Praze noční nálet na palác strojovny a byly též předvedeny různé záchranné práce. Nad strojovnu přilétla dvě těžká třímotorová bombardovací letadla, na něž ihned počaly páliť protiletadlové baterie, kulomety, obloha byla ozařována světlomety a nakonec vzlétly stíhací letouny. ‚Nepřátelská‘ letadla svrhla pumy, které zapálily palác strojovny, načež městské i dobrovolné hasičstvo župy Demartiniho ve dvanácti odděleních a sedmi vodními proudy zahájilo záchranné práce. K paláci byly ihned přistaveny hasičské žebříky, byly rozvinuty záchranné plachty a hasiči se samaritány předváděli pak různé způsoby záchrany. Akce měla obyvatelstvu názorně ukázati

Večerník

[[Příloha k číslu 223. »Práva lidu« ze dne 23. září 1933.]]

**VŠICHNI MLADÍ
lidé na III. Dělnickou
Olympiádu
československou.**

Brána lidu

Glaser ví o vraždě Vranské?

Z Břeclavě, 21. září. Břeclavská železnice pilně vyšetřuje stále se hromadící indície, které se zdají být důležitě pro vyprázdnění vraha O. Vranské. Dosažení výsledků naviště, že B. Glaser, který byl zatčen v Břeclavě, i když není přímo šetřenem na vraždě, přece jen o tom mnoho ví. Lze očekávat, že usloví práce Břeclavského železnice vane se koncem do případu nové světlo. Bližší zprávy čtenáři dooud z poruchových obvodů její.

Letecký útok na Prahu.

Praha v dešti bomb.

—rt. Možná, že někdo z těch, kdož viděli včera hustě obsazená návrší kolem Prahy, vzpomněl si jen letmo na jedno letní odpolední nedělní před světovou válkou. Tehdy, kdosi na kopci u Hlubčína, spatřili Pražané po první skromnou leteckou produkci inženýra Kašpara. Primitivní letadlo vznášelo se tenkrát do malé výše a přelétlo dálku, co kanonem dohodli. Kdo z nás, kteří jsme stáli u vyhlídky na blízkých kopcích mohli tudíž, že tento záračný stroj, triumf lidské vynálezkivosti, stane se za několik let strašlivou zbraní světové vojny. Nemohlo let dělá nás do posledního výstřelu světové války. Avšak každý z těchto roků přidával této zbraně na hrůze a nebezpečnosti. Tisíceletí toužilo lidstvo létati jako pták nad zemí v oblacích. Sen, který se dnes vyplní, silbuje však lidstvu největší smůlu. Včerejší nálet nad Prahu byl jen malým předobrazem příští války. Běda! Byla to podivná krásná, vzrušující a strašlivá záležitost.

Tímto leteckým útokem na Prahu nebyl vůbec dokonán. Nebylo ani strašlivé a hlučné tony, které zavlněly, až letadla nad Prahu nebylo ani zraků ani armád, nebylo ani žádného tisku, které poroučí bezpečnosti. Blížící se střela, Transvex, ať už, ať už, je osudná Praha byla úplně kůlnou. Bezpečnost desítek tisíc na výstavě, ve školách a na ulicích v letních výpravách přeměnila vzhledem k tomu k tomu k tomu. A přece těch několik dnů, kdy jsou lidé v tom klidu, jenž dříve dříve pohybovali, dávali jim překvapení a nesouhlas ryzího tisku, kterým bude v příštích vál-

ce uložena těžká povinnost, hájiti naše životy a naše město. Ať se tedy dějí na pražském výstavě, který má zlikvidovat mír, vztavovat krutou a soufenu dobu, plnou spíše smutku. Hluk aeroplánu a až do marky kůží zabíhá, vají se hluk střely, byl znamením počátku této pekelné podívaně. Masivní ohodnoty světlovné roztáhly hlasy nad a v několika vteřinách objevilo se bombardovací letadlo v proudu světla. Střelba krátká na pohled. Rychlost strojních pohybů a protiletadlových dět slyšeli se s nečistou raketovou rannou, vydávající se v křivkách a pod trupu bombardéra.

První nálet byl odražen a letadlo druhé a třetí. Záhy však objevuje se letadlo druhé a v několika minutách letí sklo na střed palice strojovny a objevuje se výhled rudy kůží. Puma takhle bezpečně letí. Tento okamžik byl vlastně příležitostí, aby první hlasy ukazali, co dovedou. Šel bezdůvodně čepař a zari sřístka jeho přípravy, aby zasahly. Hladce chleby do podání spousty vol, laudi zadrželi zranění. Světlé spousty po provazích a kofíky kofíky. Upravené dobovnické oblé pací pak třetí nejstrašnější útok. Nálet letadel v plynující bombami. Opět rozvíjí se nová škála všech obranných prostředků, které jsou připraveny k zachráně živých i raněných. Kulomety a děla pracují a plánují se bombardování. Nakladárce oznamují, že je konec bezpečnosti. Oukladají se protiletadlové masky, jedna smůla a lidé si vykožené oddychávají. Druhá je ještě marnější.

Letecký útok na Prahu znovu zarážel bezpečnost, která je mi všude. A znovu účinné nebezpečí. Neboť — i kdyby nás obranné prostředky byly ještě o mnoho účinnější, nebylo to dostatečné zárukou bezpečnosti. Letecké příslušnosti chleby mír, připravují v rozbouření a po užby obranných svět. Nás mír, ale budování musí být — buhdy — postavena na nejnižší úrovni. Všechny primitivní nálety, kterým jsme se museli po vůle, stáží se jako smůla.

Demonstrace proti Hitlerovi v New Yorku.
Z New Yorku 21. září. Všechny osi komunistů, povstávající a vyvolávající nepřátelské hlasy proti Hitlerovi, manifestovaly dnes odpoledne před německým konsulem na protest proti lipškovu procesu.

Hlavní starost - státní rozpočet.

Včera opět zasedal výbor úsporné komise.

V popředí všech vládních starostí, pokud

bude nyní nepřetržitě jednat a mezi jiným také neobdobu projedná mezinárodní příjmy, než

nebezpečí plynových útoků a způsob obrany proti nim. V tom směru byl nálet opravdu hrůznou podívanou a ukázkou války. Na starém výstavě byli přítomni také ministři Bradáč a Černý.“ • 2) Svůj první let Pardubice – Velká Chuchle uskutečnil Jan Kašpar 13. 5. 1911, ku Praze se tehdy letec přiblížil od východu, přeletěl centrum a pokračoval na jih. ■ 1 ¶ ...nálet nad Prahu... na ...nálet na Prahu...

D Á M A S G A R D É N I E M I

(Včerejší premiéra ve Stavovském divadle)¹⁾

Dvojspreží, komedie E. P. Montgomeryho o šesti obrazech a šesti toaletách (nepřesně počítáno) slečny O. Scheinflugové, je z těch her, v nichž autorova divadelní jistota a obratnost vyplývána je na hru, která přejde jevištěm, ukrátí večer, zapadne, zhasne bez vzpomínek. Je to jen závažné (ne však vždy zavazující) prostředí přední naší scény, hlas páně dramaturgův,²⁾ který jí dodává aspoň zdánlivé literární důležitosti, aby byl zakryt účel provozování,

finanční úspěch, kterým se jen málokdy mohou pochlubit hry opravdových básníků.

Jde o komedii nefalšovaného anglického stříhu, hru pochopitelnější spíše obecenstvu londýnskému, které má i tu výhodu, že tamější herci se nemusejí s tak marným úsilím pokoušet o typický charakter domácí.

Sibila Livingstonová je nebohatá londýnská kráska, která se může v životě uplatnit jen v jediném: ve vzorném vedení domácnosti. Lstí se stane manželkou bohatého londýnského chlapička, úspěšného advokáta. Svůj podvod zaplatí však tříletým manželstvím bez lásky a bez dětí. Teprve když její sestra Maud vyzradí oklamanému podvod Sibilin, získává rozhněvaného manžela podruhé, tentokráte opravdovou láskou, kterou poznala teprve pozdě v manželství. Kytka jejích zamilovaných gardénií je nakonec důkazem, že teprve nyní pro ni počíná štěstí manželské.

Ve výpravě nijak neobvyklé, v režii nijak zvlášť výrazné zahrála Olga Scheinpflugová jednu ze svých žen mondénního kouzla. A bylo to jen umění páně Haasovo, které z neproblematického světáka, salonního krasavce, stvořilo celkem sympatickou figuru, patrně méně běžnou, než si sám autor představoval.

Večerník Práva lidu, 21, č. 227, 6. 10. 1933, s. 2. Podepsáno –rt. ■ 1) Inscenace měla premiéru 5. 10. 1933. • 2) F. G.(ötz): *Dvojspreží* (Národní divadlo, 11, 1933–1934, č. 3, s. 4).

Z E S V Ě T A P R A K T I C K Ý C H M U Ž Ů

Včerejší premiéra v Městském divadle na Vinohradech, Passeurova *Neřestná žena*, není z her, jejichž problémy lomcují obyvateli dneška. Milostná komedie dvou žen a dvou mužů mohla by se odehrávat na kterémkoli ostrově v plynoucím čase a nestala by se tím ani méně, ani více aktuální. Jde o milostné závětrí a ti, kterým srdce dává klidně spát, mohou se leda podívat, jak Passeur jedinečně zapřádá svoje dialogy a jak dokonale dovede stvořit groteskní svět milostných vášní, spočívající jen na vratkých sloupech čtyř lidských srdcí.

Fanny Maubertová, neřestnice, která klidně vypočítává svoje milence, zapomíná při svých dobrodružstvích počítati i krásy na

své tváři a je nakonec pokořena svým žárlivým milencem: Eugen Remantil, věčně klamaný její milenec, vyčte jí stáří a je přesvědčen, že blízcí se padesátka Fanny Maubertové dopomáhá mu konečně, aby pokořená Fanny patřila jen jemu. Leč i v této poslední tragické chvíli podaří se Fanny odlouditi milence své neteři a prochá starému Remantilovi s mladým a ohnivým Raimundem Tournierem; nikoliv již na dlouho. Její rozum jí poradí, aby skončila marný boj, a Fanny vrací se k Remantilovi, aby mohla v jeho náručí aspoň žít; mladého milence posílá tak do náručí své příbuzné. Jestliže chtěl Passeur ukázati na bezmocnost zamilovaných mužů, podařilo se mu to v Remantilovi a v Tournierovi dokonale. Oba svíjejí se bezmocně v jejích rukou, jsou poslušnými loutkami, jejichž kroky jsou určeny přesně silou Fannina srdce.

Míla Pačová dovedla svou Fanny naplniti hru dusnou atmosférou erotickou, v níž ostatní se bezmocně zalykali. V úloze starého Remantila hostoval poprvé Ferdinand Hart, bývalý německý herec,¹⁾ který se vrací – nutno dodati s úspěchem – na české jeviště. Temperament *Vydrův* uplatnil se v mladém milenci. Působná byla i Freslová, jíž vnucena byla ovšem dosti nevďěčná role nevkusné, neodbytné milenky. Pozoruhodná byla i paní Ptáková v roli svérázné a hrubozrnné služky.

Večerník Práva lidu, 21, č. 228, 7. 10. 1933, s. 2. Podepsáno –*rt.* ■ 1) Písecký rodák Ferdinand Hart spolupracoval s režiséry Maxem Reinhardtem a Erwinem Piscatorem, v letech 1926–1932 ztvárnil řadu rolí ve filmech německé provenience.

N O V Á Š R Á M K O V A L Y R I K A

(F. Šrámek: *Ještě zní*. Spisy 10. Fr. Borový. Str. 88)

Kdyby Šrámek ve své nové knize lyrické pokoušel se o sebero-manitější notu, stín let, na který diskrétně naráží již v titulu své knížky, stojí v pozadí za každou jeho novou básní. I tam, kde zahrává vědomě notou nerudovskou, není to dobrácká ironie a humor Nerudův. Jako by hořká vůně vanula z jeho slov; a místy pečlivě zakryt je i jemně trpký cynismus. Není to již růžová a milostná pohoda *Splavu* ani mužná jadrnost pozdějších veršů

vojenských¹⁾. Básník v lyrických kruzích vrací se k svému kraji, jehož příznačná idyla rezonuje jeho rezignací.

Formálně dosahuje Šrámek ve svých verších virtuózní jistoty: jediným dechem vyzpívá ve sloce kouzelnou větu, nenucených, byť i nenových rýmů.

Kovově šedivá střídmost je význačným rysem této knížky: jak po stránce obsahové, tak i po stránce formální.

Ranní noviny, 1, č. 2, 10. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) K několika málo básním lehce se dotýkajícím válečné zkušenosti (vydání z roku 1916) přibýly v druhém vydání sbírky *Splav* (1922) další, nicméně např. báseň *Snad kdesi za Piavou* zůstala stranou sbírky (byla otištěna v říjnu 1918 v Neumannově Červnu).

N E Ů R O D N Ě Z L A T O

Mnozí z pamětníků staré slávy feudální nezatajují dnes svého smutku nad jejím rozvratem. Není to ovšem obdiv k modré krvi. Není to ani touha po obnovení starých řádů, navždy již zaniklých. Kdo zhlédl však jednou kulturní poklady, které nahromadila šlechta ve svých zámcích, nepřestává se podívat širokým kulturním interesům mrtvých aristokratů. Nebýval to jen snobismus, ani libůstka, ani hra pro ukrácení chvíle, ale velmi často opravdové a skvělé pochopení kulturních i vědeckých událostí starých dob. Nemluvíme ani o zpustošených lesích, parcích, oborách, ani o vymlácené zvěři. Jde nám zejména o převzácné a bohaté sbírky knih, obrazů, soch a nábytku, někde i o rozpadávající se budovy historické ceny a jedinečné krásy. Tam, kde v komnatách skvěla se díla světových mistrů, nacházíme dnes leda světlejší skvrny na malbě, které jsou jedinou vzpomínkou na staré časy, kdy kultura mívala se dobře. Dnes zpustošeny a vybrakovány jsou i staré vzácné knihovny. Nová agrární šlechta, která roztahuje se dnes na těchto místech, rozhodla se věnovat svoje peníze na jiné věci tohoto světa. Je to neúrodné zlato. Sobecké měšťácké zlato!

Ranní noviny, 1, č. 3, 11. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno.

Z A P A D L Ý P L Á N N Á R O D N Í K N I H O V N Y

Milovníkům starých vzácných tisků pukalo v poslední době srdce několikrát. Nikoliv bez příčiny. V dražbách octlo se totiž několik vzácných starých knihoven zámeckých, jako knihovna kačinská, knihovna děčínská a naposledy knihovna Dietrichsteinova, která celá, jen bez několika nejvzácnějších tisků, které zakoupil stát, vyvezena byla za hranice.¹⁾ Marně se volalo, aby tyto knihovny zachovány byly v celistvosti a zejména, aby nebyly vyvezeny za hranice. Ministerstvo školství, které vždy první je žádáno v takových případech o odborný posudek, marně radí, aby knižní tyto památky byly nedotčeny. Ministerstvo financí, které je sice v těchto otázkách méně kompetentní, prosadí však obyčejně a bezohledně názor opačný, který v dnešních poměrech není ovšem nepochopitelný. Nedostatek peněz zabránil každé velkorysejší akci. Než i tak nutno zdůrazniti, že tato praxe ministerstva financí je neudržitelná, nemají-li navždy zmizeti nedocenitelné památky knižní kultury. S tím, co je již ztraceno, nutno se rozloučiti, mnohé však ještě je možno zachrániti, a bylo by záhodno, aby všichni, jimž leží tyto věci na srdci, postarali se včas o jejich záchranu.

Při této příležitosti je třeba připomenouti zapadlý návrh monumentální *Národní knihovny*, který měl být realizován k 75. narozeninám našeho pana prezidenta²⁾. Knihovna tato, která měla býti pokud možno nejkompletnějším souhrnem tisků starých i moderních, bývala by jistě nejkrásnějším darem k oslavě prezidentově. Bohužel tajemné intriky jakési pochovaly skvělý tento plán. Národní knihovna však, jak pozorujeme, stává se naléhavou nutností kulturního života našeho!

Ranní noviny, 1, č. 3, 11. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Svazky z rodové knihovny byly v letech 1933–1935 nabízeny v aukcích, zejména ve Vídni a Lucernu. Byla rozprodána velká část jedinečné sbírky vzácných rukopisů, prvotisků a tisků. • 2) T. G. Masaryka. Zdeněk Václav Tobolka bilancoval možnosti naplnění poválečné představy Národní knihovny v článku Národní knihovna (Naše doba, 31, č. 5, 15. 2. 1924, s. 282–286). Roku 1925 byla vyhlášena NK při klementinské Univerzitní knihovně, v následujících letech se ovšem podařilo realizovat jen část velkorysého záměru.

K A M A R Á D W O L K E R

(Vzpomínky. Napsal Zdeněk Kalista. Vydal V. Petr. Str. 148)

Ti, kdož toužili aspoň poněkud nahlédnouti do soukromí Wolkerova života, jehož osudy přikryla smrt barvou smutku, naleznou přemnohé v této Kalistově knize. Několik roků, které žil autor v důvěrné blízkosti Wolkerově, dovolilo mu nahlédnouti ve viditelný svět básnickovy osoby a v neviditelný svět jeho nitra. Ve svých vzpomínkách neomezoval se Kalista jen na Wolker samotného: kreslí básníka na pozadí vzrušené doby, ve středu mladé generace, což – i když přemnohé z těchto věcí a událostí nepokládáme za zvlášť důležité – uchováno je pro ty, kdož se rozhodnou studovati literární poměry těch let. Knížka je přesvědčivá a zajímavá: vzpomínky jsou traktovány jako tiché a nevzrušené drama přátelství dvou mladých lidí. Několik anekdotických poznámek charakterizuje vhodně mladou literární nejistotu těchto mladých básníků a umělců. Z bohaté, veřejnosti dosud však neznámé korespondence otiskuje Kalista několik zajímavých dopisů Wolkerových.¹⁾

Ranní noviny, 1, č. 4, 12. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Několik těchto dopisů Kalista otiskl již r. 1925 (Z Wolkerových dopisů. Národní osvobození, 2, č. 180, 2. 7. 1925, s. 3). V úplnosti byla korespondence mezi Kalistou a Wolkerem, provázená komentáři Zdeňka Kalisty, vydána teprve roku 1978 v torontském nakladatelství Sixty-Eight Publishers (pod názvem *Přátelství a osud*), poté v knize *Wolker. Dopisy* (1984, usp. Z. Trochová, s. 378–420).

Ž I V O T A N D R É G I D E A

(André Gide: *Zemři a živ budeš*. Přeložil Gustav Winter. – Vydala Sfinx. Boh. Janda v Praze jako 2. sv. Evropské knihovny. Stran 290)

Gideova kniha patří k dílům, která dočteme zmatení, uvědomujícíce si bolestně svoji malost. A nikoliv jen pro naši malost osobní. Slunečná krása a klasická vyrovnanost tohoto díla přinutí nás, abychom srovnali tohoto moderního génia francouzského s nejlepším v naší literatuře a abychom s bolestí konstatovali prozatím nedostupné výšky ducha francouzského. To, co můžeme na tomto mís-

tě uvést o knize Gideově, nemůže býti ničím jiným než pouhou poznámkou, upřímným obdivem, vysloveným jen několika větami.

Jestliže vydavatel uznal za vhodné zaměnit titul knihy, který je citátem z evangelia sv. Jana o *zrnu pšeničném*,¹⁾ překladem titulu německého textu,²⁾ zdá se, že setřel tímto důležitý charakteristický rys kouzelné knihy, která je podrobnou autobiografií spisovatelovou, počínající v mlhavých zmatcích dětství a chlapectví. Dítě bohaté rodiny protestantské prodírá se chmurnou moralistní atmosférou k světlu své osobnosti, k jasnějším polohám, v nichž může rozprostřít mnohoperutnou individualitu svého génia. Bylo napsáno, že kniha tato – ve Francii prudce odmítaná i nadšeně obdivovaná – je upřímnou zpovědí. Autorovi však nešlo jen o to, aby vyprávěl zvědavým o své sexuální nenormálnosti. Zdá se, že chtěl zejména v knize této vysvětliti a charakterizovati věčné rozpory svého nitra, které jím zmítaly, které však nebyly vlastností nejistého srdce, ale nesmírným bohatstvím duševním, a které byly jednou z příčin autorovy nezměrné životní a všestranné zvědavosti. Zvědavost tato zavedla Gidea nejen do hlubin pralesů francouzského Konga,³⁾ ale i do hlubin lidských niter, v kterýchžto nejzáhadnějších končinách dovedl objevovati přesným a ostrým pohledem.

Je možno mluvit o štěstí, že český překlad této knihy dostal se do rukou tak pečlivých a povolaných.

Ranní noviny, 1, č. 5, 13. 10. 1933, s. 4. Podepsáno *rt.* –. ■ 1) A. Gide: *Si le grain ne meurt* (1926); „Amen, amen, pravím vám, jestliže pšeničné zrno nepadne do země a nezemře, zůstane samo. Zemře-li však, vydá mnohý užitek“ (*Evangelium sv. Jana* 12,24). • 2) *Stirb und werde* (1930). • 3) Viz zde s. 33–34. ■ 1 ¶ ...*jen pro jeho malost osobní...* na ...*jen pro naši malost osobní...* • 2 ¶ ...*rozprostřít svoji mnohoperutnou individualitu svého génia...* na ...*rozprostřít mnohoperutnou individualitu svého génia...*

SCHILLER Ů V VALDŠTEJN

(Dramatická báseň o předešlé a pěti dějstvích. Režie: Karel Dostal.

Scénická výprava: Vlastislav Hofman)

Před časem, když volalo se po poezii na jevištích, domnívali se někteří, že jde o pouhý lyrismus na scéně, který drama znehybňuje,

neboť místo živých lidí uplatňuje slovo a mrtvou kulisu. Schillerův Valdštejn je však pravou hrou básnickou, neboť Schiller svoji tragédii nebásl slovy, ale fakty. Byli jsme diváky¹⁾ silného díla básnického, které přes své stáří²⁾ nejen obsahem, ale zejména tvůrčí silou Schillerova génia odpovídalo dnešní veliké a vzrušené době mnohem více než řada jiných dramát moderních, psaných básníky, jejichž tváře jsou odvráceny od žhavé skutečnosti.

Není pochyby, že typ Valdštejnův je jedním z věčných typů, které se vrací na jeviště světa. Nemyslíme však s Götzem, že je to právě tento typ frýdlantského vévody, tohoto válečného dobrodruha a fantasy, který by odpovídal typům diktátorů dneška.³⁾ Vždyť již sama exkluzivní osobnost Valdštejnova odlišuje se příkře od diktátorů dneška, k čemuž jistě nemálo přispívá básnické zpracování Schillerovo.

Dramatické básni byla věnována v nové režii Dostalově mimořádná pečlivost. Silně proškrtaný text a otáčivé jeviště přispěly nemálo k rychlému střídání plastických, temně osvětlovaných scén Hofmanových a k překvapivému dramatickému spádu. Valdštejnova postava byla jednou z vrcholných postav Vydrových, které jsme viděli: svým střídmy patosem vynikla ostře ve vzrušeném prostředí válečné doby. Rovněž Dostalův Questenberg byl jedinečnou interpretací slavného císařského dvořánina; jeho úlisný tichý tón drtil rozhodností a mocí. Závěrečné scény s paní Dostalovou strohou prostotou a silou své osudovosti připomínaly tragické scény dramát antických.

Ranní noviny, 1, č. 6, 14. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Premiéra 12. 10. 1933. • 2) Trilogie Wallenstein byla poprvé uvedena ve Výmaru v letech 1798–1799. • 3) F. Götz: *Schillerův Valdštejn jako aktuální hra* (Národní divadlo, 11, č. 3, říjen 1933, s. 2–3).

N E Š Ť A S T N Ý P O M N Í K
B E D Ř I C H A S M E T A N Y
(Trampoty s pražskými pomníky)

Není tomu dávno, kdy bylo třeba varovného hlasu z nejvyšších míst, aby bylo zabráněno ostudě s pomníkem Přemysla Oráče,

který měl být postaven na překrásném náměstí před Pražským hradem,¹⁾ a již si poznovu lámeme hlavy s novými dvěma monumenty, pomníkem plk. Švece, který je myšlen pro náměstí na Pohořelci, a s pomníkem Bedřicha Smetany u Národního divadla.

V pondělí bylo pražské obecnstvo překvapeno kašírovaným modelem Španielova pomníku Bedřicha Smetany na rampě Národního divadla. Řekněme ihned: model znovu dokazuje nevhodnost tohoto místa a je znovu litovati, že povolání činitelé trvají na tomto umístění, které je právě tak nevhodné jako jeho alternativa, blízké předmostí, které má být rozšířeno. Nový Španielův návrh je proti původnímu návrhu sice poněkud zlepšen, ale i dnes nepůsobí příjemně modelace pravé ruky Smetanovy, která má nésti charismatické gesto hudebníkovy. Ještě dnes jste na pochybách, neдрží-li ruka sochy spíše nějaký lékařský nástroj. Ideální prostor, který je pomníku vymezen, je však modelem příliš vyplněn. Pomník nesplývá ani žádoucne s architekturou budovy, ba naopak kontrastuje velmi citelně, takže i po této stránce návrh nevyhovuje. V každém případě je nutno respektovati v první řadě charakter Zítkovy architektury. Plastika, které se to nepodaří, byť byla sebelepší, na toto místo rozhodně nepatří. Nutno i upozorniti na to, že příchozím od Národní třídy zastíňován je pomník obrovským stromovitým kandelábrem.

Dnes, kdy máme tak dokonale již pokažené jedinečné náměstí Staroměstské špatným pomníkem Šalounovým, kdy Václavské náměstí je zataraseno krásným pomníkem Myslbekovým, bylo by třeba, aby umístění každého nového pomníku bylo uváženo po všech stránkách co nejbedlivěji. Již několikrát bylo zdůrazňováno, že pomníky nepatří na nejživější ulice, kde jestliže přímo nepřekážejí, jsou nutně obecnstvem míjeny, protože je jistě zatěžko při prohlídce pomníku riskovat svoje zdraví a postaviti se do elektrické a automobilové dráhy. A pomníky, které se nestanou středem zájmu mimojdoucích, jsou postaveny nevhodně. Platí to i o Myslbekově sv. Václavu a je tomu podobně i u pomníku Španielova.

Ranní noviny, 1, č. 8, 17. 10. 1933, s. 3. Podepsáno –rt. ■ 1) Návrh, s nímž roku 1929 přišli agrárníci.

K U L T U R N Í T Ý D E N

Po Zahradníčkově knize *Jeřáby*, která v soutěži Melantricha obdržela 1. cenu, vychází druhá významnaná kniha této soutěže, Hrubínova lyrika *Zpíváno z dálky*. O obou knihách budeme referovati v zítřejším čísle.¹⁾ Obě jsou pozoruhodným přínosem v české lyrice. V sebraných spisech Horových vychází v novém vydání Horova *Italie*²⁾. Knížka tato je zajímavá i po jiné stránce než literární. V rukou *Italii*, žalovali v rudém Kremlu diktátoru Stalinovi vůdcové českých komunistů na básníka Horu,³⁾ že nenapsal dosud knihu o SSSR, ačkoliv i tuto zemi navštívil. Byl to počátek tažení KSČ proti kultuře a proti duchu, něco podobného, co provádí dnes Hitler v Německu. V malém ovšem. Vynikající novinkou v literatuře překladové je Šolochovův román *Rozrušená země*⁴⁾. V divadelním světě nebude velkých událostí. Melíškova hra *Činžák Evropa* bude míti nezaručeně premiéru v D 34 snad ve čtvrtek.⁵⁾ U Národního divadla vytýčen byl model pomníku Bedřicha Smetany od Španiela. K pomníku připojujeme v dnešních *Kulturních novinách*⁶⁾ několik poznámek. Opravdovou událostí je výstava Jana Zrzavého, o níž referujeme⁷⁾.

Ranní noviny, 1, č. 8, 17. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 47–48. • 2) Básnická sbírka *Italie* vyšla poprvé v roce 1925; v rámci Díla J. Hory (jako 6. svazek) pak v roce 1933. Hora podnikl cestu do Itálie v červenci 1924, SSSR navštívil jako člen kulturní delegace v roce následujícím. • 3) V průběhu V. rozšířeného pléna exekutivy Komunistické internacionály (Moskva, 21. 3. – 6. 4. 1925) Horu ostře kritizoval zejm. Bohumil Jílek. • 4) M. A. Šolochov *Podňataja celina* (1932, *Rozrušená země*, přel. B. Mathesius, 1933). • 5) Kvůli cenzuře byla premiéra několikrát odložena. Představení bylo posléze zakázáno. • 6) Název rubriky Ranních novin, kterou Seifert redigoval. Článek byl uveřejněn na jiném místě listu. Viz zde s. 44–45. Den nato, 18. 10., polemicky vystoupil proti Seifertovu článku Silvestr Hippmann, t. č. hudební referent Ranních novin. • 7) Referát –řk (= Jiřího Krejčího) *Nové obrazy Jana Zrzavého*; vernisáž se uskutečnila 15. 10. 1933. ■ 1 ¶ ...překladové Šolochovův román... na ...překladové je Šolochovův román...

P O M N Í K O V Ý M O R ¹⁾

O několik řádek níže otiskujeme obrázek zahaleného modelu Španielova pomníku Bedřicha Smetany.²⁾ O modelu a jeho umís-

tění psali jsme již včera³⁾ a vrátíme se k této otázce ještě jednou.⁴⁾ Rozhodně nemáme s pomníky štěstí. Krásné pomníky stojí na špatných místech a špatné na místech okázalých. Bílá rouška na kašírovaném modelu varuje: kolik pomníků nemělo být vůbec odhalováno. Praha byla by ušetřena pomníkového moru, který jí rozhodně na kráse nepřidal.

Ranní noviny, 1, č. 9, 18. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Narážka na Šaldův článek *Mor pomníkový* (Šaldův zápisník, 1, č. 9, květen 1929, s. 265–269). • 2) Fotografie s komentářem: „Španielův model pomníku B. Smetany, o němž jsme včera referovali, zahalen je bílou rouškou až do příchodu komise, která rozhodne o definitivním umístění sochy.“ • 3) Viz zde s. 44–45. • 4) Viz zde s. 52–53.

D V Ě K N I H Y N O V É L Y R I K Y

(Jan Zahradníček: *Jeřáby*. Poezie. Str. 72. – František Hrubín: *Zpíváno z dálky*. Poezie. Str. 64. Vydal Melantrich v Praze)

Dvě knížky, které z obrovské hromady rukopisů, zaslaných k lyrické soutěži Melantricha, vyneseny byly na světlo, jsou ze dvou světů sobě odlehlých a cizích. Věci, které vzruší mladičkého Hrubína svojí prostou existencí, nemají důležitosti v lyrice Zahradníčkově, jsou tomuto básníku mnohdy jen pouhým symbolem a dotýká se jich jen letmo, aby je ihned opustil na své pouti. Hrubín miluje a opěvuje skutečnost před svými očima, Zahradníček z jejího odlesku staví si nové krajiny, s jinými nebesy a jinými vůněmi. Hrubínova lyrika je jasná a prostá jako lidská dlaň. Verše Zahradníčkovy podobají se však spíše kouzelnému gestu, jehož krása je v nezachytitelnosti a jedinečnosti.

Od druhé své knížky *Návrat*¹⁾ pokročil umělecky Zahradníček nemálo. Jeho lyrika je bohatší a vášnivější, jeho patos jako by zvroucněl novým poznáním. Není tu již oné tiché pokornosti, která srážela bezmocného na kolena. Není tu již bázlivých a polekaných úsměvů. Jako by se mu dostalo pojednou zázračné milosti, básník nezpívá o světě, ale v něm, nezpívá o Bohu, ale v jeho slávě. Monotonnost starších básní vystřídána je bohatstvím nových rytmů a slov, které tak šťastně nalézají v rozmanitějších

krajinách nového básnického světa, v němž prostupuje do hloubky, do šířky i výšky.

Zpíváno z dálky je první kniha Hrubínova. A je ku podivu, jak hned poprvé dovedl Hrubín vyhmátnouti tak dokonalé a křehké tvary. Jeho básně jsou po formální stránce téměř bez kazu. Básník je si patrně vědom této své dovednosti: jeho lyrické sebevědomí je zcela bezpečné. Je to příjemná elegance švihácká, nikoliv bez opravdového vkusu. Milenka a láska absorbují prozatím většinu jeho zájmu. A vůbec lidské tělo, klín, oči, ústa, vlasy ohraničují jeho svět, který je sice okouzlující, ale nerozsáhlý. Nepochybujeme však, že básník tak překvapujícího nadání nenalezne si širších oblastí. Prozatím není toho mnoho, co chtěl Hrubín říci, ale říká to nově a hezky.

Ranní noviny, 1, č. 9, 18. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Básnická sbírka (1931).

SLOVENSKÁ LITERATURA

Prudké tempo, překvapivý vývoj literatury na Slovensku, o kterém hovořil v úterý na jevišti Švandova divadla slovenský redaktor Štefan Letz,¹⁾ je z nejkrásnějších úspěchů slovenského osvobození. Romány, básně, dramata slovenských autorů v desetitisícových nákladech pronikají i do zapadlých koutů slovenské země a povznášejí lid z temných stínů maďarského poddanství. Knihy slovenských autorů nalézají však i nadšené čtenáře v zemích historických. Úspěchy Urbanových skladeb románových, které vyšly v *Družstevní práci*,²⁾ jsou ještě v dobré paměti. Tento zájem o slovenské knihy v Praze je opět důležitým úspěchem těsné kulturní spolupráce mezi Čechy a Slováky. Slováci někdy si stěžují, že jejich knihy jsou u nás jen hosty a že je na ně pohlíženo jako na *jíný*, nikoliv vlastní element. Není tomu tak. Jsme však někdy svědky toho, jak určitá část slovenské inteligence, snad mimoděk, snad zcela vědomě, je orientována Budapeští. Mnohý z mladých Slováků – a to jsou slova Šaldova – zná dobře Petőfiho, ale o Březinovi a Vrchlickém ví jen málo, nebo nic.³⁾ A právě toto snad je bolest, která by měla být odstraněna nejdříve.

Ranní noviny, 1, č. 10, 19. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 49. • 2) Velký úspěch zaznamenalo nové vydání románu M. Urbana *Živý bič* (1927). • 3) S největší pravděpodobností se nejedná o žádný z tištěných Šaldových projevů.

Š P A T N Ý Č A J U P A N A S E N Á T O R A

(I. Stodola: *Čaj u pana senátora*. Premiéra ve Švandově divadle)¹⁾

Nebyla by to pouhá nezdvořilost, byl by hrubý omyl i byla by to i zcela hloupá povýšenost, kdybychom se uzavírali staré i nové slovenské tvorbě, kterou pokládáme za naprosto nedílnou součást naší literatury. Výtky Slováků bývaly velmi často nemístné a s povýšeností setkávali jsme se ovšem mnohdy spíše u Slováků. Nechceme poukazovati na jednotlivé případy, ale bylo tomu tak. Radujeme se zcela nezištně z úspěchů slovenské literatury poválečné. Cifry o jejím vzestupu, které předčítal v úvodním proslovu k Stodolově hře ve Švandově divadle Štefan Letz, nás potěšily. Hra Stodolova není však bohužel z těch děl slovenských, při kterých by mohla býti dobrá vůle českého obcenstva projevena naplno, bez výhrad a upřímně.

Veselohra Stodolova *Čaj u pana senátora* je průměrná ochotnická hra, nebolavé, naivní satiry. Spíše fraška maloměstského rázu. Stodola pokouší se zesměšnit politický život na malém městě a neblahý vliv politické moci, která přes noc kouzlí z hlupáků vlivné politické osobnosti. Není to námět sice nový, je však dosti vděčný a jistě časový. Autor se ovšem nedostal se svými figurkami a anekdotami hlouběji pod běžný povrch; spisovatelé padesát let starých českých veseloher jsou mu dosud po literární stránce velmi vážnými konkurenty.

Hercům bylo ovšem hráti jen v mezích autorem daných. K nadprůměrnějšímu výkonu nebyla tu příležitost. Temperamentně si zahrála M. Blažková. Dobrá byla i Markova figurka pana senátora. Svěží mládí se zatřepetalo ve výkonu Bl. Lustigové, avšak její mladistvá výřečnost vyzněla poněkud nepřesvědčivě.

Ranní noviny, 1, č. 10, 19. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt–. ■ 1) Premiéra byla 17. 10. 1933. Režie K. Kastner. ■ 1 ¶ ...ve Švandově divadle, nás potěšily... na ...ve Švandově divadle Štefan Letz, nás potěšily...

LETOŠNÍ STÁTNÍ CENY

V těchto dnech sejdou se členové jednotlivých porot, aby rozhodli, kterým dílům či autorům má býti uděleno nejvyšší státní vyznamenání – státní cena. Nepochybujeme, že volba bývá někdy těžká a rozhodnutí odpovědné. Nespokojenost, která již častokrát ozvala se po 28. říjnu, neosladila mnohému z vyznamenaných dvě malé hrsti peněz, které stát může na cenu věnovati, a neviditelná medaile, která přišita bývá na prsa umělcova, byla mnohdy vhodným terčem, do kterého se ochotně zabodávaly kritické šípy.

V oboru literárním – jak doufáme – uvažovati se bude tentokrát jistě o St. K. Neumannovi a jeho krásné knize veršů *Láska*¹⁾. Nejen tato kniha, ale celé dílo, které po všechna léta nepřicházelo vůbec při této příležitosti v úvahu, zaslouží si jistě této pozornosti. Podotýkáme ovšem, že právě Neumannovi není nic tak cizí jako touha po tomto oficiálním uznání. Není snad nevhodné, připomeneme-li, že to byl právě Neumann, který koncipoval návrh zákona o státních cenách.²⁾ Z románové produkce není nikterak obtížné ukázati bez rozmýšlení na překrásný román Olbrachtův *Šuhaj loupežník*.

Při ceně dramatické tane nám na mysli hluboké dílo básnické, Vančurův *Alchymista*³⁾, a několik skvělých hereckých výkonů Vydrových, zejména v Dykově *Poslu* a v Hauptmannově *Před slunce západem*⁴⁾. Z hudebních děl jmenujeme na prvním místě Karlovu *Smrt kmotříčku*⁵⁾ a dílo Hábovo a Axmanovo.

Ranní noviny, 1, č. 11, 20. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Soubor, shrnující verše z let 1925–1932. • 2) V letech 1918–1919 byl Neumann poslancem za národně socialistickou stranu a úředníkem na Ministerstvu školství. • 3) *Alchymista* byl uveden na scéně Stavovského divadla 8. 11. 1932; knižně vyšel téhož roku. • 4) Dykovo drama *Posel* bylo znovu uvedeno na Národním divadle 23. 3. 1933 (knižně 1907), Hauptmannovo drama 17. 2. 1933. • 5) Opera *Smrt Kmotříčka* měla premiéru v Národním divadle 31. 3. 1933. Libreto S. Loma podle pohádky B. M. Kuldy. Režie F. Pujman. Výprava A. V. Hrska.

C O N O V Ě H O V R O Z H L A S E

Čtvrteční provedení Aristofanova *Míru*¹⁾ ukázalo, jak tato stará hra je ještě dnes svěží a živá, jestliže se jí věnuje pořádná práce. A tu jí také brněnská stanice pod vedením režiséra Bezdíčka dala. Byl to nejlepší výkon brněnské stanice v tomto roce. – Téhož večera přednášel profesor O. Španiel o svém návrhu na Smetanův pomník, jehož model byl postaven právě u Národního divadla. Prošel celou historií příprav k postavení Smetanova pomníku a pokusil se vyložit i a podepřít důvody, které vedou k umístění pomníku u Národního divadla na místě živém a frekventovaném (zdá se nám přesto, že tato „živost“ jest v rozporu s živostí Smetanova díla).²⁾ Závěrem upozornil, že model vede k určitým korekturám technickým (vlasy, ruce). – Dnes, v sobotu, přednáší v rozhlase autorka *Přehrady*³⁾ Marie Majerová. Čte ukázky z knihy *Má vlast*⁴⁾, která podle autorčiných slov má být oslavou Čech a navazuje na některé partie z *Přehrady*. Začátek 20.40. Večer (16.50) je interview se spisovatelkou Marií Tilschovou, která příští měsíc jubiluje, na téma *Žena v umění a literatuře*.

Večerní noviny, 1, č. 11, 20. 10. 1933, s. 4. Podepsáno *rt.* ■ 1) 19. 10. 1933. • 2) K tomu viz zde s. 44–45, resp. 46–47 a 52–53. • 3) Román (1932) • 4) Soubor próz (1933).

R E J M L Á D E N E C K Ý C H P Y Ž A M

Odnepaměti patřila umělcům jistá mimořádná práva a společnost zamhouřila obyčejně nad jejich mravy aspoň jedno oko. Umělci mají dovoleno podívat se hlouběji do sklenic, svoje lásky mohou vyměňovati rychleji, než je zvykem u ostatních, mohou odváděti počestným manželům nepočestné ženy a dávati si i ve vybrané společnosti nohy na stůl. Věci tyto mohou si ovšem dovoliti i ti, kteří mají v kapse dosti stříbra. Rozdíl bývá však spatřován obyčejně v tom, že umělci na to zpravidla nemají, dovedou svým nezbednostem dodati aspoň zdání espritu a kouzla.

Z tohoto světa neušněrovaných mravů je i veselohra Noëla Cowarda *Láska mezi umělci*, jejíž premiéra byla ve čtvrtek v Komorním divadle v Praze.¹⁾

Dva mladí umělci Otto a Leo předávají si roztomilým způsobem krásnou Gildu, kterou oba upřímně milují a která miluje i je. Oba zároveň. Přistihují se navzájem v okamžicích, kdy v pyžamech opouštějí její ložnici, protahující se ještě po krásné noci. Trojúhelník tento sevřen je velmi pevně. Tak pevně, že podaří se jim odlouditi Gildu i starému serióznímu kamarádu Arnoštovi, s kterým Gilda jednoho dne uprchne do Ameriky, aby se stala mu ženou. Přijíždějí za ní a v pěti minutách padá jim Gilda do náručí, oblečených opět v pyžamech, tentokrát Arnoštových.

Nejde o nic jiného než o lehoučkou a usměvavou hru, vypočítanou patrně na zděšení anglických šosáků. Leč i tak podařilo se třem věčným milencům paní *Valentové* a pánům *Veverkovi* a *Plachému* rozehrati všechny herecké možnosti: od bezstarostného smíchu až k temnějším stínům tragikomedie, která ovšem sklouzla vždy jen po chvilkové slze, míjející důsledně každou hloubku duchovního citu. Role klamaného manžela panu *Vrbskému* neslušela. I pod maskou bylo viděti, jak se v duchu sám sobě směje. Režie Hartova byla šťastná a obecenstvo zaplatilo umělcům i štědrým potleskem.

Ranní noviny, 1, č. 12, 21. 10. 1933, s. 4. Podepsáno *rt.* ■ 1) 19. 10. 1933.

J E Š T Ě K S M E T A N O V Ě P O M N Í K U ¹⁾

V pátek ráno se zatřepetaly na nábřeží před Národním divadlem a kavárnou Slavíí v Praze drobné vlajky na napjatých provazcích: byla tak vyznačena příští hranice projektovaného rozšíření nábřeží a předmostí u mostu Legií. Navrhované rozšíření toto překvapuje svým značným rozsahem. Na nábřeží před divadlem počíná již u Slovanského ostrova a šíří se prudce až k prvnímu elektrickému stožáru na mostě. Naskytá se znovu otázka, nebylo-li by přece jen lepší uvažovati o umístění pomníku v této nově vzniklé prostora nad Slovanským ostrovem. Oddálením pomníku od bu-

dovy divadla získala by nejen architektura Zítkova, prospělo by to však i soše Španielově.

Ranní noviny, 1, č. 12, 21. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 44–45, 46–47.

B Á S N Í K A R N O Š T D V O Ř Á K Z E M Ě L ¹⁾

Připomínáme-li hned na prvním řádku Dvořákovu tzv. „odvodovou aféru“⁽²⁾, činíme tak nejen pro básníka samotného, ale pro všechny, kdož věřili v Dvořákovu čistotu a jeho ryzí charakter. Možno mluvit o životní tragédii, jestliže těžká choroba a smrt nedovolila, aby na sklonku svého života neoctl se opět na těch místech, pro která všemi svými smysly žil – na divadelní rampě, v záři světél, před jásajícím obecenstvím. Nechť ti, kteří se přičinili, aby jeho jméno vláčeno bylo novinami, vzpomenu aspoň dnes jeho neblahého osudu.

V kruhu českých dramatiků, které dnes můžeme počítati jen na prstech, patřilo Dvořákovu jedno z nejpřednějších míst. Po dramatu *Kníže*, kterým Arnošt Dvořák debutoval r. 1908, napsal čtyři mohutná dramata z dob husitských, z nichž první *Král Václav IV.*⁽³⁾ znamenalo po řadě historických dramat Jiráskových nové cesty českého dramatu. Je to silná hra opravdového básníka, který historickému schématu dovedl dáti brutální básnickou a dramatickou sílu.

Hra tato zůstala jeho nejlepším dílem. Další tři dramata husitská, *Husité*, *Bílá hora* a *Kalich*⁽⁴⁾, v nichž pokusil se Dvořák se střídavým štěstím oživit dramaticky slavnou historii národa, nedosáhla umělecky této mohutné básně, avšak patos a revolučnost jejich, slyšená v prvních letech osvobozeného státu, zajistila autorovi slávu národního básníka. Arnošt Dvořák pokusil se vybudovati i velkou socialistickou scénu, pro kterou přebásnil Aischylovu *Oresteiu*. I tato *Nová Oresteia*⁽⁵⁾ přijata byla obecenstvím s nadšením. S filozofem Lad. Klímou napsal politickou komedii *Matěj Poctivý*⁽⁶⁾. Poslední hrou jeho byla komedie *Pidras ohněstrůjce*⁽⁷⁾.

Ironií osudu umírá Dvořák den po pátém výročí smrti svého životního druha, filozofa L. Klímy.

Ranní noviny, 1, č. 13, 23. 10. 1933, s. 1. Podepsáno –rt. ■ 1) Jako úvod Seifertova nekrologu byl uveřejněn tento text: „Včera o 11. hodině večerní zemřel v pražské divizní nemocnici přední český dramatik, ppl. zdravotní služby Arnošt Dvořák. Po tříměsíční těžké chorobě upadl nemocný včera v poledních hodinách do smrtelné agonie, z které se již neprobral. U lože umírajícího dlela jeho choť a jeho bratr. Arnošt Dvořák byl před lety při vykonávání vojenské služby raněn koněm do ledvin. Podrobil se těžké operaci, která se sice zdařila, avšak nemoc se přesto v intervalech vracela, až konečně zdolala jeho silný organismus. Umírá v mužném věku. Bylo mu teprve 52 let.“ Večerní noviny téhož dne uveřejnily nekrolog podepsaný šifrou R. • 2) V roce 1930 byl A. Dvořák obviněn, že jako vojenský lékař bral úplatky od bohatých otců, kteří chtěli své syny osvobodit od povinné vojenské prezenční služby. • 3) *Král Václav IV.* (premiéra 1911, knižně 1910). • 4) *Husité* (premiéra a knižně 1919), *Bílá hora* (premiéra a knižně 1924), drama *Kalich* (premiéra 1928) je novou verzí *Krále Václava IV.* • 5) *Nová Oresteia* (premiéra a knižně 1923). • 6) *Matěj Poctivý* (premiéra a knižně 1922). • 7) *Pidras ohněstrůjce* (premiéra a knižně 1931).

NEKONEČNÁ OSTUDA

Štursův *Raněný*¹⁾, jedno z nejlepších děl Štursových a jedna z nejkrásnějších plastik, které vznikly pod českým nebem, hledá dosud marně v Praze svoje místo. Je v dobré paměti odpor jistých kruhů na pražské radnici, které velmi rozhodně postavily se proti umístění sochy před Staroměstskou radnicí. Od těch dob se mnoho nezměnilo. Byla navrhována nová a nová místa, rozhodnutí však bylo neustále oddalováno. Před rokem podal SVU Mánes obci pražské několik návrhů nových míst, kde by socha mohla být postavena. Bylo podniknuto úřední šetření, avšak dohody nebylo dosaženo. Je tudíž zřejmá tendence rozhodnutí znovu oddáliti a otázkou touto se více nezabýváti. *Raněný* je uložen v pražském lapidáriu, kde jeho nahotu – tak obtížnou patrně – bude pokrývati ctnostný prach.

Ranní noviny, 1, č. 15, 25. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Z let 1920–1921.

D Ě L Á M E R E K L A M U

Bylo nám umožněno nahlédnouti do připravovaných prvních svazků *Dějiny Národního divadla*¹⁾. I když jsme nepochybovali, že jde o dílo mimořádného významu – o čemž ostatně nebylo zapotřebí pochybovati při výčtu jednotlivých autorů –, spěcháme ujistiti každého, že opravdu pracuje se o díle, které v historii Národního divadla a v historii našeho kulturního života bude událostí. Pro svůj rozsah a skvělou výpravu, která je věru nezbytností u tak výjimečného díla, nerozlétne se snad těchto šest mohutných svazků v desetitisících exemplářích do knihoven všech, kteří by dílo toto měli rádi ve svém majetku; zato však ukáže se záhy nutnost, aby *Dějiny* zařaděny byly snad v každé větší knihovně veřejné. Je v nich zpracována odborně obrovská část naší kultury národní, která pomáhala náš národ postavit v řady kultury evropské i světové. A proto píšeme v čelo těchto řádek zcela vědomě onu trochu odíózní větu. Neboť opravdu: *děláme reklamu* dílu, které si zasluhuje nejvřelejšího zájmu celého našeho národa.

Ranní noviny, 1, č. 16, 26. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) *Dějiny Národního divadla* vyšly v letech 1933–1936 v šesti svazcích: sv. 1. J. Bartoš: *Národní divadlo a jeho budovatelé* (1933), sv. 2. A. Matějček: *Národní divadlo a jeho výtvarníci* (1934), sv. 3. Z. Nejedlý: *Opera Národního divadla do roku 1900* (1935), sv. 4. O. Fischer: *Činohra Národního divadla do roku 1900* (1933), sv. 5. V. Tille: *Činohra Národního divadla od roku 1900 do převratu* (1935), sv. 6. Z. Nejedlý: *Opera Národního divadla od roku 1900 do převratu* (1936).

C E S T A D O H L U B I N S T A L E T Í

(Jaroslav Durych: *Římská cesta*. Vydal Melantrich, a. s. Praha)

Durychova pouť po Itálii není z těch bludných a marných cest, kterými vzněcuje se mnohý dnešní člověk, hledaje v této jižní zemi kromě věcí tak pověstně působících na lidský organism i duševní pohodu pro unavené nervy, již, málo poučenému, skýtá snad pohled na trosky zašlé slávy a zdánlivé ticho chrámů, které míjí, aniž by vstoupil. Dnešek obkličuje antickou a středověkou krásu země jako příval vod, vpíjí se kořeny do odumírajících zdí jako břečťan

a svačec nebo ji drtí jako sníh, mráz a déšť; tento dnešek jako by překážel však moravskému poutníku, který s hlubokým poučením a nevšedními očima přichází v chaos nejrůznějších hodnot a ohniště věčného zápasu mezi andělem a ďáblem, aby našel svoji pravdu. Propast mezi světem třeba Macharovým nebo Čapkovým¹⁾ a světem Durychovým tmí se ještě černěji, srovnáme-li cestopisné knihy jmenovaných s touto útlou knížkou Durychovou, která vznikla jen na okraji nového jeho díla. Jednotlivé její kapitoly, ačkoliv otiskovány byly na místě fejetonů v žurnále²⁾, nemají věru mnoho společného s touto literární formou, která má být rozhodně usměvavější a lehkomyšlnější, než by Durychův svět snesl. Přesto však čteme kapitoly s vroucím zaujetím. Jsou to namnoze spíše básně v próze, psané člověkem, který vzal si za úkol probouzeti svět, mrtvý jen zdánlivě. Jakou kouzelnou mocí musejí býti obdařeny citlivé jeho prsty, daří-li se mu právě toto s tak neobyčejnou jistotou. Ačkoliv jsme přesvědčeni, že i přítomnost není o nic méně pozoruhodnější než stáletí, která básník na své cestě vyhledává, je těžko zazlívati mu tuto jeho tak opravdovou lásku a rozhodné přesvědčení, že pod vrstvou prachu leží svět mnohem spanilejší a mnohem dramatictější ve své slávě, než je bída dneška, oblečeného nikoliv v purpur a zlato.

Ranní noviny, 1, č. 16, 26. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. –. ■ 1) Macharova velmi diskutovaná kniha *Řím* (1907) a Čapkovy fejetony *Italské listy* (1923). • 2) *Římská cesta* vycházela v Lidových novinách v letech 1932–1933.

B I S S O N O V A H R A V E Š V A N D O V Ě D I V A D L E ¹⁾

Zámecká paní ze Swenstonu, konverzační hra A. Bissona, jejíž premiéru jsme viděli ve čtvrtek ve Švandově divadle v Praze, nepotřebuje žádných literárních poznámek. Je to bohapusté nic, k tomu ještě špatně přeložené. Umění pak je pouze v tom, že toto nic bylo nataženo do čtyř scén, ve kterých se herci marně namáhají pobaviti aspoň gestem a grimasou, když již slova autorova uspávají svou prázdnotou. Poněvadž i po stránce reprodukční šlo spíše o společenskou událost, v roli paní ze Swenstonu vystou-

pila totiž jako host sváteční herečka pí A. Podhorová, mohli bychom pominouti i ostatní herecké úsilí. Leč křivdili bychom hereckému souboru, který se pokoušel alespoň o umělecký úspěch tam, kde autor ustal na banální konverzaci. Herecké možnosti členů uplatnily by se však mnohem lépe v kazajkách Stroupežnického *Furiantů* než v úborech anglických lordů.

Ranní noviny, 1, č. 18, 28. 10. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. –. ■ 1) Premiéra 26. 10. 1933. Režie K. Jernek.

TRIUMFÁLNÍ CESTA PREZIDENTA MASARYKA

Když se navracel vítězný vojevůdce římský do vlasti, ustanovil senát v odplatu za dosažené vítězství, aby byl v Římě na Martově poli uspořádán triumfální průvod. Bylo podmínkou, aby na bojišti zůstalo ležeti nejméně pět tisíc mrtvých nepřátel. Vojevůdce pak, oblečen v šat tkaný zlatem, nesl žezlo ze slonové kosti a otrok držel nad jeho hlavou věnec z ryzího zlata.

Nic z této staré slávy římského impéria nepřešlo v střízlivý dnešek demokratické republiky. Ani modré nebe římské, ani purpur a prolitá krev na imperialistickém meči. Jen jediné: vojevůdce kráčel středem města a statisíce občanů přišly mu děkovati za demokratickou myšlenku, která zvítězila v celém státě.

Jeho přítomnost v ulicích hlavního města nebyla znamením, že někde v krvi dokonaly tisíce nepřátel. Byla však znamením, že žije v této zemi národ sjednocený a pevný, národ, který do svého štítu vepsal dvě slavná a krásná slova: demokracie a mír.

A přece byla to cesta triumfální, jakou jsme neviděli od dob slavného prezidentova návratu. Národ pod svými prapory, na ulicích hlavního města svého státu vítal a zdravil svého prezidenta.

*

- 5 Studené říjnové slunce překvapilo město připravené již k slavnosti. Monotónní šed' pražských fasád zazářila barvami praporů,

nadnášených lehkým větrem. Nekonečné proudy lidí z celého města naplňovaly rychle oba široké chodníky Václavského náměstí, jež obapol vroubeno bylo již řadami vojska. Vojenské helmice měly neurčitou barvu tohoto říjnového dne. Mlčenlivé tanky a dlouhé čápí krky protiletadlových děl seřaděny byly po levé straně sochy knížete Václava a táhnuly se až k dolnímu konci náměstí, kde ukončeny byly opět pěchotou v helmicích. Posádky tanků oblékly svoje hrůzné helmice, připomínající přilby závodníků. I ulice, svažující se do náměstí, naplněny byly vojskem, čekajícím na povel.

Před patnácti lety podobalo se Václavské náměstí právě tak vojenskému táboru jako v sobotu. Řady vojska naplnily široký prostor i přilehlé ulice a rovněž čekaly jen na povel...

Jak mnohé se změnilo a jak radostně mohli jsme se procházeti dnes středem čekajícího vojska.

Za vojáky na obou stranách černaly se nespočetné tisíce diváků; jejich oči upřeny byly dolů k nároží paláce Koruny, kde před desátou hodinou objevil se prezident na koni. Krátké hlášení zemského velitele, hymna, a již prezident vjíždí na náměstí za vojenskou korouhví. Napíšeme-li o jásotu, který se v těch okamžicích rozpoutal, že byl obrovský a nepopsatelný, neřekneme ještě nic. Viděli jsme již stokrát ulice naplněny davy, ale nikdy jsme ještě nespátřili oči tak roznícené jako toho dne. To nebyla jen zvědavost a nadšení, které rozněcovaly tyto statisíce očí, upřených k jediné lidské hlavě pod prostou čapkou, to byla opravdová a horoucí láska, jakou bychom těžko hledali v historii národů. Stokrát viděli jsme jásající město, ale ještě jsme nikdy nespátřili, jak statisíce lidí, prožehnutých nadšením, nedovedou udržeti slzy radosti, které stékaly po tvářích, ať to byla tvář dítěte, nebo muže a ženy. To jásal, plakal a usmíval se obrovský kolektiv, dvě nerozborné, bezejmenné hradby těl, v nichž tváře splývaly a ruce letěly vzhůru směrem k jedinému člověku, který lehce nakloněn, s úsměvem na staré a krásné tváři, děkoval lehkým gestem k štítku své čapky.

A když po odjezdu prezidentově projíždělo vojsko k defilé a matný lesk bajonetů objevil se nad helmicemi vojáků, jásot neustal. Platil všem: pěchotě, která kráčela první, houfnicím i lehkým dělům, jejichž kola otřásala ulicemi, tankům i letadlům, burácícím pod olověnou oblohou. Jako by celý ten statisícový zástup říkal si do rytmu vojenského kroku a dunění kopyt na dlažbě: Jen

se stroj, jen se stroj, veliká a slavná armádo, neboť z celé duše své
a ze vši síly své chceme mír a pokoj v naší zemi!

Ranní noviny, 1, č. 19, 30. 10. 1933, s. 1. Podepsáno –rt.

N Á V Š T Ě V O U U M R T V Ý C H B Á S N Í K Ů

Památka duší zemřelých přivábí statisíce českých lidí k hrobům mrtvých českých umělců. Bylo nám dovoleno překročit práh klenuté chodby pod vyšehradským Slavínem. V minulých dnech přibyl do kruhu vzácných nebožtíků smutného domu na vyšehradském hřbitově stavitel Chrámu svatého Víta Kamil Hilbert. Řada olejových lamp visí v úzké prostore u nohou mrtvých a matně osvětluje mozaikovou klenbu, nedávno dohotovenou. Komnatu obepíná verš Tábořského: Svědomí ustlalo nám tu klidně, ač chtěli jsme víc, než jsme zmohli, kéž tak i Vám, co přijdete po nás a lidskosti chrám vystavíte výš. Nad Myslbekem a Destinnovou, vedle Tomka a Krále, jen dva kroky od svých druhů Sládka a Zeyera tlí srdce Vrchlického. Verše antického metra, které Vrchlický přál si mít na svém hrobě, jsou příliš rozměrné na malou mramorovou desku: Postůj zde, poutníku, v hrobě tom Vrchlický Jaroslav leží, básníkem doby své byl, mravencem pilností svou. Klenoty nejdražší z ciziny v pokladnu přines své vlasti, myšlenkám vlastním však též dal ražbu i kov, málo měl na světě štěstí, přátel však, lásky též dosti, v otčiny půdě teď spí, spokojen, tich a rád. – Stáli jsme před malými čtverci popsanými zlatým písmem a zachtělo se nám, abychom v tyto dny nebyli tu jediní a pak aby tato návštěva u mrtvých básníků byla i pobídkou, abychom se znovu a znovu vraceli nejen k tomuto mrtvému kameni, ale i k živému pomníku, který bohužel právě tak jako těla mrtvých v tomto sklepení práchniví v jiných sklepeních nebo v regálech knihoven pod vrstvou prachu, do kterého možno jen symbolicky malovati prstem kříž.

Ranní noviny, 1, č. 20, 31. 10. 1933, s. 4. Nepodepsáno.

K Ř Í Ž S E S R D C E M U P R O S T Ř E D

Hrob básníka Antonína Macka na Olšanských hřbitovech nepatří rozhodně mezi ty špatné moderní pomníky, které jej obkličují ze všech stran. Tento hrob viděli bychom raději na malém hřbitově venkovském, plném ticha a prostého kouzla, kam zdaleka doléhá píseň vesnických děvčat pracujících na poli. Nad básnickovým hrobem vztýčen je veliký železný kříž, kolem obou ramen umně tepaný. Ve středu kříže je červené srdce – uprostřed růží a zpolá svinutých listů. Ani tohoto srdce nemuselo by tu býti, a jistě bychom tu musili si vzpomenouti na dobré srdce básnickovo, který rozdávaje, zapomínal vždy na sebe a spokojil se s tak málem. Vždyť o této vlastnosti tichého jeho génia napovídá i nápis na kamenném podstavci: „Jsem hrdý na to, zapadnouti v skrytě, beze lži býti sluhou lidu vskutku.“

Ranní noviny, 1, č. 21, 1. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno.

V R A C Í M E S E

K U K R Á S N Ě M L A D O S T I

(Daniel Defoe: *Robinson Crusoe*. 1. Přeložil A. Vyskočil.
Melantrichova knižnice)¹⁾

Hromada knih leží na mém stole a čeká na kovový nůž a na několik hodin večerního ticha. Odsunul jsem ji však stranou, ihned jakmile se dostal do mých rukou svazek *Robinsona* v krásném Vyskočilově překladě a s úvodem, který věru stojí za přečtení!

Listuji rychle knihou, ale není to zvědavost, která dychtivě rozevívá novou knihu, vonící ještě tiskařskou černí a čerstvým papírem, aby tu a tam utrženo bylo očima slovo, řádka, věta. Prohlížím stránky a zaplavuje mne radost, neboť to, co v knize nejdříve spatřuji, jsou krásné dny mladosti a dětství, které takto náhle ve vzpomínkách se navracejí se svým sluncem a svou pohodou.

Pamatuji se dobře na několik knih nesoucích toto slavné jméno Defoeova hrdiny. Pamatuji si, že to byly nejusmolenější a nej-

roztřepenější knížky školních knihoven. A jak byla ta kniha vzácná! Ne více než jednou za rok dostala se mi tato kniha do rukou, a přece se každoročně vracela s jistou pravidelností.

A teprve nyní si vzpomínám, jaká to byla nemožná vydání, překlady překladů, jež byly jen pouhým a urážlivým přepracováním Defoeova díla.

5 Leč postava hrdinova v huňaté čepici a s toulcem na rameni je tak trvanlivě krásná, že ani pirátské ruce všelijakých zloduchů nemohly její krásu povraždit, i když se o to pokoušely všemi možnými způsoby. Čili, jak říká A. Vyskočil, i kdybys zedřel poezii této knihy v nejbídnější prózu, neumoříš její duše.

A tak – sbohem, aspoň na několik hodin, všichni básníci a všichni spisovatelé, co je jich tu na hromadě! Otvíráme nejkrásnější knihu na světě, vypínáme telefon a umlčujeme srdéčka zvonků. A vstupujeme s mladým hrdinou na osamělý ostrov...

Ranní noviny, 1, č. 24, 4. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. –. ■ 1) D. Defoe: *Život a zvláštní podivná dobrodružství Robinsona Crusoe, námořníka z Yorku* (vyšlo ve dvou svazcích, první svazek přeložil A. Vyskočil, druhý T. Vodička, 1933).

K A V Á R N A N A H L A V N Í T Ř Í D Ě

(Reportážní komedie o dvou obrazech. – Napsal G. Včelička.

Premiéra v E. F. Burianově D 34¹⁾)

G. Včeličkovi nelze upříti, že se dovedl podívat na život svých ofrakovaných hrdinů očima, jejichž pohled propaluje běžný povrch věcí. Avšak nanášení nejtemnějších barev, nevkus a banalita, kterou se zřejmou tendencí vyhledává, dodává hře sice na třídní útočnosti, oslabuje však zároveň její umělecký účín, který, jak se zdá, není ani cílem tohoto představitele tzv. literatury proletářské. *Kavárna na hlavní třídě* je snad dobrá hra pro ochotnické jeviště, ale nic víc.

Na toto libreto poněkud mechanicky aplikoval E. F. Burian drobná kouzla své vynalézavé režie, která sice hru obohatila, ale zároveň rozdrobila na řadu nesourodých scén, v nichž násilná stylizace se střídá s drsně realistickými výjevy. Dialogy před

oponou, spojované často s Burianovými songy, jsou z nejkrásnějších okamžiků večera, i když více vtipu a vkusu a méně trivialit bylo by jim rozhodně prospělo. Až dosud, jak je patrné, nahrazuje proletářská literatura nedostatek formy siláckými násilnostmi, které jsou prozatím jejím nejcharakterističtějším znakem.

Nepřesvědčivě vyznívá hra i svým patetickým koncem, kde několik nezaměstnaných dělníků s rozpjatýma rukama vítá – jako znamení lepších dní – socialistický průvod na Václavském náměstí.

Velkou předností D 34 je ovšem velmi dobrý průměr všech hereckých výkonů.

Ranní noviny, 1, č. 24, 4. 11. 1933, s. 4. Podepsáno *rt.* – ■ 1) Premiéra 2. 11. 1933. Divadlo D 34 zahájilo činnost 16. září 1933 Burianovou úpravou lyrické montáže Ericha Kästnera *Život za našich dnů*.

IRONIE OSUDU

Tato dvě slova, stokrát opakovaná, ztratila již mnohé na intenzitě svého významu. Stala se frází, která již nic nepovídá. Říkáme často v proudu řeči: ironií osudu stalo se to a to. A často nejde ani o ironii, ani o osud. Stala se však věc, o které tato dvě slova vším právem platí. Do nároží mamutího paláce Průmyslové banky v Praze bude postavena busta. Nebude to busta, jejíž tvář by patřila snad nějakému bankéři či velezasloužilému průmyslníku. Nikoliv. *Ironií osudu* bude to poprsí Boženy Němcové, která na těchto místech, v bývalém domě U Tří lip, dotrpěla. Uštvána nemocí a bídou, bez haléře v kapse. Z pozadí bankovního paláce, kde se budou denně převraceti miliony, tvář Němcové bude se dívat na pány bankéře s jemnou výčitkou.

Ranní noviny, 1, č. 26, 7. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno.

L Á S K A , K T E R Á B Y L A U M Ě N Í M

(*Alžběta Browninová*. Dramatická biografie o pěti dějstvích a proměně. Napsal R. Besier. Režie a scéna: K. H. Hilar. Výprava: V. Hofman)¹⁾

Milostná historie dvou anglických básníků, Alžběty Moulton Barrettové a Roberta Browninga je z těch krásných věcí na tomto světě, o které musíme mít upřímný strach, aby nebyly znesvěceny dotykem hrubých a nepovolaných rukou. Veliká láska těchto dvou srdcí, tak vzácná a unikající každé průměrné všednosti a každé banalitě, žádala si ovšem opět opravdového básníka, který by dovedl s mimořádnou šetrností zbásnit její exkluzivnost. R. Besier svojí dramatickou biografií pokusil se o to s opravdovým štěstím. I když místy podřídil historická fakta své dramatické koncepci, vynechal v úseku své biografie přežalostný osud Alžbětina bratra, jehož smrt dotkla se tak hluboce jemné duše její, i když na Alžbětina otce Eduarda Moultona-Barretta nanesl příliš černých barev sobectví, milostný vztah milenců vytvořil tak jasnými a jemnými barvami a s takovou přesvědčivostí, že jeho dramatické znovuvzkříšení dvou krásných lidí je překvapujícím básnickým činem.

Stejně jako dramatika zavazovala historická skutečnost, i báseň zavazovala herce, mluvící jeho slovy. Avšak i v tom nutno považovati tento divadelní večer za jeden z nejkrásnějších v poslední době.

Paní *Sedláčková*, kterou jsme vídali tak často v rolích žen, jejichž světy byly protipólem srdce Alžbětina, vžila se s opravdovým pochopením do duchovního světa anglické básnířky; každé její slovo i každé gesto krásných rukou okouzlovalo něhou, která opravdu jako by nebyla ze světa těl a věcí, ale z nehmamatelných oblastí, v nichž bloudila básnická duše Alžbětina. Nic z toho, co nás svojí stereotypností omrzuje! Její přítomnost na jevišti je stále ještě znamením velikého umění hereckého, jehož výše nebylo u nás dosud dosaženo. I *Karen* v roli básníka Browninga podmanil si distingovaným přednesem vzplanuvších citů. V jeho prostotě i eleganci byla dobře patrna veliká osobnost Browninova. Vedle těchto dvou hlavních rolí vyrostla ve *Vydrově* podání i postava starého otce Alžbětina. Vydrovou zásluhou poznali jsme brutálního sobce a tyrana ve vši hrůze jeho skutků, jednoho z těch typických, tvrdých mužů, které rodí jen Anglie, země náboženských mlh. Scény, kde

se střetá se svými nevěrnými dcerami, a konečná chvíle, kdy oklamán a poražen chce utratiti aspoň psíka své milované Alžběty, znamenány byly jistě na zádech diváků silným zamrazením.

Nesmíme však ani zapomenouti na rozkošnou Jindřišku slečny Štěpničkové, tak bezmocně svíjející se v železných prstech nesmílovavého otce. Jak dobře byl patrný rozdíl světů těchto dvou dcer, který Alžběta dovedla láskyplně překlenouti svou shovívavou láskou, plnou porozumění. K. Jičínský jen několika slovy a několika gesty vykreslil skvělou postavu anglického hlupáka. Rovněž J. Bechyňová v zakřiknuté Arabele a E. Poznerová v roli skotačivé a přihlouplé Belly doplňovaly soulad krásného večera.

5 *Hilar*, jehož silná vůle byla dobře patrna na všech scénách, byl několikrát vyvolán.

Ranní noviny, 1, č. 26, 7. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Premiéra 4. 11. 1933.

A P O L L I N A I R O V Y A L K O H O L Y

V edici Pásmo vyšla v těchto dnech drobná knížka Apollinairových básní, malý výbor z jeho proslulých *Alkoholů*. Zdeněk Kalista zvolil si z bohatého svazku pouhých sedmáct básní,¹⁾ z nichž některé byly již u nás překládány K. Čapkem a jinými. Po nezdařené antologii Hlávkově²⁾ a skvělých překladech Čapkových³⁾ a Hořejšího⁴⁾ je Kalistův výbor zdařilým pokusem o zbásnění té virtuózní lyriky Apollinairovy, která v ostatní produkci básníkově, rozbouřené novými rytmy a bohatými obrazy rimbaudovské síly, zaujímá význačné místo svou pastelovou jemností a moderní rafinovanou hudebností. Kalistův překlad je jasným odrazem hlubokého a kultivovaného ducha, který ovšem je nepostihnutelný ve své formální dokonalosti. Překrásně přebásněn je cyklus *Santé*, který psal básník ve vězení, kam byl uvržen pro podezření z krádeže *Mony Lisy*.⁵⁾ Z tohoto cyklu je i naše ukáзка⁶⁾.

Ranní noviny, 1, č. 27, 8. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Rozšířené vydání Kalistových překladů z Apollinairových *Alkoholů* vyšlo v roce 1946. • 2) Výbor M. Hlávky vyšel

s použitím Čapkova překladu *Pásma* pod názvem *Básně* v roce 1929. • 3) *Pásma*. Výbor z *Alkoholů* G. Apollinaire (1919); *Francouzská poezie nové doby* (1920). • 4) Překlady J. Hořejšího vyšly v antologii *Ozvěny. Překlady z poezie francouzské, anglické a německé* (1927). Viz též soubor *Překlady* (1965). • 5) G. Apollinaire byl 7.–12. 9. 1911 vězněn kvůli nařčení z přechovávání zcizených exponátů z Louvru. • 6) K recenzi byl připojen Kalistův překlad básně *Santé (Dřív než jsem vkročil do vězení...)*. ■ 1 ¶ ...a bohaté obrazy... na ...a bohatými obrazy...

B Í L Á A R U D Á

(M. Bulgakov: *Bílá garda*. Hra ve dvanácti obrazech. Režie: Jan Bor. – Vypravil: Vlastislav Hofman)

Když vypočteme Bulgakovovu dramatickou reportáž o boji bílých gard ukrajinských proti loupežnickým tlupám Petljurovým – neboť jde vskutku spíše o reportáž, vzniklou z osnovy románu, o řadu scén důmyslně zkomponovaných v rušnou dramatickou fresku –, nechápeme dobře kampaň, která podniknutá byla v Moskvě proti této hře.¹⁾ Drama Bulgakovovo není sice z těch smutně proslulých agitačně revolučních her, v nichž dobří rudí Fridolínové a zlí bílí Děťrichové pokoušejí se ze všech sil, aby s největším efektem zkreslili skutečnost, je však zato mistrným obrazem rozkladu měšťácké třídy a svou hlubší tendencí převyšuje průměr vnějškové agitace. Věříme ostatně, že hrána dnes v Ukrajině, nalezla by hra rozhodně odolnější uši a upřímnější ohlas než před lety v Moskvě.

Časově jde ve hře o revoluční události v Kyjevě r. 1918 a 1919, kdy Petljura zmocní se Kyjeva, zrazeného a opuštěného německou armádou, rozpráší bílou gardu zbabělého všeukrajinského hejtmana, aby po krátké době musil uprchnouti opět před rudou gardou Trockého. Rodina Turbinových je pak v dramatu symbolem poraženého měšťáctví, jež zachráněna z pekla Petljurovy soldatesky, bezmocně přihlíží vítězné Rudé armádě, přicházející ji definitivně rozdrtit. Objektivnost, s kterou autor vykreslil statečného plukovníka Turbina, který v marném boji čestně umírá, byla patrně kamenem úrazu pro nedůtklivou sovětskou kritiku. S Lunačarským v čele nesli těžce někteří sovětsští spisovatelé tuto čistou a charakterově ryzí postavu. Neodpovídala mechanickému názoru na revoluční boj ruských dělníků.

U nás, kde hra nalézá prostředí mnohem méně zaujaté, interese nás otázka tato spíše po stránce umělecké a odvahy autorovu oceňujeme jen jako projev svobodného ducha.

Zajímavá figura plukovníka Turbina, ústřední role bohatě rozčleněné hry, svěřena byla *Zd. Štěpánkovi*. Zachovav její nepateřičnost, přiblížil Štěpánek svého plukovníka na dosah srdce. Na pozadí zbabělosti, zrady a chvastounství je jeho Turbin lidsky blízký a sympatický. Ve svém marném a zoufalém boji zachraňuje si přízeň až do svých posledních chvil. Štěpánek poznal Rusko příliš dobře,²⁾ aby nedovedl své roli dáti tolik typických znaků ruských. Krásný je i profil Jeleny Vasiljevny, kterou zahrála *M. Lhotová*. Hrůzný úděl krásné ženy, zmítané strachem i láskou zároveň, podala Lhotová s jistou přesvědčivostí. Škoda, že herecky zlomena je tato postava v nejvrcholnější scéně, kdy Jelena podléhá samolibému chvastounovi Šervinskému. *V. Vydra* pokoušel se marně, aby svůdnost, které bezradná Jelena podléhá, vynikla v jeho interpretaci nad mělkost postavy, kterou jako Šervinský nemá být jediné charakterizován.

- 5 Hra velikým počtem menších scén poskytuje ojedinělou příležitost k řadě malých rolí, které mohou býti mistrovskými ukázkami hereckého umění. V této souvislosti musíme zaznamenati zejména výkon *Hartův* v roli generála Schratta. Ostatní pokoušeli se o to se štěstím střídavým. *Ot. Korbelař* ve svém Myšlajevském byl skvělý, pokud nešlo o složitější výraz. Tam obyčejně selhával.

Režisér *Bor* postaral se, aby hra mījela v příslušném napětí. Závěrečná scéna, svojí rezignací a sentimentalitou tak ruská, se pohybovala však až snad příliš v nebezpečné blízkosti efektního kýče scénického.

Ranní noviny, 1, č. 28, 9. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Pod názvem *Dni Turbinových* uvedl hru v roce 1926 MCHAT. Po několika reprízách musela být vzhledem k příkré kritice stažena. Česky vyšla roku 1928. Titul české inscenace (Městské divadlo na Vinohradech, prem. 7. 11. 1933) byl určen podle románu *Bílá garda* (1925), na jehož motivy byla hra napsána. • 2) Z. Štěpánek byl zajat na ruské frontě a záhy se stal příslušníkem československých legií. V Divadle československé armády, které bylo v legiích zřízeno, působil až do května 1920.

V Í C E V K U S U

Před několika dny bylo nám usouzeno zadívat se do rozzívajících úst premiérového publika v lóžích Národního divadla při premiéře Besierovy *Alžběty Browningové*¹⁾. Pro valnou většinu tohoto publika měla patrně přitažlivost jedině přítomnost Anny Sedláčkové, která ovšem tentokrát neposkytnula možnost módní přehlídky. V dobách lásky manželů Browningových nosil se šat, který je dnes silně demodé. Při úterní premiéře *Bílé gardy*²⁾ se pokusila maličká část tohoto publika o maličkou, ale charakteristickou demonstraci. Šest rukou v lóžích zatleskalo, když několik opilých důstojníků dozpívalo carskou hymnu. Bylo to nejen velké neporozumění hře, ale hlavně i nevкус. Na ten má ovšem toto obecenstvo již patent.

Ranní noviny, 1, č. 28, 9. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 63. • 2) Viz zde s. 65.

F. HALAS V RADIOŽURNÁLU

Lidové listy psaly v nedělním svém čísle o Halasově recitaci vlastních veršů velmi rozhněvaně.¹⁾ Halas – který mimochodem recitoval velmi dobře – přednášel prý podivným způsobem a přednáška prý mohla směle odpadnouti. Neznámý pisatel radí pak Radiožurnálu k opatrnosti. Je to velmi podivný způsob v oceňování literárních programů našeho Radiožurnálu. Vzpomínáme si totiž, že Halasova knížka, spolu s knížkou Zahradníčkovou, přijata byla loňského roku v těchže *Lidových listech přímo nadšeně*.²⁾ Zejména v básních Halasových byla zdůrazňována duchovní náplň téměř katolická...

Teď jsme však na rozpacích, co platí: odborný referát, nebo diletantské camrání?

Ranní noviny, 1, č. 33, 15. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) *Nedělní kázáníčko* (Lidové listy, 12. 11. 1933. Nepodepsáno). • 2) Schz. (= Karel Schulz): *Dvě katolické knihy dvou mladých básníků* (Lidové listy, 7. 2. 1932). Autor referuje o Halasově sbírce *Tvář* a o Zahradníčkově sbírce *Jeřáby*.

BŘEZINOVY BÁSNĚ

Zdalo se vždy, že O. Březina patří k těm básníkům, kterým každý rád přiznával vavřínový věnec, korunu knížecí a všechny pocty, patřící nejlepším básníkům, ale jichž veršů je lépe se nedotýkati, protože nejsou dost dobře srozumitelné. Epigram Dykův „Každý ho chválí, nikdo nečetl“ zdál se velmi případný a velmi výstižný.¹⁾ Nakladatelská bilance přesvědčila nás však o pravém opaku: knihy Březinovy vyšly již v několika vydáních, která byla vždy poměrně velmi záhy rozebrána.²⁾ A v těchto dnech chystá se dokonce nové definitivní vydání celého Březiny.³⁾ Tento úspěch je s to naplniti nás radostí. Pomalé, ale jisté pronikání Březinových básní do všech vrstev národa je jistě důkazem, že není ztracen v obecnstvu smysl pro exkluzivní a duchovní poezii a pro poezii vůbec. V době, kdy básníci a spisovatelé přišli nedobrovolně z Německa kroutí hlavami nad novými a novými knihami lyriky, které dokonce mají i úspěch nakladatelský, je to dobré znamení pro úroveň našeho kulturního života. V Německu totiž, již před Hitlerem, objevovala se na knižním trhu lyrika jen velmi vzácně a jen málokdy mohla poezie se chlubit úspěchem v širších kruzích čtenářů.

Ranní noviny, 1, č. 34, 16. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Jeden z Dykových *Epitafů*, tištěných v *Moderní revui* (sv. 13, 1902) a zařazený do sbírky *Satiry a sarkasmy* (1905). První dvojverší má znění: „*Otokar Březina, žel, odkvetl. / Každý ho chválil, nikdo nečetl.*“ • 2) Od roku 1913 vydával opakovaně Spolek výtvarných umělců Mánes *Básnické spisy O. Březiny*, které shrnuly všech pět autorových sbírek (další vydání 1916, 1920, 1926, 1929). • 3) V roce 1933 byly Českou akademií věd a umění vydány třísvazkové *Spisy O. Březiny* (editor M. Hýsek): 1. sv. *Básnické spisy*, 2. sv. *Prosa*, 3. sv. *Prvotiny*. Viz zde s. 83–84.

N Á R O D N Í D I V A D L O A J E H O B U D O V A T E L Ě
(*Dějiny Národního divadla*. Sv. 1. Jan Bartoš: *Národní divadlo a jeho budovatelé*. Vydal Sbor pro zřízení druhého Národního divadla. V generální komisi Ot. Gírgala, Praha-Smíchov)

Přijdou jiní a povolanejší, aby potěžkali a ocenili obrovský svazek Bartošův; rozepíší se jistě na mnoha a mnoha řádcích, posuzujícíce

vstupní díl velikých šestisvazkových *Dějín Národního divadla*¹⁾. My jen spěcháme, v jubilejní den, abychom se svými čtenáři sdělili upřímnou radost z tohoto díla, které v knihovně přečtnáti bude mnohou z knih nejen formátem, ale i významem. Tisíckrát zahledění snad až přespříliš do vln tekoucího času, právě přicházejících a míjejících současně, nevěnovali jsme příliš pozornosti Zítkově budově na rozhraní pražských ulic, u zeleného ostrova. Málo důvtipné, zato tím sebevědomější mládí neohlíží se rádo do minulosti, tvrdíc pošetile, že je mrtvo vše, co ještě včera vzkvétalo v nejprudších barvách. Poučení, které přichází později, je snad tím sladší.

Listujeme Bartošovou knihou a historie, ne starší než sto let, vyvstává nám před očima; to, co zdálo se již dávno mrtvé, zapomenuté a nedůležité, ožívá a odlesk krásné doby plane jako výčitka do našich svědomí. Chvalořečníci přítomnosti a nadutci našich dnů jsou přitisknuti ke zdi a donuceni srovnávat. Kolik velkých lidí vstupovalo po těchto stupních do této krásné budovy; kolik malých lidí vstupuje tam dnes?

Báli jsme se vždy těchto vzpomínek, protože jejich zdánlivá idyla zdála se nám maloměšťáckou. Přesvědčujeme se o pravém opaku. Nic z těchto obav nebylo namístě.

Bylo by mnohem lépe tyto obavy namířiti k době dnešní, která srovnávána s historií, nevydává nejlepší svědectví pro současníky.

5 Kolik krásných životů, plných ušlechtilých vášní, skvělé moudrosti a statečnosti bylo v těchto místech, kolem této budovy, žito! Kolik poezie, kolik génia, kolik opravdového vlastenectví, tenkrát ještě zcela nezištného, upíná se k těmto místům!

Dnes, kdy slova národ, vlast a umění ponížena byla až k hospodské banalitě a kdy pod nánosem falše se pokoušíme, nikoliv bez jistého studu, objeviti jejich pravý smysl v dnešním životě, nemůžeme než se obdivovati této minulosti, tak vznešené.

V tom je i jeden z hlavních významů této krásné knihy. A dodáme ještě, že tuto kapitolu *Dějín* psal básník, který pro tyto opomíjené věci národní kultury měl vždy hlubší pochopení. Bartošova kniha je velikým překvapením. Pro mnohé čtenáře bude jeho historie Národního divadla objevem.

K R O K O D Ý L Í S L Z Y

Čeští vlastenci, vzpomínající bouřlivých dob válečných, kdy cizí vojska, převalující se naší zemí, vyvážela ve velkém nejcennější naše poklady kulturní, neopomenou vždy uroniti nějakou tu vlasteneckou slzu. Jaká škoda, ach, jaká nedozírná škoda těch vzácných plastik, knih, rukopisů a obrazů, jimiž dnes honosí se cizí města a obrazárny. – V těchto dnech, patnáct let po říjnovém převratu, je v Lucernu dražba skvělé Dietrichsteinovy knihovny z Mikulova.¹⁾ Přes třicet tisíc svazků měla tato slavná knihovna. Vše, až na několik bohemik, se dostane do rukou cizinců. To, co před staletími prováděla loupeživá vojska švédská, děláme nyní sami. A čeští vlastenci, ředitelé bank, majitelé velkostatků atd. ani muk!

Ranní noviny, 1, č. 39, 22. 11. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 41, pozn. 1.

K N Í Ž K A M I L O S T N Ě L Y R I K Y

(M. Holas: *Úzkost krásy*. Vydal Rhodos).

Miloš Holas vydával svoje verše až dosud ve vydáních bibliofilských, ne dosti dobře přístupných.¹⁾ Teprve knížkou *Úzkost krásy* předstupuje před širší kruhy čtenářské. Jako básník ovšem. Před pěti lety vydal již román mladosti *Smutek z těla*²⁾, prozrazující ostatně dosti zřetelně lyrické vlohy autorovy.

Kdyby Holas v této své nové lyrické knížce dovedl důsledně dávat přednost melodicky básněné myšlence – neboť hudebnost veršů je jednou z jeho předností –, kdyby z přívalu obrazů, v které se mu poněkud mechanicky proměňuje skutečnost před očima, dovedl s jistou askezí vybírat jen ty nejvhodnější a nejlepší, získaly by jeho verše po mnohé stránce. Zbavil by je především jistě nesrozumitelnosti. Střídmá forma, ve kterou uzavírá svoje myšlenky, je často až příliš stručná a těsná, aby do ní bylo možno vměstnati zamýšlený obraz, který pak, dostatečně nerozvinut, stává se rébusem, a nikoliv přirovnáním osvětlujícím a ožejmujícím obsah básně.

Tam, kde podařilo se mu zkrotiti tento valící se příval, docílil je krásné prostoty a syté melodičnosti, jako je tomu u závěrečné

básně *Hodiny na krbu*, kterou nutno pokládati za nejlepší z této sbírky.

Jinak je to knížka plná milostného kouzla, křehkého rozechvění nad dívčím tělem i smutku, který prolíná hrou lásky. Když ji pročítáme, jako by nás ovíval vějíř, zakrývající nejen milostné rozpaky, ale i barvu vášní, příliš brutálních. Neboť vše v této knížce je pastelově barevné a růžové především.

- 5 Nové nakladatelství Rhodos vstupuje touto knížkou do kulturního života. Fakt, že je to knížka moderní lyriky, buď nám dobrým znamením, že ani po obchodní stránce není to s lyrikou tak špatné.

Ranní noviny, 1, č. 42, 25. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Holas publikoval sbírky *Rondely* (vydal J. Picka 1930) a *Hodiny na krbu* (vydal J. Hladký v Hranicích 1933). • 2) *Smutek z těla* (1929).

H L E D Á M E N E J Ú S P Ě Š N Ě J Š Í K N I H U 1 9 3 3 ¹⁾

Jaroslav Seifert, spisovatel:

1. André Gide: *Zemři a živ budeš*.²⁾
2. Paul Valéry: *Kouzla*.³⁾
3. Ivan Olbracht: *Nikola Šuhaj loupežník*.⁴⁾

Lidové noviny, 41, 26. 11. 1933, s. 8. Podepsán *Jaroslav Seifert*. ■ 1) Anketa. • 2) Viz zde s. 42–43. • 3) Sbírká básní (vyd. Melantrich; přel. J. Palivec). • 4) Viz zde s. 24–26.

H I L A R O V A M A R Y Š A

(Alois a Vilém Mrštíkové: *Maryša*. Drama o pěti dějstvích.

Režie a scéna K. H. Hilar. Výtvarná účast V. Hofman.

Národní divadlo v sobotu 25. listopadu)

Kdyby oběma básníkům této temperamentní tragédie vesnické, znovu uvedené na scénu Národního divadla, dopřál osud dožítí se tohoto slavnostního večera, mohli odcházeti zcela spokojeni. Neboť jejich *Maryša*, čtyřicet let po své nevíтанé premiéře¹⁾, potkala se

v jubilejním cyklu²⁾ s velkým úspěchem. Slavnostně ozdobené divadlo obsazeno bylo do posledního místa a burácející potlesk následoval po každém aktu této klasické hry českého repertoáru, poznamenaný nadto i nesmrtelným uměním Vojanovým³⁾. Hilar ve své režii se nerozpakoval zdůrazniti slavnostnost večera podtržením moravského folkloru: jeviště hýřilo výběrem krojů, jejich veselé barvy neutlumila ani baladicky pochmurná obloha Hofmanovy scény. Národní písně přelévaly se scénami, vypočítány i na jiné dojetí než dramatické. Hofman pomaloval Lízalův statek pestrými malůvkami, takže i citelé svérázu mohli býti zcela uspokojeni. Večer byl však významný i jiným způsobem. V *Maryši* zahráli si totiž někteří přední členové Městského divadla na Vinohradech, a to dokonce v titulních rolích Francka a Maryši. Zd. Štěpánek vybavil svého svérázného chasníka jistou střídmostí v temperamentu, nahradiv tak šťastně naturalistickou vnějškovost gest, pro tuto roli tak tradiční. Míla Pačová byla pak nejpůvabnější po zlomu své *Maryši*, kdy z veselého a krásného děvčete se stává tesklivý stín, rostoucí vnitřní dramatičností až k slavné scéně setkání s Franckem. Po desítkách francouzských komedií o věrnosti a lásce, které vídáme v přítomné době na velkých našich jevištích, vyznívá ovšem tato scéna groteskní nečasovostí, až dojemnou. Jak pokročila od těch dob moderní manželství – poznamenal by chvalořečník dnešních mravů!

Ostatní role, obsazené vesměs nejlepšími silami sboru, byly důkazem, jak naturalistická hra ve svém plnokrevném, ale nesložitém projevu je ještě dnes našim hercům blízká.

Ranní noviny, 1, č. 44, 28. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) *Maryša* měla premiéru v Národním divadle 9. 5. 1894. • 2) Jubilejní cyklus na oslavu padesátého výročí Národního divadla. • 3) Bratři Mrštíkovi žádali, aby Francka hrál E. Vojan. Od té doby mu byly přidělovány „velké role“.

H R A T Ě Í Ž E N

(Anna a Monika. Komédie o třech jednáních. Napsala Maria

Morozowicz-Szczepkowská. Premiéra ve Švandově divadle 28. 11. 1933

Architektka Anna není z žen, které se dají omráčiti krásným mužským slovem. Spatřuje úděl svého života v práci, v soutěži s mu-

žem, a nikoliv po jeho boku. *Lékařka Monika*, nadšená sociální pracovnice, miluje kouzlo rodiny a domova a obětuje se cele svému lehkomyšlnému manželu, romanopisci Jurkovi, kterého horoucně miluje. Blouzní o nových sociálních institucích a touží po mateřství. A *služka Antonie* je ubohá proletářská holka, pro níž není v životě většího neštěstí nad blížící se mateřství. Polská autorka sblížila tyto tři typy žen v konverzační své komedii. Poněkud mechanicky ovšem, aby pokud možno a nejdůraznějším kontrastem mohla jevištně konfrontovati jejich názory. Nejhuře přitom dopadlo samotné drama. Na jevišti pohybovaly se tři bezkrevné postavy, recitující nepřesvědčivě svoje názory na řadu ženských problémů. Nebyla to hra, byl to debatní večer, souboj frází, které jsme již tolikrát četli a slyšeli. Smutný úkol pro tři herečky, paní Švandovou, M. Mellanovou a M. Buddeusovou, které se pokoušely těmito třem neživotným a nejevištním schématům dodatí aspoň poněkud oprávnění k jevištní existenci.

Ranní noviny, 1, č. 46, 30. 11. 1933, s. 4. Podepsáno –rt.

N A Č Í H L A V U V Ě N E C V A V Ř Í N O V Ý (Rozpaky s Máchovou cenou)

Nikoliv, o noblese na tomto místě mluveno nebude. V českém životě jsme se jí dosud nepřiučili a je u nás vzácností jako protěž v Tatrách.

Každému z nás je převelice dobře známo, že většina našich umělců nemá na růžích ustláno. Udělujíce tedy básníkům podporu ve formě ceny, přičiníme se, aby se jim této ceny nedostalo způsobem příliš noblesním: trochu řeči, veřejné nakouknutí do kapes a talířů nikdy nemůže přece uškoditi, když pro nic za nic dostane se bez práce umělci pět tisícovek. Jiní za to musejí aspoň zametat sníh.

Letošního roku má být poprvé udělena *Máchova cena* města Prahy za lyrické dílo. Cena tato druží se k jiné ceně města – k ceně Jiráskově za dílo prozaické. Kulturní čin města je jistě chválný. A výše odměny 5 000 Kč byla dokonce porovnávána

k cenám státním, ve svém rozsahu bolestně okleštěným. Dokonce i pro literární porotu nalezena vhodná forma: tři vybraní porotci hlasují písemně a navrhuji v pořadí tři autory. Místo a počet hlasů nerozhoduje, který z přihlášených básníků má být pro cenu navržen.

Avšak od tohoto okamžiku počíná pro kandidáta ceny ponižující řetěz radničního jednání, které je s to, jako letošního roku, cenu dokonale otrávit. Tři porotci mají totiž jen právo navrhnouti. Cenu však uděluje městská rada, která svého práva využije s potupnou suverenitou. Návrh jde nejprve do kulturní komise. Dobrá. To by bylo ještě jakžtakž snesitelné pro veřejnost, jsou-li s tím spokojeni porotci, kteří jsou takto degradováni na subalterní obecní zaměstnance. Avšak ani kulturní komise nerozhodne. Prozkoumá návrh, potěžká autory a předá je plénu městské rady. A tam o nich rozhodují již pánové, z nichž většina slyší jméno básníkovo v životě poprvé a naposled.

- 5 Letošního roku vyšel z hlasování poroty návrh na udělení ceny básníku *Tonoucích stínů*¹⁾ J. Horovi. Kulturní komise návrh zvrátila a doporučila básníka J. Hořejšího. Provázeno to bylo ovšem poznámkami v tisku, jež donutily Hořejšího, aby telegramem odvolal svoji přihlášku.²⁾ Bude tedy cena udělena patrně J. Horovi.

Nechť dopadne však rozhodnutí tak nebo onak, přimlouváme se, aby pro příští rok se zabránilo těmto nechutným a ponižujícím tahanicím. Bylo by tomu možno odpomoci dvojím způsobem. Nejdříve by měla být zrušena potupná a nechutná přihláška žadatele. Mohlo by se totiž státi, že cena by nemohla býti udělena vůbec nebo by se jí dostalo knize zcela nevhodné. A pak by bylo zapotřebí přiřknouti porotě právo konečného rozhodování, které by kulturní komise nebo městská rada beze změny schválila. Nejde přece o dodávku košťat pro obecní metaře, ačkoliv i v tomto případě vážíme si odborného názoru.

Ranní noviny, 1, č. 49, 4. 12. 1933, s. 2. Nepodepsáno. ■ 1) Básnická sbírka s podtitulem *Balady a jiné básně* vyšla v prvním vydání jako 11. svazek Díla Josefa Hory (Praha, Fr. Borový 1933). • 2) Ranní noviny přetiskly z Národního osvobození Hořejšího trpký epigram *Epilog Máchovy ceny* (Ranní noviny, 1, č. 51, 6. 12. 1933, s. 4).

JEDNA Z NEJKRÁSNEJŠÍCH DĚTSKÝCH KNIH

(Kenneth Grahame: *Žabákova dobrodružství*.
Přeložila M. Grimmichová. Ilustroval Josef Čapek.
Vydala Družstevní práce)¹⁾

Spisovatelé dětských knih s příkladnou trpělivostí zavádějí znovu a znovu malé čtenáře do světa zvířat. Tento svět zdá se jim patrně vhodnější pro pohádkovou idylu dětského srdce. Zvířátka berou na sebe lidskou podobu, jednají jako lidé, jako děti. A je jim možno bez výčitek svědomí přičítati jen dobré vlastnosti.

V naší literatuře dětské napočeti bychom již několik desítek takových knížek. Karafiátovi *Broučci*²⁾ jsou snad z nejpobulárnějších. Málokterá však z této řady může být srovnána s knihou anglického autora. Neboť Grahame ovládá s jistotou nejen ono vzácné umění, kterého je zapotřebí, chceme-li říci dětem něco krásného a zajímavého, co by je cele zaujalo. Grahame je i básníkem, který svému vyprávění dovede dát formu svůdné literární krásy. Když čte knihu dospělý, na nejednom místě zachvěje se radostí, kterou dovede rozněcovati jen opravdová poezie.

Vodní krysa, písíci a prozpěvující svoje veršíky a potulující se s lesklými bambitkami za pasem, chvástavý žabák, věčně dychtící po nových velkolepých dobrodružstvích, rozšafný jezevec a jiní, to nejsou jen mechanicky zpersonifikovaná zvířátka, ale praví hrdinové, které tvořil umělec. Knihy rozkošně ilustroval J. Čapek. Čteme a nevycházíme z údivu: ach ano, právě tak, právě tak jsme si to s básníkem představovali. *Žabákova dobrodružství* je dílko, v němž mluví umělec k dětem nejkrásnější a nejsrozumitelnější řečí.

Ranní noviny, 1, č. 50, 5. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –ert. ■ 1) Verše v knize přeložil Jaroslav Seifert (viz DJS, sv. 4). • 2) Kniha vyšla poprvé – a to anonymně – roku 1876, slávy nabyla teprve roku 1894, přičiněním Gustava Jaroše-Gammy.

PAN HORKÝ A MODERNÍ UMĚNÍ

Podle způsobů a mravů stálých hostů staročeského pivovaru U Fleků rozhovořil se v nedělním *Poledním listě* spisovatel Karel Horký

o moderním umění výtvarném.¹⁾ Šlo o několik moderních obrazů, které měly být zakoupeny městem Prahou. Nezabývali bychom se tímto projevem, který diktovala nejen nevědomost, ale i zlá vůle, kdyby v témže čísle neujímal se pan Horký básníka Hořejšího v nechutné radniční aféře s Máchovou cenou.²⁾ Neboť stejnými slovy, kterými pokoušel se zesměšnit Horký moderní malíře, zesměšňují jiní lidé moderní poezii, jejímž jedním z představitelů je i Hořejší. Nechceme nic jiného než upozorniti na toto dvojí měřítko pana Horkého a ujistiti ho, že názor oněch sedmnácti inteligentních lidí, o kterých hovoří a kteří sdílejí s ním jeho hloupý poměr k modernímu umění, nás už dávno nepřekvapuje. To už je *osud*, který na pražské radnici nutno přijímati rezignovaně.

Ranní noviny, 1, č. 50, 5. 12. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) V článku *Politika a literární ceny hlavního města Prahy* (Nedělní list, 3. 12. 1933) píše K. Horký o „kubistických rébusích a surrealistických mazaninách“. • 2) Kulturní komise, v níž zasedal i Horký, navrhla na cenu J. Hořejšího. Viz zde s. 73–74.

S B O H E M , U M Ě N Í Č K O !

(Zuzana hraje vabank. Veselohra V. Wernera v Komorním divadle)¹⁾

Šéf činohry Národního divadla²⁾ oddechl si jistě spokojeně, když Wernerova hra, přijatá Národním divadlem, přenesena byla tam, kam patří: na scénu Komorního divadla. Nutno ovšem vysloviti podivení nad tím, jak bylo vůbec možno uvažovati o jejím provedení na první scéně.

Po několika úspěšných hrách³⁾, při kterých bylo možno aspoň podezřívati autora z vážnějších úmyslů, pokusil se pan Werner sestoupiti – celkem se zdarem – do oblasti, kde podobné podezření je vyloučeno. Nikoliv bez jisté dovednosti lehce nahozená jeho hra má všechny známky známého jevištního zboží: je více nevkusná než vtípná a její satira nepokousá nikoho; místy je zábavná, místy banální. Celkem je to vhodná příležitost k hromadě kytic a věnců.

Hráno bylo živě a svěže, což o Komorním divadle není zapotřebí ani znovu konstatovati.

Ranní noviny, 1, č. 50, 5. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Premiéra 1. 12. 1933. Režie G. Hart. Výprava J. Wenig. • 2) Šéfem činohry Národního divadla byl v letech 1921–1935 K. H. Hilar. • 3) *Choulostivá historie* (1925), *Zkáza* (1928), *Lázně Zázračná Voda* (1928), *Kuli* (1929), *Todo je outsider* (1930), *Láska je problém ožehavý* (1930), *Komediant Hermelín* (1932). Úspěchu se dočkaly zvláště komedie *Srdce na uzdě* (1928) a *Právo na hřích* (1931, zfilmováno).

K Ů Ň A L A D I N V Y H R Á L D E R B Y (Čili špatný recept na hospodářskou krizi)

Pavel Vydal, úředník anglické banky, díky svému hochštaplerství udělal v Londýně malou kariéru. Styky s nejlepší anglickou společností nebyly mu však valně platné: byl vyhozen a vrátil se do Prahy. V Praze bídne živořil a byl živ z milosti svých kamarádů a plavovlasé Kláry, kterou kdysi miloval. Po svém návratu věnoval Kláře jednou při náhodném setkání los irské dostihové loterie. Klára miluje Pavla z celého srdce. Miluje tak, že se pokusí jeho nerozhodnost přemoci velikou lží: předstírá, že los, který jí kdysi náhodně věnoval, vyhrává hlavní výhru – 40 milionů korun. Výhra rozněcuje podnikavého Vydala k vysoké hře. Odcestuje ihned s Klárou do lázní Digarritz na baskickém pobřeží. Pověst o milionech jde jim ovšem v patách: brány královských hotelů se jim otvírají a Vydal navazuje ihned styky s americkými průmyslníky a miliardáři, kteří se v lázních léčí z deprese, způsobené světovou krizí. Optimismus Vydalův a jeho přesvědčení, že krizi možno zdolatí obnovením důvěry člověka k člověku, státu ke státu druhému, působí na světové kapitalisty přímo zázračně. Vydal poskytuje na všechny strany neomezené úvěry. Jeho pouhé slovo postačí, aby ztroskotané plány byly znovu realizovány. Donutí i starého anglického textilního krále, aby nepropouštěl dělnictvo a obnovil výrobu. Cla mezi zeměmi Vydalovým zásahem roztávají: obchody mezi Francií a Anglií jsou znovu zahájeny. Vydal smíruje velkoprůmyslníky: francouzské voňavky znovu zaplavují Londýn a anglické lodi přivázejí do Francie textilní výrobky. Vydal zkrátka donutí svět, aby neukládal svých peněz, ale uvedl je do světového trhu. Kola se opět rychle roztáčí a po celém světě zavládne blahobyt. A když toto vše se mu podaří, poznává, že je

úplným žebrákem, neboť miliony, kterými disponoval, byly pouhou fikcí: Klářin los nevyhrál. Kůň Aladin vyhrál anglické derby pro jiného. To ubohá, nešťastná Klára chtěla jen touto odvážnou lží si získati Vydalovu lásku.

Abychom čtenáře nenapínali: Pavel Vydal, rozkošná Klára, lázně Digarritz existují jen ve hře Jana Klokoče *Aladin*, jejíž premiéru viděli jsme v sobotu na jevišti Stavovského divadla¹⁾ v obvyklém lesku premiérovém.

O autorovi komedie se píše, že je mužem, který prošel evropskými salony a s bezpečnou jistotou se pohybuje v mondénních lázních a v kruzích průmyslových kapitánů, a má proto jisté oprávnění vybrati si hrdiny této vysoké společnosti, neboť bezpečně ovládá střih těchto osobností vysoké politiky, financí a průmyslu.

Och, těchto skvělých vlastností autorových nepostřehli jsme v jeho hře, bohužel! Byro velké londýnské banky je žalostně nepřesvědčivé, lázně Digarritz co do světovosti nemohou se rovnati ani pražské plovárně a průmysloví magnáti a miliardáři v jeho hře projevovali důvtip nepřesahující obzory hokynářského podnikání.

5 Když v pohádce promění se bílá laň v krásnou princeznu, řekne si: no, dobrá, i to je možné! Když však slyšíme jásati anglického průmyslového piráta, že se mu podařilo zaměstnati znovu sto propuštěných dělníků, je to prostě směšné, místo aby to přesvědčovalo. A na jevišti dvojnásob! Světová krize hospodářská zestručněna je ve hře na kratochvilnou rozprávku na pláži a Pavel Vydal ji zažehná nevinným, naivním horováním, které sype jako z rukávu. Jaká škoda, že o tomto Klokočově hrdinovi nevěděl před časem pan MacDonald. Nemusil blamovati tak anglického krále na londýnské konferenci!

I v otázce nezaměstnanosti dal Klokoč průmyslníkům dobrý příklad. V Aladinovi zaměstnal spoustu herců; celý činoherní soubor vyrukoval na scénu. Mnohým z nich jejich zbytečnost při tomto řešení krize byla opravdu trapná. Četli jsme hru v knize²⁾ a konstatovali jsme, že mnohé scény byly v provedení vypuštěny. Škoda, že se zapomnělo i na scénu před pramenem a jeskyní Massabielle v Lurdech. Bylo nám opravdu záhadou tato konfrontace manželů Vydalových s lidskými nemocemi a bolestmi, o které ve velkorysém řešení světového hospodářství panu Vydalovi přece ani nešlo. Byla to scéna trapná a nepochopitelná a zejména i příkře nevkusná. Nepokračujmež v námitkách proti hře. Klokoč

nepřesvědčil nás o účinnosti svého léku proti krizi. Nepřesvědčil nás ani o svých dramatických schopnostech. Bylo to žalostné ztroskotání na vlnkách mírného potlesku a zklamaných nadějí.

Ranní noviny, 1, č. 55, 11. 12. 1933, s. 3. Podepsáno –rt. ■ 1) Premiéra 9. 12. 1933. Režie K. Dostal, výprava A. Heythum. • 2) Viz zde s. 79–80.

K L O K O Č Ů V A L A D I N

(Jan Klokoč: Aladin. Komédie ve dvou dějstvích s dohrou.

Vydal Fr. Borový)

Klokočova komedie o zázračném zažehnání krize vyšla k premiéře ve Stavovském divadle¹⁾ knižně. Vychází v originální, nezkrácené úpravě, s dohrou, doplňky i obměnami a dokumentuje opět to, co bylo o jevištním provedení řečeno téměř sborem: je to fejeton, obsáhlá diskuse, obraz ze současného života, nikoliv však drama. Hře k divadelnímu účinku chybí každý náznak dramatického konfliktu. Obraz vyrůstá z obrazu mechanicky bez dramatické gradace, děj poháněn je z místa na místo jen pohybem hodinových ručiček. Autorovi nutno ovšem přiznati odvalu, s jakou se pokusil hmátnouti do chaotické přítomnosti pro téma jistě velmi časové, živé a nesporně obtížné. Kdyby byl býval dovedl potlačit touhu po slávě dramatické a pro bohatý materiál a řadu jistě vtipných nápadů zvolil jinou formu, možná, že naše produkce literární mohla být obohacena o dílo zajímavější. Jsme přesvědčeni, že Jan Klokoč bude tímto neúspěchem propříště vyzbrojen a nikoliv odzbrojen.

Ranní noviny, 1, č. 59, 15. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –rt. ■ 1) Viz zde s. 77–79.

P O L O P R Á Z D N Ě H L E D I Š T Ě

Na Městském divadle na Vinohradech byla v těchto dnech znovu nastudována předválečná hra nedávno zesnulého Arnošta Dvořáka

*Král Václav IV.*¹⁾ Historické drama toto je nejen jednou z nejlepších her Dvořákových, je i z nejlepších her české literatury. Byl to veliký čin dramatický s pečeti opravdové poezie. Kritika přijala toto dílo v kruh klasických českých her a Arnošt Dvořák byl označen za zakladatele moderního českého dramatu. V těchto dnech mluvil tedy opět veselý demokratický král český slovy básníka a ústy herce k českému lidu. K českému lidu? Nikoliv! K prázdným židlím vinohradského divadla, neboť p. t. publikum, a mezi nimi patrně i ti, kteří ve fracích oslavovali přednedávnm jubileum Národního divadla, zůstalo doma.

Je to hanebné, je to zlé, je to křivda. Kdyby ti, kteří měli a mohli přijít, představovali jen malou část kulturní veřejnosti, musili bychom zaplakati nad českým životem. Poněvadž však jsme se přesvědčili, že po venkovských městech a vesnicích žije – mnohdy velmi špatně žije – statisíce lidí dobrých, vzdělaných a nadšených, můžeme zaplakati jen nad kulturním obecnstvem zlaté stověžaté Prahy.

Ranní noviny, 1, č. 59, 15. 12. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Premiéra 12. 12. 1933. Režie F. Salzer. Výprava J. Wenig.

S I R O T E K T I C H Ý A O S A M Ě L Ý ...

Před sto lety 17. 12. zemřel v Aušpurku Kašpar Hauser, podlehnuv těžkému zranění, které utrpěl při atentátu v dvorní zahradě. Kdo to byl Kašpar Hauser? Tato řečnická otázka, tak prostá a na pohled snadná, zaměstnává již přes sto let nespočetný zástup vědců, romanopisců a básníků, a jsou mezi nimi i největší a nejslavnější duchové.

Roku 1828 objevil se v ulicích města Norimberku asi šestnáctiletý chlapec. Dítě bylo duševně velmi zaostalé. Chlapec neznal primitivních lidských zvyklostí, neovládal víc než několik slov a jeho duševní život nepřevyšoval inteligenci tříletého dítěte. Jediné, co dovedl o sobě říci, bylo záhadné jméno: *Kašpar Hauser*. Občané norimberští se domnívali, že jde o dítě, které většinu let strávilo v žaláři. Soudní prezident Feuerbach, nejlepší právník své doby, napsal pak o Hauserovi knihu, v jejímž závěru doka-

zoval, že jde o dítě vznešeného rodu. A vyslovil domněnku, že Kašpar Hauser pochází z bádenského rodu, tehdy vládnoucího.

Proti Hauserovi byly spáchány dva atentáty. Při druhém atentátu byl Hauser zavražděn. O záhadném jeho původu bylo napsáno již sta polemických brožur i vědeckých knih. Dnes ovšem otázka tato pramálo zajímá a vědecké bádání s klidným srdcem můžeme svěřiti německým profesorům. Mnohem důležitější jest úloha, kterou má tento záhadný mladý muž ve světové literatuře, neboť romantický jeho život inspiroval mnoho básníků i spisovatelů. Bylo to nejdříve množství jarmarečních písniček, z nichž mnohé nepostrádají dobového kouzla. Současní básníci věnovali mu rovněž řadu strof, dnes již zapomenutých. Bylo o něm napsáno i několik tuctů kolportážních románů: Kašpar Hauser a zazděná jeptiška atd. I na scéně uvedeno bylo několik dramat s hauserovským námětem. Jedno z nich – Vášeň a její hrůza – napovídá i jejich obsah. Literárně pozoruhodnější byl patrně dnes již rovněž zapomenutý román Gutzkowův¹⁾. Avšak i moderní romanopisci zaměstnávali se osudem tohoto nešťastného hrdiny. Z nejpozoruhodnějších děl nutno jmenovati na prvním místě krásný román J. Wassermannův *Kašpar Hauser*, který vyšel i u nás.²⁾ Z básníků psali o Kašparovi zejména Trakl a Klabund³⁾. Verlainova báseň *Sirotek tichý a osamělý...*⁴⁾ je jistě z nejkrásnějších čísel této literatury.

U nás se zabývá kuriózní touto literaturou V. Schwarz, který uspořádal rovněž výstavu památek na Kašpara Hausera v Krásné jizbě DP.⁵⁾ Na této výstavce je i školní sešit Hauserův a několik vzácných knih z této bohaté literatury.

Ranní noviny, 1, č. 60, 16. 12. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) *Die Söhne Pestalozzis* (1870). • 2) Román *Kašpar Hauser čili Chabé srdce* vydala s doplňujícími *Akty k obhajobě Kašpara Hausera* ve dvou vydáních Družstevní práce (1933, 1934). V čísle Panoramy, jež bylo po jeho smrti Wassermannovi věnováno, je přetištěn Seifertův překlad Verlainovy básně *Sirotek tichý a osamělý* (Panorama, 12, č. 1, leden 1934, s. 6; též in DJS, sv. 3, 2001, s. 188). • 3) Traklova báseň s názvem *Píseň Kašpara Hausera* přeložil mj. B. Reynek (knižně v Reynkově výboru *Šebestian ve snu* z roku 1924, s. 24); Klabund včlenil báseň *Der arme Kaspar* do své knihy *Das heiße Herz. Balladen, Mythen, Gedichte* (Berlin 1922). • 4) Seifert z ní citoval již v dubnu 1930 (*Kašpar Hauser zpívá*; DJS, sv. 12, 2004, s. 326–330). • 5) Výstava se konala 13.–18. 12. 1933; srov.: *Výstava památek na Kašpara Hausera* (Ranní noviny, 1, č. 59, 15. 12. 1933, s. 4. Nepodepsáno).

B Á S N Í C I A R O M A N O P I S C I N A R O Z T R H Á N Í
(Každý chce mít knihu podepsanou autorem. – Proč podpisoval
svoje knihy K. H. Mácha)¹⁾

Myslete si o podpisování knih autory, co chcete. Třeba, že je to hloupé, že je to naivní, že je to móda nebo zavrženíhodné; jedno je jisté: tisíce a tisíce lidí chce mít knihu autorem poznamenanou a tisíce a tisíce lidí si tu knihu musí napřed koupiti. Knihkupec je spokojen, nakladatel mne si ruce a autor, vida zástup svých čtenářů, nemá, proč by se na ně mračil, a ochotně postě namáčí svoje pero. Ovšem ty doby, kdy podpis v knize byl vzácností a kdy tato vzácnost bývala oceňována při knižních aukcích, již pomalu mizí. A pak i těch několik stovek, které se při podpisování nasbírají pro nezaměstnané, není v dnešní mizerii k zahození.

Důvody, které nutily autora, aby se zvětšil ve své knize, nebyly však vždy tak ušlechtilé jako v době přítomné. K. H. Mácha podpisoval prý exempláře svého *Máje* jen proto, aby mohl kontrolovati počet výtisků, které nakladatel vydal. Proto ty drobné, dnes tak vyhledávané podpisy Máchovy na okraji zadních stránek prvního vydání *Máje*, které je dnes již sběratelskou vzácností.

Pravého rekordu v podpisování svých knih dosáhl letošního roku autor *Nikoly Šuhaje loupežníka*, Ivan Olbracht. Kniha tato je dnes z nejpobulárnějších českých knih moderních. Nebyl to však jen úspěch u kritiky, nebyla to jen státní cena, která dopomohla této knize k tak velké popularitě. Olbrachtovi se podařilo v tomto díle umění, které oceňujeme zejména u mistra české hudby B. Smetany. Bez jakéhokoliv uměleckého kompromisu promluvil básník vysokých kvalit krásnou řečí lidovou.

V těchto dnech bylo nám otevřít knihu Březinových básní. Na kraji knihy, před titulním listem, spatřili jsme opět charakteristický podpis básníkův.

- 5 Myslete si o této podpisovací módě, co chcete, ale věřte, že jsme knihou listovali mnohem opatrněji a řekli bychom i zbožněji. Je přece jen něco kouzelného na tomto autorově dotyku. Jako by ta kniha byla trochu posvěcena.

Ranní noviny, 1, č. 61, 18. 12. 1933, s. 3. Podepsáno –q–. ■ 1) 18. 12. 1933 v nakladatelství O. Gírgala na Smíchově podepisovali svá díla I. Olbracht, J. Hora, K. Nový a J. Seifert.

J E N P O Z N Á M K A

(*Spisy Otokara Březiny*. Vydala Česká akademie věd a umění.

Sv. 1. *Básně*. Sv. 2. *Próza*. Sv. 3. *Prvotiny*. Uspořádal M. Hýsek.

Nákladem Melantricha v Praze)

Malý rozsah díla Otokara Březiny umožnil v posledních letech již několikeré vydání básnických jeho sbírek za ceny tak levné, že dílo v mnoha tisících exemplářích proniknulo do nejširších kruhů čtenářských, kde cena knihy určuje mnohdy bohužel i vkus. Přesto však nutno uvítati nové monumentální vydání České akademie. Neboť tentokráte vychází Březinovo dílo v pečlivé redakci M. Hýskově, který nejenže doplnil ustálenou sérii pěti básnických knih *Torzem šesté knihy* a výbor próz torzem *Skrytých dějin*, ale podrobil veškerý text důkladné revizi a opravil tak řadu hrubých chyb, rušících mnohdy i smysl a vlekoucích se z vydání do vydání. V tomto novém definitivním vydání se uplatnila tedy vhodným způsobem příslovečná trpělivost a pracovitost Hýskova. Avšak nejen to. Hýsek opatřil básně i pracným komentářem a v mohutném svazku třetím shrnul i všechny literární práce Březinovy napsané za časů mladosti pod pravým občanským jménem Jebavý.¹⁾ Nejobsáhlejší svazek *Prvotin* obsahuje všechny práce Jebavého, počínaje prvními veršovanými pokusy až k básním, kde již zřejmě probleskoval básnický génius Březinův. A tu jsme u věci, k níž chceme přičinit poznámku. Jen poznámku!

My, kteří posloucháme, když básníci zpívají, milovali jsme a milujeme Březinu tak, jak ho známe z pěti slavných sbírek. Nejsme tak zpozdlí, abychom neuznávali cenu i důležitost Hýskovy práce s uspořádáním jeho *Prvotin*. Je to jistě důležitý materiál pro všechny, kdož budou vědecky se obírat s dílem Březinovým. Snad v každém z těchto pokusů možno hledati předobrazy Březinova díla. Vždyť byla to táž ruka, která psala nejkrásnější strofy z *Tajemných dálek*²⁾ a verše na odhalení praporu třebíčského Sokola³⁾. To všechno víme, avšak zdá se nám, že jsme mohli býti snad přece jenom ušetřeni jisté deziluze, která má cenu jen a jen vědeckou. Je samozřejmé, že básník musí být hodnocen jen podle svých výšek, a nikoliv slabých a dnes již bezcenných pokusů z mladých let. Avšak obraz básníkův byl tak krásný a tak ustálený a vžitý, že nebylo zapotřebí dokreslovati jej až přespříliš realistickým pozadím, které sice nemůže ubrati na kráse osobnosti, ale

ruší. Znovu a znovu budeme se vraceti k Březinovi a tu jistě bude těžko zakázati vzpomínce, aby se neobjevila právě uprostřed četby. Nepozvána a nevítána, třeba jen jako tichá otázka, jak básník *Větru od pólů*⁴⁾ a básník *Rukou*⁵⁾ mohl někdy psáti verše jako:

„Já miluji tě,“ jednou řekla se úsměvem,
a ruměnec svůj na svých prsou ukryla⁶⁾

nebo: Slétli se ptáci zdáli v šumný háj, jediný dudek nešel tam s nimi, zobal mák a druzí ptáci řekli o něm: darebák.⁷⁾ Snad nebylo zapotřebí konfrontovati s mystickou krásou *Hudby pramenu*⁸⁾ i staré fejetony *Pan Šebestián Štětíčka*, *Pan Lukášek na výletě*, *Důležitý den ze života příštipkáře*⁹⁾ atd.

5 To vše jsou jistě dokumenty, které snad mohly vycházeti v časopise příští Březinovy společnosti nebo v odborných listech filologických, nebylo však zapotřebí obtížiti jimi dílo tak vzácně ucelené a bez kazu.

Ranní noviny, 1, č. 63, 21. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) V *Prvotinách* jsou i práce publikované pod pseudonymem Václav Danšovský a pod šifrou. • 2) Básnická sbírka (1895). • 3) *Památce odhalení praporu Sokola třebečského v den 17. července 1887*; báseň byla publikována pod šifrou –V– téhož roku v časopise Orel. • 4) Básnická sbírka (1897). • 5) Básnická sbírka (1901). • 6) První Březinova tištěná báseň *Lékař* (Vesna, 5, č. 2, 1886, pseudonym Václav Danšovský). • 7) *Výletní valčík* zhudebněný Františkem Bauerem (1886). • 8) Sbírká esejů (1903). • 9) *Pan Šebestián Štětíčka tragickým hrdinou* (Orel, 3, č. 8, 1887), *Pan Lukášek na výletě* (Orlice, 2, č. 13, 1887), *Důležitý den ze života příštipkáře* (Orel, 5, č. 1–3 a 5, 1888–1889). ■ 2 ¶ ...Nepoznána... na ...Nepozvána...

R O Z B O Ř E N Á L E G E N D A

V nedávných dnech se podařilo F. Peroutkovi obhájeti čestně pravdu, vyřčenou o legendě Štefánikově.¹⁾ Nebyl to boj ani tak snadný. Neboť otrásti názorem již vžitým a úporně tradovaným po tolik let žurnalistickými frázisty je věc nejen osobně nebezpečná, ale i politicky choulostivá a každý, kdo se o to pokouší, se vydává v nebezpečí, že mu bude snadno vpáleno znamení zrád-

covo, pečet člověka, který ubližuje národu a který touží nahraditi legendu rozbořenou legendou novou. Neboť heslo o pravdě, která vítězí, je sice přijímáno se slzami v očích a čepicí v ruce jen potud, pokud se ho nepoužije v praxi. Pak to bolí.

Těsně před touto novinářskou kampaní se pokusil spisovatel Jan Bartoš korigovati jiný omyl falešné historie, legendu o F. L. Riegrovi. Ve své knize *Národní divadlo a jeho budovatelé*, prvním svazku *Dějin Národního divadla*, odhalil pravou tvář tohoto českého politika, který již dávno vešel v areopag českých dějin za souhlasu celého českého národa. Bartoš, prostudovav pečlivě dobu příprav a budování Národního divadla, nenašel tam sladkou idylu svornosti, která se nám tak svůdně nabízela a byla dokonce dávana za vzor. Naopak! Objevil dobu dramaticky vzrušenou, léta houževnatých bojů a zápasů na život a na smrt, jak se říká, v nichž Rieger nehrál úlohu slavnou. Tento muž totiž, jehož pomník se dívá tak pyšně na město, vystupuje v Bartošově knize v úloze zlého ducha, který pro svoji kompromisní a reakcionářskou ideu dovedl si nalézt i cesty velmi postranní a nenoblesní, a proto spojil se i s tehdejším místodržitelem, aby podkopal nadšené přípravy k Národnímu divadlu, nehovějící jeho stařecké pyše a ješitnosti. Bartoš popisuje jeho neblahé zásahy, při nichž se Rieger neštítal ani spolupráce s nečistými živly, a obviňuje ho dokonce, že brzdil národní sbírku ve prospěch divadla. Riegrova loajalita k Vídni přesahovala pak rozhodně meze politické nutnosti. Avšak Rieger, v touze pomstíti se svým soupeřům, neváhal skloniti ještě hlouběji šíji před trůnem, jen aby podvrátil vznešenou a uchvacující ideu. Dokončení a otevření divadla bylo tedy vlastně Riegrovou porážkou.

Nepochybujeme, že Bartoš pro tato svoje odvážná tvrzení má po ruce dostatek přesvědčivých dokumentů. Jsme dokonce i přesvědčeni, že ještě mnohé zůstalo nepovšimnuto, jednak nebylo toho zapotřebí pro tuto knihu a jednak bylo to asi příliš kompromitujícího rázu.

Tu a tam zaslechli jsme již hlasy výhrůžné: propukla prý i starovlastenecká zuřivost a slibuje se veliké tažení proti odvážnému autoru, který se pokusil šťastně o rozboření jedné staré legendy. Máme však oprávněné obavy, že se již nikomu nepodaří legendu renovovati. Trosky zůstanou žalostnými troskami pro poučení budoucím poutníkům.

5 Věrní vlajce, na níž je vyšito heslo o pravdě, očekáváme plni
zvědavosti věcí příštích²⁾.

Ranní noviny, 1, č. 65, 22. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) Po uveřejnění článku (Lidové noviny, 2. 12. 1933) rozpoutala se prudká diskuse o konzervatismu, aristokratismu a aktivitách slovenského politika. Peroutka na ni reagoval jak v Lidových novinách, tak zejména v Přítomnosti, 10, č. 50, 13. 12. 1933, s. 785–787 a č. 51, 20. 12. 1933, s. 801–802. • 2) V dením tisku i v několika brožurách probíhala diskuse k Bartošovu pojetí. Viz např. K. Stloukal: *Legenda o budovatelích Národního divadla* (1935), J. Bartoš: *Budování Národního divadla. Legenda a skutečnost* (1934) a *Legenda o budování Národního divadla a její obhájce* (1935).

V Ě R N O S T K N Í Ž E T E U R A T J E V A

(Jacques Deval: *Továryš. Veselohra o čtyřech dějstvích.*

Režie Vojty Nováka)¹⁾

Doby, kdy slova *kasovní hra* byla urážkou, jsou dávno již tytam. Doby, kdy divadelní ředitel mnul si ruce jen potají, již rovněž dávno minuly. Smířili jsme se již s touto nutnou kompenzací opravdového umění na jevišti i první scény, a proto když vcházíme do Stavovského divadla, pokoušíme se neodcházeti příliš zklamání.

Křivdili bychom však velmi hře Devalově. Je to veselohra obratně vetkaná do tří stěn jeviště, nesmírně zábavná, příjemně vzrušující, napjatá od veselého smíchu až k slze, která kradí uniká z očí. Historie zachráněného pokladu carova, který kníže Uratjev, dnes žebrák, ponížený až k řemeslu lokaje, střeží s příkladnou věrností, je sice hodně nepravděpodobná, ale ne tak, aby byla nevkusná. Hra, v níž vystupuje i „krvavý komisař sovětský“, glorifikuje sice trosky ruské emigrace, avšak způsobem, který patrně neurazí ani zarytého komsomolce. Neboť Uratjev nakonec odevzdává poklad Sovětům, aby znemožnil potupný pronájem ruských petrolejových pramenů v Baku cizímu kapitálu. Mohutnou chvalořečí ruské vlasti končí toto setkání dvou nepřátel. Jak patrně, nešel pan Deval pro své divadelní efekty příliš hluboko, ale jak jsme již řekli: našel formu, která zaručuje úspěch bez nevkusů, bez hrubé a urážející banality. A to dnes, vážení, v mizérii našeho kulturního života musí postačit.

Role knížete Uratjeva, který nakonec zazáří v lesku staré uniformy, to byla role pro p. *Steimara* stvořená. Zahrál ji s prostou noblesou. Neodolatelný byl *Haas* ve svém bankéři Arbeziatovi, který mu dal tolik příležitosti k svérázné a upřímné komice. Divadlo se otřásalo smíchem. A pak ovšem paní *Sedláčková*, která do nepřehledné série svých dam přidala ještě jednu: vtipnou, úsměvavou, decentní a přitom rozkošnou kněžnu Tatánu Petrovnu.

Ranní noviny, 1, č. 65, 22. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) Stavovské divadlo 20. 12. 1933. Přeložil J. Heyduk. Výprava V. Gottlieb.

N E P R A V Ý A R I S T O K R A T N A N E P R A V Ě M M Í S T Ě

V referátě o Devalově hře *Tovaryš* napsal J. Hilbert, divadelní kritik *Venkova*, tato pozoruhodná slova: U nás, kde máme sice spolky pro rasové psy a koně, ale kde člověk je nejcennější, byl-li zplozen v polích za Pangrácem, zvláště pak těší aristokratické cítění Francouzovo... atd.¹⁾

Tyto aristokratické choutky, rádoby ještě bojovného, ale již notně vypelichaného kohouta, udivují nás ze dvou příčin.

Nejprve proto, že čteme je v listě českých agrárníků, kteří, jak známo, velmi neblaze se ujali dědictví po české šlechtě, posadivše na starobylá a vzácná sídla šlechtická negramotné zemany, vyměňující velmi záhy všechno krásné z kulturního dědictví ve smradlavé groše. A pak ovšem i proto, že je napsal pan Hilbert, který dnes vaří svoji jen slabou měšťáckou polívčičku z bramborových slupek, nemoha již dávno se vzepjati ani k slušné duchovní úrovni měšťácké. V polích za Pangrácem mohou být ještě dnes zplozeni géniové nebo světci, ale v hlavě pobloudilého básníka na penzi se nerodí již nic. Nic, nebo ještě něco horšího.

Ranní noviny, 1, č. 68, 27. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) J. H. (= J. Hilbert): *J. Deval Tovaryš* (Venkov, 22. 12. 1933).

N Ě K O L I K S L O V O F . P E R O U T K O V I

V poznámce, kterou F. Peroutka připojil k nepodepsanému dopisu čtenáře *Nové doby*, vyrovnává si autor knihy *Budování státu*¹⁾ polemický účet s dopisovatelem plzeňského listu.²⁾ Pokouší se o to způsobem, mírně řečeno, velmi nevhodným. Překvapuje to zejména v *Přítomnosti*, která při každé příležitosti udílí svým odpůrcům lekce z dobrého chování. Šlo o Štefánika,³⁾ ale Peroutka zcela záměrně mířil šejdrem, počítaje, že rána se odrazí od bariér. Mířil špatně. V odplatu za kritický článek vyčítá Peroutka autorovi z *Nové doby* jeho tajemnickou funkci ve Sboru pro zřízení druhého Národního divadla, srovnáváje ji s tajemnictvím výpravy na Mars. Aniž bychom se dotýkali věci tohoto sporu a jsouce, na rozdíl od F. Peroutky, informováni, usvědčujeme ho z nepravdy. Peroutka měl nejen příležitost, měl dokonce i jakousi povinnost přesvědčiti se o věci, o které psal. Byl by zjistil, že funkce ve Sboru je i v této době, kdy ovšem není žádné naděje na započetí stavby nového divadla, velmi významná a odpovědná. Neboť zejména v poslední době možno právě na tomto místě zjistiti počátek několika velmi významných akcí kulturních. Akcí, které znamenaly v našem kulturním životě víc než oprapoporované fanfáry a ofrakované řeči při divadelním jubileu⁴⁾.

Ranní noviny, 1, č. 69, 28. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) *Budování státu*. Československá politika v letech popřevratových (Praha, Fr. Borový 1932–1938). • 2) V dopise Přítomnosti se distancuje anonymní „sociální demokrat“ od textu, který plzeňské *Nové době* zaslal „pražský dopisovatel jk“ (= Jaroslav Jelínek). Ten polemizuje mj. též s Peroutkovým stanoviskem ke Štefánikovi. Kritika označil Peroutka za „génia osobní nenávisti“ (*Přítomnost*, 10, č. 51, 20. 12. 1933, s. 816). • 3) Viz zde s. 86, pozn. 1. • 4) Oslavy padesáti let od obnoveného otevření Národního divadla (18. 11. 1883).

M L A D Ý L Y R I K

(Ludvík Jehl: *Hlas stínu*. Edice Luk).

Útlý sešit prvních veršů¹⁾ mladého plzeňského lyrika nepřináší ani nových forem, ani nových tónů a barev v nejmladší lyriku, jak jsme ji v posledních letech poznali. Avšak v řadě knížek nejmlad-

ších básníků překvapuje knížka Jehlova čistotou výrazu a jemným vkusem, který nebývá vždy znakem debutujících básníků. Jsou to většinou krátké, dvou-, třístrofové básně písňové formy, odpoutávající se od země lehoučkou melancholií a mladickým kouzlem. Je to často jen obraz kreslený dechem na sklo, jen lyrický vzdech. Sem tam se ozve verš, který slyšeli jsme již jinde, často i falešná fráze lyrická. Přesto však knížka prozrazuje mladý talent, který je schopen promluvití závažněji.

Ranní noviny, 1, č. 70, 29. 12. 1933, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) Básnická sbírka *Hlas stínu* (1933) je až třetí – a současně poslední – Jehlovou básnickou knihou: *Roald Amundsen* (1929), *Stavby na písku* (1930).

Z A V Ř E N Ě O K É N K O ¹⁾

Při posledním rozhovoru českých nakladatelů a knihkupců s autory bylo jedním z řečníků žalováno, že tisk nevěnuje knize dosti pozornosti. Bylo mnoho návrhů, jak realizovati těsnější spolupráci českých nakladatelů s redaktory denního tisku. Vzpomínáme si na jednu z nich. Řečník žádal, aby zavedeno bylo v denním tisku jakési okénko, ve kterém byly by oznamovány včas význačné novinky a události na českém trhu knižním. Nuže, okénko je tu! Je dosud zavřeno! Ale to jen proto, že bylo nám téměř každou zprávu a každý redakční výtisk vymáhati cestou malého násilí. Avšak nic ve zlém. Dobře víme, že tíha hospodářského rozvratu dolehla zejména na knihkupce a nakladatele a že život mezi regály neprodaných knih je velmi neradostný. – Tím spíše mohli by se však nakladatelé postarati, aby tisk všímal si knih co nejvíce a nejčastěji. Soustavnější a odborná informace o knihách, pravidelné zasílání knižních novinek je ovšem jen v zájmu této spolupráce novin s knihou. Dosud, až na řídké výjimky, měli jsme v našem listě zkušenosti dost špatné, ačkoliv nemůže býti naší kulturní rubrice vytýkáno, že nemá dosti dobré vůle.

Ranní noviny, 1, č. 70, 29. 12. 1933, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Vedle textu je zobrazeno prázdné okno.

1934

PŘED DESETI LETY ZEMŘEL JIŘÍ WOLKER

Roku 1921 připravovali v plzeňském nakladatelství dvě lyrické knihy. Útlý sešit prvních básní mladičkého a dosud málo známého Jiřího Wolкера *Host do domu*¹⁾ a knihu lyriky tehdy již populárního autora J. Vrby *V polední stráni*²⁾. Počet, kdož koupí knihu Vrbovu, odhadnut byl číslem 5 000. Kniha Wolkerova vyšla v malém nákladu 500 výtisků.

„Neprodá se toho mnoho,“ mínil prý tehdy spisovatel Vrba, který byl redaktorem nakladatelského podniku,³⁾ „ale ať má ten student radost.“

Uplynulo třináct roků od té doby. Wolkerova kniha zaznamenala jedinečný úspěch a vyšla již v desetitisících exemplářů. Na knihu Vrbovu padá v zapomnění prach.

*

Neboť Wolker je z těch básníků, kteří přijati byli celým národem bez výhrad; jeho dílo prostoupilo všemi vrstvami. K dělníkům, jejichž revoluční prapor přijal básník za svůj, hovoří řečí nejsrozumitelnější. Jako kdysi verše Čechovy, Wolkerovy balady se recitují na dělnických schůzích. Dítě čte jeho verše ve své čítance, mile nec recituje je své dívce. A báseň *Umírající*⁴⁾, kterou psal tak blízko již své smrti, usmiňuje nás s tímto strašlivým faktem životním. Obvyklá fráze o mrtvém, který žije v srdci národa, se vyplnila dojemně v osudech jeho díla, které čteme dnes, tak svěží, krásné, plné půvabu mládí, žel tak brzy skončeného.

Ranní noviny, 2, č. 2, 3. 1. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Vydal v Plzni Karel Beniško (1921) jako 2. sv. edice Bystřina. • 2) Vydal v Plzni Karel Beniško (1921). • 3) J. Vrba také pro firmu Karel Beniško v letech 1920–1924 redigoval časopis Pramen. • 4) In Jiří Wolker: *Básně*. Dílo Jiřího Wolкера, sv. 1 (Praha, Václav Petr 1924, ed. A. M. Píša, s. 179); též in *Výbor z díla Jiřího Wolкера* (Praha, Václav Petr 1930, ed. Miloslav Novotný, s. 88–89).

R O M Á N Z E Ž I V O T A N E Z A M Ě S T N A N Ý C H

Karel Nový: *Chceme žít*. Vydal Melantrich. V Praze 1933.

Nový román Karla Nového, od něhož známe zajímavou trilogii *Železný kruh*¹⁾, je román povytce sociální. Mladý dělník Josef Tomšů, když ztratí práci ve sklárně, odchází za prací do Prahy, kde ostatně žije i jeho milenka, švadlena Magda, jež se tomuto čistému chlapci vzdala za návštěvy svého venkovského rodiště. Docela náhodou, když ji předtím marně hledá, sejde se Tomeš s Magdou v nemocnici, kam se uchýlila po nedovoleném zákroku, a brzy si ji odvádí k sobě jako ženu. Ale oba ztratí zaměstnání a nyní začíná trpká a krutá pouť této dvojice životem, zde začíná i jejich zápas s ničemným a krutým prostředím, boj nejdříve o důstojenství člověka, a pak už jen o jeho existenci, jak ji vyjadřuje pudový výkřik těchto lidí, změněných v bludnou dvojici tuláků, výkřik, jenž je i výstižným názvem románu. K. Novému patří zásluha, že první sáhl k tomuto ožehavému tématu (jež nám nedávno tak přiblížil německý básník Fallada svým románem *Občánku, a co teď?*²⁾) a že zde našel hodně drsné a otřásající pravdy, třebaže jeho dvojice není symbolem celého kolektiva nezaměstnaných, třebaže její příběh je chvílemi jenom příběhem těchto dvou lidí. Ale v tomto románě je kus té drsné pravdy, kus té hrůzy z dnů příštích, která skutečně čtenářem zatřese.

Ranní noviny, 2, č. 7, 8. 1. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Trilogie sestávající z románů *Samota Křešín* (1927), *Srdce ve vichru* (1930) a *Tváří v tvář* (1932). • 2) *Kleiner Mann – was nun?* (1932; česky knižně téhož roku v překladu Josefa Vrbaty, tj. Ivana Olbrachta).

N E S L I N T E J T E N A K A T A F A L K !

Jsou místa v přírodě, kudy chodí člověk se stísněnou duší. Není ani do řeči, ani do veselých myšlenek. Je něco posvátného a hrůzného v blízkosti takových míst a lidé, nemusejí-li, vyhnou se jim a jdou raději oklikou.

Jdou události mezi událostmi života, při nichž tragika i hrůza dotýkají se pochmurné slavnostnosti. Pryč odtud všetečné a zvědavé oči, dotěravé prsty! Vzpomínka hrůzy je živá a neodchází.

Tragédie v Oseku¹⁾ je jednou z těchto událostí. Odchází se mlčky, s kloboukem v ruce.

Několik desítek veršovaných dopisů, které po katastrofě nám donesla pošta, psány jsou většinou dělníky. Hrůza, dotek zmaru, který naplnil šachtu mrtvými a kraj plačícími, rozhýbal těžkými péry horníků, i těch prostých, kteří se stali svědky tragédie. Jak bychom nepochopili pohnutí, které diktovalo tato neumělá slova, pokoušející se básnický vysloviti to, co otřásl srdcem.

Ale o to nejde. Jsme jen pobouření nevkušem, nikoliv těchto prostých lidí, kteří psali to, co jim říkala jejich upřímná bolest a soustrast, ale těch myrtujících diletantů a pisálků na periferiích umění, kteří přispěchali jako nestydaté mouchy na ránu. „*Jak jste nám blízcí i vzdálení, potem věnčení, zaživa pohřbení! A teď, v hlubokém hrobě, černá stráž na naší planetě, ztraceni ze světa, ve světě neznámých tajů na prahu velkého procitnutí do klidu, vzdálených rájů...*“,“ zablábolil si kdosi v národnědemokratickém orgánu pánů Beisserů, Löckerů a ostatních.²⁾

5 To již není kaňkání papíru, to je spíše urážka živých a mrtvých. Autor či autorka takového žvanění jistě v životě ještě horníka neviděl, o jeho práci a osudech nemá ponětí a pláč dětí a žen je mu jen vhodnou záminkou, aby zakverlal vesele pérem v kalamári a vypočetil bezostyšně svůj pseudoliterární projev. Ano, to je nevкус přímo urážlivý!

To je slintání slimáka na černém sukně strašlivého katafalku.

Ranní noviny, 2, č. 8, 10. 1. 1934, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) V jednom z dolů u Oseku u Duchcova (Nelson III) došlo 3. ledna 1934 k výbuchu a následnému požáru, pod zemí zahynulo 142 dělníků. • 2) Seifert cituje z básně otištěné v Národní politice – Marie Calma: *Horníkům. Ke katastrofě u Duchcova* (Národní politika, 52, č. 5, 6. 1. 1934, s. [1]).

N E Z V A L Ů V S T R A C H

(Premiéra v *Osvobozeném divadle* ve čtvrtek 11. ledna 1934.)

O Nezvalově hře *Strach*, známé již z knižního vydání, které vyšlo před lety,¹⁾ bylo řečeno, že je to jakýsi grand-guignol, divadlo hrůzy, psané básníkem. Ti však, kdož přišli, aby spatřili hrůzu, odešli

zklamání, právě tak jako druzí, kteří chtěli postihnouti ve hře to básnické, co je tak neodlučitelné od Nezvalovy osobnosti. Krásný verš, který svojí hudbou naplňuje dějově někdy chudý prostor Nezvalových dramát, v této hře chybí. Jeho nepřítomnost zvyšuje pak jen dramatické nedostatky hry. Tam však, kde Nezvalovi se podařilo organizovati aspoň na chvíli děj k opravdovému dramatickému účinku – myslíme zejména na čtvrtý obraz hry, na scénu v krčmě u svatopetrského hřbitova –, vyzněla hra opravdu překvapivě a básnicky. Tato scéna, v níž ostatně se uplatnilo nejvíce i umění Honzlovo, byla nejzdařilejší ukázkou toho, čeho chtěl Nezval patrně svojí dramatickou technikou dosáhnouti.

Hra zajímala nás i po jiné stránce. Mohli jsme vzpomínati i na první počátky divadla Na Slupi.²⁾ Neboť *Strach* naplňuje po letech aspoň částečně původní program divadla, nazvaného tehdy Osvobozené divadlo. Od těch dob se ubírá divadlo jinými cestami, osvobozeno od jiných věcí, než jeho zakladatelé měli na mysli. Veliká účast zejména mládeže je pobídkou i zárukou pro představení příští.

Ranní noviny, 2, č. 11, 13. 1. 1934, s. 4. Podepsáno –q–. ■ 1) Vydalo Ústřední studentské knihkupectví a nakladatelství r. 1930 jako 4. svazek edice Pražské saturnálie. • 2) Osvobozené divadlo – jako sekce Svazu moderní kultury Devětsil – poprvé vystoupilo 8. 2. 1926 v sále Na Slupi inscenací Molièrovu hry *Georges Dandin* (pod názvem *Cirkus Dandin*, rež. J. Frejka). Teprve počátkem roku 1927 se divadlo přestěhovalo na Malou Stranu do budovy Umělecké besedy.

S H A W V K O M O R N Í M D I V A D L E

(B. Shaw: *Ďáblův žák. Komédie pro puritány.*

Premiéra v Komorním divadle.)¹⁾

Příběh o presbyteriánském faráři Antony Andersonovi, který v rozhodném okamžiku odloží bibli, aby ji vyměnil za opasek s revolverem, a o ztraceném synu a postrachu rodiny, cynickém Richardu Dudgeonovi, který jen tak tak, že neuváže v oprátce, kterou přijímá velkomyslně, ačkoliv nebyla připravena pro něho, zbásnil Shaw v komedii, která nás rozechvívá a mrazí, i když svojí satirou obrací se k světu lidí nám téměř nepochopitelných.

Historický děj a patos, dotýkající se téměř již teatrálnosti, je Shawovi jen pozadím, na kterém promítá svoje geniální drama lidských niter, tak poučná, tak překvapivá. Jestliže drama psal největší dramatik dneška, Shaw – posměváček a mistr hluboké ironie, zaskvěl se v jedné z postav hry v generálovi Burgoynovi, kterou režie tak šťastně svěřila B. Vrbskému. Tam slova neplanula, ale zažihala, hluboko pod povrch věcí.

Režisér Bor zdůraznil až snad zbytečně historický obsah hry a patos vpravdě romantický. Bylo toho mnoho na tak malé jeviště a v barvách a hluku ztratilo se mnohé, co v přitlumenější režii mohlo býti ze hry zachováno. Tak například i typický závěr hry.

Zd. Štěpánek má v poslední době štěstí na jánošíkovské role – ve hře je dokonce i pod šibenicí –, které sice dovede vybavit vším potřebným ze svého umění, ale při nichž se nedovede ubránit jistě šabloně. Skvělý byl F. Hart ve svém faráři. Poněkud staromódně vyzněl patos paní Iblové. Zato Mariana Hellerová nalezla si pro svoji tvrdou matku tón i gesto, které drtily svou přesvědčivostí.

Ranní noviny, 2, č. 11, 13. 1. 1934, s. 4. Podepsáno –s–. ■ 1) 13. 1. 1934.

S V Ě T A K U M Š T

(Josef Hora: *Popelec. Epigramy*. Ilustroval F. Bidlo. Vydal Fr. Borový.)

Vzpomínáme-li na dvojici českých básníků, jimž epigram byl řečí téměř rodnou, Nerudu a Machara, má Hora svojí knížkou rozhodně blíž k prvnímu. To není zaťatý dráp do událostí a lidí, je to spíše pohled úkosem, jizlivý humor a jde často spíše o formální vtip básníkovy řeči než o útočnou bojovnost obsahu. Básník hovoří tu spíše sám pro sebe, usmívá se nad světem a vyrovnává se tak s lidmi a věcmi, které mu kazí dobrou náladu. Není to první Horova knížka toho druhu. Před lety vydal již Hora mnohem obsáhlejší sbírku *Z politické svatyně*¹⁾. Obě vznikaly vždy na okraji jeho literárního díla a žurnalistické činnosti a obě jsou jejich němým odrazem. První knihou reagoval Hora prudce a jizlivě na politické poměry, *Popelec* patří spíše světu uměleckému.

Bidlovy karikatury ilustrují slova básníkov: kresbou mnohem brutálnější a jedovatější.

Ranní noviny, 2, č. 11, 13. 1. 1934, s. 4. Podepsáno –s–. ■ 1) *Z politické svatyně. Satiry a epigramy* (1924).

Ď Á B L Ů V Ž Á K

Tato stará komedie B. Shawa, známá u nás již pod jménem *Pekelník*¹⁾, vystřídala poněkud neobvykle běžný, lehký repertoár v Komorním divadle a přivedla jistě mnohého ze stálých návštěvníků do rozpaků. Je to hra z bojů Severní Ameriky proti anglické nadvládě: žádná pikantnost, žádné moderní toalety ani poskakující nožky paní Valentové. Hru napsal Shaw – geniální dramatik. Ale Shaw – geniální posměváček, filozofický ironik – promluvil v jedné z postav této hry, v generálu Burgoynovi. Tam propalovala shawovská ironie lesklý povrch věcí, které lidstvo samo sobě staví na odiv. Bor ve své režii²⁾ zdůraznil historický obsah děje, romantický patos. Na malé jeviště bylo toho hluku až snad přespříliš. Zd. Štěpánek v roli skvělého Richarda Dudgeona měl příležitost k nové jánošíkovské roli, dokonce i s šibenicí na scéně. Pozoruhodný byl i výkon F. Harta v roli faráře, který si vymění modlitební knihu za revolver. Hart dokázal opět svoji vysokou inteligenci hereckou. Poněkud staromódně vyzníval patos paní Iblové.

Večerník Práva lidu, 22, č. 11, 15. 1. 1934, s. 3. Podepsáno (s). ■ 1) Pod titulem *Pekelník* vydal text roku 1906 J. Otto (přel. Karel Mušek). • 2) Viz též zde s. 94–95.

P R O Č V R A Ž D Í Š ?

Měli jsme již několikrát příležitost zaznamenati, že herecký soubor Švandova divadla zaslouží si lepšího repertoáru. Zajímavá a herecky jistě nikoliv příliš snadná hra Leonharda Franka *Proč*

vraždíš?, jejíž premiéru jsme viděli na této scéně v pátek minulého týdne,¹⁾ dává nám po této stránce za pravdu. Nesmíme ovšem zapomenouti, že režie E. Synka má na tomto uměleckém úspěchu nemalý podíl. Synek dobře postřehl vzrušující drama lidských duší a dovedl je ve své režii zdůrazniti na úkor patetických gest a grimas, k nimž hra Frankova bezesporu svádí. Jde totiž o drama, v němž mladý básník zavraždí svého učitele a pomstí se mu tak za starou křivdu z dětství a je za to odsouzen a vlečen na popraviště. Šílenstvím tohoto ubožáka končí vzrušující děj.

Koho z účinkujících zejména uvést? Paní Blažkovou v roli matky jistě na prvním místě, ale pak hned všechny ostatní: pí Budlovskou, pp. Marka v roli advokáta, B. Hradila v roli titulní, E. Trojana i K. Kastnera.

Večerník Práva lidu, 22, č. 17, 22. 1. 1934, s. 3. Podepsáno (s). ■ 1) Inscenace měla premiéru 19. 1. 1934.

NOVÁ HRA E. SYNKA

(Emil Synek. *Výdělečné ženy. Parodie o třech dějstvích.*

Premiéra ve Švandově divadle.)¹⁾

Podle posledních statistik je prý v Praze 50 000 žen, které přebývají a které marně hledají muže. I když tento žalostný fakt připjal E. Synek do své komedie patrně ex post, není pochyby, že se mu podařilo napsati hru opravdu časovou. Problém výdělečně činných žen, které jsou nuceny dávat přednost výdělečné práci před manželstvím a dětmi, je dnes více než akutní. V tom ukázal Synek bystrozrak a pohotovost moderního žurnalisty, kterým bezesporu je. Škoda jen, že toto zajímavé téma, tento bolestný problém nerozhodl se pozvednouti z úrovně konverzační hry, kterou pro všechny případy přezval parodií.

Hráno bylo v autorově režii s opravdovou živostí a s nejlepší vůlí nepokazit nic z těch věcí, které autorovi tanuly na mysli. Jemně odstíněný výkon sl. Pílské v titulní roli zasluhuje si pozornosti. Pan Kadlec se ovšem dosti marně namáhal zahrát svého generálního ředitele s patřičnou dávkou brutality, nakonec pokořený ženským

půvabem; přesto však jeho výkon překvapil lidskou opravdovostí. Dobrá byla sl. Budlovská ve své mondénní flákačské zpěvačce; a Mellanová svou groteskností byla až nemilosrdná k sobě samé.

Parodie rozhlasové společnosti byla zbytečná a vyzněla místy naprázdno.

Ranní noviny, 2, č. 33, 8. 2. 1934, s. 4. Podepsáno –s–. ■ 1) Premiéra 6. 2. 1934.

T Ř I K R Á T N I C A B U D E Z T O H O C H L E B A Č I L I J A K U L O Ž I T I V Ý H O D N Ě K A P I T Á L

Mobilizace a válka – to jsou dvě věci, které stojí veliké peníze. Myslím, že nikdo z nás o tyto dvě věci nestojí. A přece spí-
cháme, abychom zatroubili k útoku. Abychom zmobilizovali mi-
lion – ne-li více – dobrých lidí, abychom se pustili do války, do
nadšené války proti hladu.

Avšak ihned na počátku byl rozkaz, že to nesmí stát ani krejcar. Povádal to sám pan generál a tvářil se při tom velmi opravdově.

V jedné pohádce chodí žebráček, a když třikrát obrátí na dlani
nic, narodí se mu z toho kousek chleba. Tak nějak představují si
to pánové, kteří na svůj znak, na svůj prapor poručili vyšíti dvě
písmena: DD, což znamená *Demokracie Dětem* nebo také zkratka
Dávejte Dětem, jak si to vysvětluje F. X. Šalda.¹⁾ Jde o to:

Že je u nás bída, o tom si nemusíme vykládat. Že je bída ve
městech, ale zejména na venkově, to je také dostatečně známo.
A že touto bídou trpí hlavně děti – to je už přece samozřejmé.

5 A rychlá pomoc těmto chudým hladovým – to je DD, Demo-
kracie dětem nebo Dávejte dětem, jak je vám libo.

A kdo jsou ti, kteří skrývají se za těmito dvěma písmeny? Ka-
rel Čapek, duchovní kmotr tohoto hnutí, uvažoval asi takto: je
mnoho spolků a organizací, které mají za úkol starati se o dítě,
ale to všechno je málo, to nestačí; což kdybychom všechny tyto
organizace spojili a přibrali organizace nové, což kdybychom tě-
mito dvěma písmeny a slovy rozhýbali celý národ v hnutí, které
by se rozhodlo učiniti vše, aby všem dětem, které pomoci potře-
bují, tato pomoc byla poskytnuta? A tak lidé nejprve si přečetli

v novinách projev našich učenců a spisovatelů. A pak již přšely přihlášky jedna za druhou: politické organizace, tělocvičné organizace, spolky atd., atd. Poté byl K. Čapek u pana prezidenta²⁾, který hnutí velmi pochválil a zdůraznil vedle lidské stránky i politický moment. Neboť v tomto hnutí setká se Čech s Němcem, Slovák s Maďarem a všichni poznají, že je tu řada věcí, které je navzájem poutají, a ty ostatní mohou býti ponechány stranou.

A teď k těm nákladům. Každý spolek, každá organizace potřebuje nutně funkcionářů. Čím je agenda větší, tím těch funkcionářů musí být více a tím stojí ovšem administrativa více peněz. Avšak v našem případě musí tomu býti docela jinak. Celé toto hnutí – a dnes je to již hnutí opravdu celostátní – bude spočívat na prázdných rukou. Prázdných v tom smyslu, že za práci, kterou tito lidé budou vykonávat ve znamení DD, nedostane se nikomu nic. Zhola nic. A to je právě to nic, které třikrát obráceno promění se v krajíc chleba.

Skutečnost, že DD organizována bude již na základě organizací starých, dostatečně vžitých a zabezpečených, je dobrou zárukou, že nebude snad jediného místa v republice, kde by nebyl někdo, kdo to s organizací DD myslí doopravdy. Což není v téměř každé vesnici aspoň jeden člen tělocvičných organizací, ať již je to člen DTJ³⁾, Sokola, Orla, nebo německého spolku turnerského?

A všechny tyto organizace přihlášily se ihned, zcela spontánně a s nadšením.

- 10 A to nejsou jediní, kteří se přihlásili. Vždyť i všechny církve, kolik jich tu máme, přispěchaly, aby nabídly svou pomoc. A nejen církve, organizace učitelů, hasiči atd., atd., abychom nemusili vypočítávat všechny možné stavy, spolky, řemesla.

A přesný program? Všechno se dozvíte v nejbližších dnech. Je toho mnoho a mnoho, rukou bude sice hodně, ale práce je ještě víc. Jen jednu věc chceme zdůrazniti v první chvíli:

Nezbývá vám denně doma krajíc chleba a trochu kávy? Jistě že zbývá. A možná – víme dobře, jak se dnes všude skromně žije – zbude i kousek buchty, hrnec mléka a trochu kaše. A nechtěli byste snad z těchto zbytků nakrmit jedno malé, chudé a hladové dítě? Vzpomeňte si na české srdce za války! Možná, že i mnozí z vás poznali tenkrát, co to je, když dobrý člověk podá bezelstně hladovému kousek jídla. Nechtěli byste to dnes oplatit zas jiným dětem?

Nechtěli byste snad dobře investovati malý kapitál? Jestliže ano, přihlaste se. Poznáte aspoň kousek lidského štěstí.

Nahodil jsem se jednou v životě k podobné příhodě, kdy takové jedno lidské hladové mládě dostalo talíř polévky a kus masa. Když si po letech vzpomenu na krásný úsměv toho dítěte, vyhrknou mi slzy do očí...

Ranní noviny, 2, č. 35, 10. 2. 1934, s. 3. Podepsáno –s–. ■ 1) Charitativní akci Demokracie dětem inicioval a text úvodního prohlášení formuloval Karel Čapek (*Občané a občanky Republiky československé!* Lidové noviny, 42, č. 36, 21. 1. 1934, s. 1; viz zde s. 556–558). F. X. Šalda připojil kritickou poznámku k Čapkem iniciované akci v glose nazvané *Demokracie dětem* v letním čísle Šaldova zápisníku (ŠZ, 6, č. 10–11, červenec 1934, s. 362). Srov. také čtyřverší z básně *D. D.*: „Demokracie Dětem, chcete-li. / Dávejte Dětem, ješ-ťě lépe. / Všichni, kdož srdce jste zavřeli, / otevřte rychle, někdo klepe“ (Ranní noviny, 2, č. 30, 5. 2. 1934, s. 3. Nepodepsáno, v rubrice Pondělní sloky). • 2) T. G. Masaryka. • 3) Dělnická tělovýchovná jednota.

S T O T I S Í C T R U M P E T
S T Ř Á S N Ě M I V Í T Á J A R O
Matějská pouť opravdu jarní

Spanilá předjarní sobota slibovala krásnou neděli a neklamala nás: první jarní pouť pražská byla slavena pod jarním sluncem, které rychle vraždilo poslední špinavé chuchvalce sněhu, aby pak spočinulo se vši lehkostí na plachtách bud, olizujíc hromady tu-reckého medu. Cukrářské boudy byly jako bohaté plástve, které přetékají sladkostí; cukráři a cukrářky oblékli si bělounké zástěry a potutelný astrolog objevil se v turbanu tak čistém, že to opravdu překvapovalo. Škoda, že člověk je tak nedůvěřivý: letos bylo by zapotřebí se zeptat na tolik záhadných a tajemných věcí příštích...

Dokonce i svatý Matěj se připravil na letošní pouť zcela mimořádně. Již od podzimu upravovali mu jeho pěkný idylický kvartýrek na šareckém hřbitově: smežčili, malovali, obraz nad hlavním oltářem byl restaurován a všem andělíčkům pozlatili znovu křídélka. A tak kostelík, když na něj zasvitne předjarní slunce, svítí vesele nad černým údolím.

Však už toho měl opravdu zapotřebí; vždyť to už není přece žádný venkovský kostelík. Ze dvou stran se na něj tlačí moderní vilová předměstí. Z jedné strany Baba, z druhé strany Hanspaulka a všude moderní, čisté vily, svítící bělostí a sklem.

Pouť, která bývala kdysi až u hřbitova, posunuta je již městskými budovami až na kraj Dejvic. Doby, kdy pouť k Svatému Matěji bývala polodenním výletem a šlapalo se hodinu zablácenou cestou, jsou tytam. Teď již převázejí a odvázejí poutníky a poutniče pražské električky, které měly včera v těch místech rušný den.

- 5 A pouť samotná? Již po několik let má svůj standardní vzhled. Nad boudami a stánky dominuje vysoký tobogan a kolo. Kolem nich je pravé bludiště: mořské vlny (dívky si musejí držet sukňe rukama), obluda z Loch Ness (byla právě chycena, vstupné 50 hal.), okultismus (za tímto nápisem je pro všechny případy veliký otazník), zápasnická aréna (kdo zvítězí, obdrží 1 000 Kč) atd. A to vše je zaplaveno stotisícovým zástupem, který se převahuje z místa na místo, směje se, výská, tu a tam se rozdrolí, aby se ihned zas stmelil a znovu přeléval od boudy k boudě, přičemž zejména dívčí střevíčky jsou vydány napospas nemilosrdným botám, které je šlapou, kopou – ale co na tom! Je to první jarní pouť, a to už se něco vydrží.

Ustaraný otec, který tahá z kapsy už asi dvacátou korunu, přemýšlí zcela moudře, že je to vlastně všechno zbytečné, že vstupné do těch bud je i tak dost vysoké vzhledem k tomu, co se tam za ty 2 Kč vidí. Ach, je to pravda, ale zapomíná, že kdyby se na to vše díval dvanáctiletýma očima svého synka, byl by ochoten tu vzácnou podívanou zaplatit třeba zlatem.

Dopoledne na matějské pouti patří dětem. Dopoledne dospělým a večer milencům. Až zmlkne poslední z papírových trub, vítajících halasně příchod jara, a rodiče násilím odveleou své děti domů, zůstávají tu milenci s kytíčkami fialek, zastavujíce se ve světle a pachu karbidových lamp... Pak je pohltí tma.

Zastavil jsem se u jedné ze střelnic. Byla tam plechová figura s vykulenýma očima a široce otevřenými ústy. Jako by ten panák řečnil. Člověk si přitom může myslit, na koho chce. Namířil jsem pušku a střelil jsem ho do srdce.

T Ř I Z Á H A D N Í V O J Á C I

(Veselohra o třech jednáních. Napsal Owen Hill. Režie Gabriela Harta. Výprava Jos. Weniga.)¹⁾

Je již téměř pravidlem v pražském Komorním divadle, že přítomnost paní Medy Valentové je vykupována horšími kvalitami hry. Je tomu tak i tentokráte při anglické veselohře Owena Hilla. Teprve při druhém jednání bylo patrné, že to byla jen a jen vtipná režie Hartova, která se pokusila z hry téměř nicotné zachrániti aspoň něco pro slávu tohoto večera. Tajemná historie, která byla napověděna v prvním jednání, rozplývala se v druhém jednání v příběh již zcela všední, aby ve třetím skončila přímo nevkusně a bez vtipu. Neboť není jistě možno mluvit o vkusu, jestliže z tří záhadných anglických důstojníků vyklubou se mládenci, kteří oblékají uniformu padlých vojáků, dekorovanou stužkami, jen z nedostatku vhodnějšího obleku při příležitostné návštěvě francouzského zámku, kam přijíždějí za rybářským sportem. Pánové Plachý, Boček a Veverka odsouzení byli tudíž k úlohám víceméně trapným. Ani paní Valentová v úloze krásné zpěvačky nemohla tentokráte rozpoutati všechny svoje známé půvaby. Jedině pan Vošalík v roli zcela podřadné a nepatrné přesvědčil nás o svém skvělém umění; figurka nedoslýchavého komorníka – to bylo to nejlepší, co jsme toho večera v Komorním spatřili.

Ranní noviny, 2, č. 49, 27. 2. 1934, s. 4. Podepsáno –s. ■ 1) Hra *Tři rozkošní vojáci*. *Komedie o třech dějstvích* měla premiéru 24. 2. 1934.

M A C H A R O V O J U B I L E U M

Dnes, kdyby letošní rok byl rokem přestupným, dožil by se J. S. Machar mezi českými básníky úctyhodného věku – 70 let. Je dobře známo, proč oslava tohoto jubilea vyznívá tak oficiálně a studeně, proč tento den není slavnostním dnem celého národa. Přičinil se o to básník sám. Není pochyby, že bylo básníkovi po převratě v mnohém ublíženo. Výsměch, kterého se mu dostalo po krátké jeho práci v čsl. armádě,¹⁾ bolet ho právem. Ti, kdož poznali,

co za krátký čas vykonal Machar v rozvrácené armádě po převratě, zejména ve věcech kultury, dosvědčí, že si nezasloužil výsměchu a podceňování. Nutno jen se podívat, že duch tak vysoké kultury, básník tak hluboce vzdělaný na antických kulturách, nenalezl pro hořkost svého údělu více moudrého klidu a rozvahy. Na nevděk odpověděl zlobou a zcela nepochopitelně rozešel se se vším, co po celý život miloval a za co bojoval. I s vlastním národem. Octnul se na kulturní a politické periferii, z které – žel – není již patrně návratu. Básnický v posledních letech nepřidává již nic k svému charakteristickému portrétu. Knihy, které v posledních letech vydal, jsou již jen netřpytným odleskem jeho vlastního díla. Nebezpečí, které hrozilo básníkovi již dříve, že totiž jeho poezie byla čím dále tím více skandovanou prózou, potupeno bylo jeho novými knihami. Jeho poslední básně mají již jen málo společného s opravdovou poezií. Zapomněl zmlknouti v pravý okamžik. Dělnictvo, zejména dělnictvo sociálnědemokratické, mělo v Macharovi svého básníka. Lásku k proletariátu osvědčil Machar ve své minulosti nejednou způsobem přesvědčivým. Tím ovšem je jen větší otazník nad jeho přítomností.

Bylo málo básníků u nás, kteří ve svém stáří žili tak odloučeně od všech nových literárních proudů a myšlenek jako J. S. Machar. Nový život jde pod jeho okny, ale básník se na něj už jen zlobí.

Není však zapotřebí nedobré opláceti zlým. My, kteří jsme Machara měli rádi a nejeden den a noc probděli nad jeho knihami, pozdravujeme starého básníka a přejeme mu ještě mnoho let zdraví. Nejméně tak dlouho, aby na vlastní oči poznal, že na konec svého života ukřivdil sám své krásné a slavné minulosti.

Ranní noviny, 2, č. 51, 1. 3. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 12, pozn. 2.

B Á S N I C K É D Í L O M L A D Ě H O S A T I R I K A ¹⁾

V novém čísle své *Panoramy*²⁾ ohlašuje právě nakladatelství Družstevní práce výbor z básnického díla mladého satirika Jiřího Haussmanna. Jako by v jméně patrona a drakobijce zaklet byl smutný osud. Jiří Haussmann umírá mlád³⁾ jako Jiří Wolker, na počátku své básnické dráhy. Výborem z díla započatého i zapomínaného

bude tedy splacen dluh básníkovi i múze satirické, která tak málokdy sestupuje se svých výšin na pomoc českým básníkům. Neboť ta, která ještě někdy navštěvuje zlobného oslavence J. S. Machara, má již málo společného s božstvím.

Osud, který byl předurčen tomuto mladému básníkovi, byl sám již plný ironie. Jiří Haussmann, tento vášnivý a jiskrný kritik všeho měšťáckého a ctihodného, roste uprostřed ctihodné pražské rodiny. Otec, vážený hodnostář, nachází svého syna na druhém břehu. Propast se snaží překlenouti matčina láska. A nejen to. Pro mladého básníka přichází smrt tak záhy: nezbyvá ovšem než přijati ji věrně podle zásad. Básník umírá a v posledním dechu se posmívá sám sobě: Jsem jen obyčejný škrabák, praví svému lékaři, ale kdybyste chtěl někoho ztrhat, tak mi jen řekněte – to já umím.

Až vyjde Haussmannův výbor básní,⁴⁾ poznáte, že jedenáct let, uplynulých od smrti Haussmannovy, neztupilo jejich ostří, které tenkrát švihalo vzduchem na všechny strany statečně a třípytivě. Byl to jediný satirický básník poválečné generace.

Jeho místo zůstalo prázdné.

Ranní noviny, 2, č. 55, 6. 3. 1934, s. 4. Podepsáno –s. ■ 1) K textu je připojena Haussmannova báseň *Vlastní epitaf*. • 2) Panorama, 12, č. 2, únor 1934. Úvod čísla obstaral Otokar Fischer článkem *Dvě poznámky k Jiřímu Haussmannovi*. K vydání výboru z básnického díla v *Generaci* (s. 17–20), následoval článek Jiřího Maška *Curriculum vitae básníka Jiřího Haussmanna* (s. 20–22). • 3) Haussmann zemřel 7. ledna 1923, v necelých 25 letech. • 4) Svazek *Básně* (Družstevní práce 1934) uspořádal a úvodem opatřil Otokar Fischer.

C H C E M E Ž Í T ! ¹⁾

E. F. Burianovo divadlo v pražském Mozarteu D 34 je snad jediné z divadel, které v těchto zlých časech nemůže si stýskati na svoje obecenstvo. Na jeho čtyři představení v týdnu přicházejí noví a noví diváci, většinou mladí lidé, a neodcházejí zklamaní. Burian svým uměním neutíká z dneška, pokouší se vypořádati se s dobou, s nejbolestnějšími jejími otázkami. Při skromnosti technického zařízení pokouší se o to novými prostředky divadelními, které z divadelních tradic přiznávají se lada k poctivosti umělecké práce.

V těchto dnech připravuje již D 34 hru Karla Nového *Chceme žít*.²⁾ E. F. Burian přepracoval spolu s autorem úspěšný román³⁾ v opravdové a účinné drama, které aktuálností svého tématu – je to hra ze života nezaměstnaných – a originalitou jevištního výrazu bude v kulturním životě pražském překvapivou novinkou.

Ranní noviny, 2, č. 56, 7. 3. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) K textu je připojeno: „Jaroslav Seifert: *Dvě písně z chystané hry K. Nového Chceme žít*.“ • 2) Inscenace měla premiéru 15. 3. 1934, viz zde s. 111–112. • 3) Román *Chceme žít* (1933), viz zde s. 91.

B Á S N Í K V E S T Í N U

Noviny pana Stříbrného¹⁾ oznamují denně Literární večer J. S. Machara. Na večeru promluví poslanec Jiří Stříbrný, farář M. Rázus a spisovatel Jiří Karásek ze Lvovic. Proč bude mluvit Jiří Stříbrný, to víme. M. Rázus nás nezajímá. Při jméně Jiřího Karáska jsme jen poněkud na rozpacích, vzpomínajíc si na časy, kdy tito dva básníci stáli s ostrými péry v ruce na dvou literárních barikádách. To už je ovšem dávno. Čas proměňuje ocel v rez, dřevo v troucheň, muže v stařečky. To nám tedy nevadí. Rmoutí nás však, že na literární večer Macharův musí být obecnstvo lákáno způsobem, který je žalostným dokumentem básníkovy úpadku v národě. V reklamních návštěvách tohoto podniku je totiž palcovými písmeny slibováno, že na večer se dostaví Jiří Stříbrný, F. Kahánek a M. Rázus. Ptáme se s úžasem, komu tedy vlastně patří tato oslava: Macharovi, nebo Stříbrnému? Macharovi, nebo Kahánkovi? Co je magnetem tohoto večera: Macharova poezie, nebo knír Jiřího Stříbrného? Kdo se to komu plete vlastně pod nohy?

Ubohý starý básník! Jak je to smutné. Oč vznešeněji a stylověji končili svůj život francouzští mistři verše: v kořalnách, ve smyčce pověšené na klice nevěstince, v nemocnicích mezi žebráky a v smradlavých vězeních.

Ranní noviny, 2, č. 57, 8. 3. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Polední list. • 2) Večer se konal 8. 3. 1934 na Slovanském ostrově.

NOVÁ HRA OLGY SCHEINPFLUGOVÉ

Olze Scheinpflugové není možno upřítí jednu znamenitou vlastnost, a to téměř reportérskou pohotovost, s kterou píše svoje hry. Měnové potíže poslední doby inspirovaly ji opět k nové hře. Je to „deflační komedie“, jmenuje se *Houpačka* a její premiéru¹⁾ viděli jsme v úterý ve Stavovském divadle v obvyklém lesku premiérovém, s kyticemi růží, před naplněným divadlem. Tato pohotovost má také svoje špatné vlastnosti: upřímně řečeno, v této „deflační komedii“ nedozvíte se nic z národohospodářského dramatu dneška. Autorka obratně uniká všude tam, kde měla by příležitost k důraznějšímu pohledu do dnešní společnosti, a měšťácká společnost v saloně, která ve svých rukou drží provaz její *Houpačky*, se mihne jevištěm tak bleskurychle, že opravdu litujete těch pánů, kteří pro několik vteřin na scéně se musí tak důkladně maskovat. Zato si zahýří autorka ve scénách, zachycujících humorně neblahé důsledky peněžních katastrof.

Historka o bohaté paní Mery, která ztrácí všechno svoje jmění a stane se kuchařkou u své kuchařky, která jmění zázračně nabývá, aby i ona je nakonec ztratila, – je trochu prostoduchá. Nepravděpodobnost mnohých situací zachraňuje často jen herecké umění, neboť role ušity jsou přesně podle míry na tělo jednotlivých umělců, takže je téměř vyloučeno, aby se minuly účinkem. A tak Kohout si zahraje rozcuchaného a zamračeného montéra, který se vyhýbá zarputile ženám, autorka roztomilou, energickou písarku, paní Nasková moudrou paní Mery, která optimisticky skočí ze salonu do kuchyně, paní Baldová hovornou kuchařku nad plotnou a konečně pan Haas – pan Haas byl i tentokráte znamenitý v roli věrného, nesmělého nápadníka a rezignovaného obchodníka s devocionáliemi. A ještě nebudiž zapomenuto na p. Veverku: byl titěrně rozkošný v roli elegantního notáře, který jen tak tak, že nevyšel ve hře naprázdno. Autorka musila kvůli němu znovu a znovu nastavovati scénu za scénou v posledním obraze. Ovšem je opravdu podivuhodné, s jak lehkým srdcem ztráceli ti lidé miliony; vypadalo to jako v pohádce.

Kdyby, jak již bylo napsáno, autorka nevyhýbala se každé příležitosti k satíře jen poněkud pronikavější, kdyby jí patrně nešlo jen a jen o slunečný humor, přenášející se ze scény na scénu, snad, při svých opravdových divadelních schopnostech, mohli

bychom býti někdy překvapeni hrou závažnějšího rázu. Takto ovšem jsme jen diváky, když autorka se snaží dokázati, že je opravdu možno vařiti i z vody.

Kuchařské recepty, které jsme slyšeli ze scény, vypadaly slibně.

Ranní noviny, 2, č. 57, 8. 3. 1934, s. 4. Podepsáno –s. ■ 1) Premiéra 6. 3. 1934.

CHATA STRÝČKA TOMA

Hra téměř časová

Na první pohled mohlo by se snad zdáti, že stařícký příběh Harriety Beecher-Stoweové *Chata strýčka Toma*,¹⁾ který kdysi v románové formě burcoval celý svět proti americkým otrokářům a při jehož četbě jsme ukápli nejednu dětskou slzu, přichází na scénu Městského divadla v Praze²⁾ již jen jako vzdálená vzpomínka. Vzpomínka na dětství, které již tenkrát při něm vzpomínalo na časy babiček a dědečků. Až k pláči je dojmavá tato historie starého, poctivého černocho Toma, který po mnoha letech prodán je svým zadluženým pánem otrokářům, spolu s maličkou Topsy, již vyrval z náručí zoufalé matky. Hvízdání otrokářských důtek, smutné zpěvy černocho, dražba tohoto živého dřeva ebenového – to vše jako by již dnes zaznívalo z hloubi století jen ozvěnou, jako již nepravdivá a zlá pohádka.

Kdybychom... kdybychom ovšem téměř denně nečtli znovu a znovu o nových a děsných vraždách *soudce Lynche*, které po mnoha desetiletích vyvolávají tuto smutnou historii k bolestné časovosti. Nikoliv, svět tohoto románu ještě nevymřel. Maloměstská lůza, vnukové a děti těch, kteří chodili po plantážích s bičem a na trzích ohmatávali svaly otroků, ještě dnes je posedlá rasovou nenávistí. Negr není pro ně člověkem ani pod praporem moderní demokracie, k níž se celá Amerika hrdě hlásí! Dokazují jim to až příliš často, když uštvané, podupané a poplivané černochoy věší na stromy u svých měst, aby z mrtvého těla udělali si pak terč pro svoje revolvery. Ta rozkoš pro bílé dcerky vážených hodnostářů a protestantských pastorů, když se jim podaří uříznouti černé mrtvole kus ucha na památku! A tak *Chata strýčka Toma* ožívá znovu po tolika letech.

Není ostatně ani zapotřebí dívati se až za oceán do Ameriky. Ve hře, o níž právě píšeme, je scéna, kde otrokáři vydražují svoje zboží a kupci přicházejí, aby je dobře prohlédli. Samozřejmě, že zdravý chrup a ocelové svaly platí se mnohem lépe. Při této scéně nebylo možno nevzpomenouti na zprávu, která proběhla novinami minulého týdne.

V Mladé Boleslavi scházejí se každého týdne venkovští dělníci u okresní zprostředkovatelny práce. Dělníků, kteří hledají práci, je vždy velmi mnoho. Zato tím méně přijde těch, kteří jejich práci potřebují. Podmínky, za kterých jsou dělníci přijímáni, jsou přímo hanebné. Tentokrát se tam dostavil sedlák, který chodil od dělníka k dělníku a ohmatával mu svaly. Nejsilnějšímu ze všech nabídl pak 40 Kč měsíčně!

5 Zdá se, že i u nás bylo by zapotřebí ještě jedné veliké války otroků proti otrokářům, Severu proti Jihu.

Ranní noviny, 2, č. 60, 12. 3. 1934, s. 3. Podepsáno –s. ■ 1) Próza z r. 1852, česky knižně vyšla poprvé r. 1853 (*Strejček Tom čili Otroctví ve svobodné Americe: povídka pro mladý a dospělý věk*. Praha, Jaroslav Pospíšil). • 2) Premiéra 10. 3. 1934.

N E O B J E V E N Í B Á S N Í C I

Zástupy se valí ulicemi. Bohatí, slepí, chudí, bezdětní, krásky i zasmušilé vdovy, dělníci a lenoši a mezi nimi, ujišťuji vás, jsou básníci. Nepoznaní, zakuklení v pokornou ostýchavost. Jsou jich sta! Jsou jich tisíce! A možná desetitisíce! Jsou to neznámí, neobjevení básníci.

Bylo řečeno, že jsou mezi nimi andělé.¹⁾ Nikdy jsem žádného nepoznal. Plakát kina poučoval nás před časem krvavými písmeny, že je mezi námi vrah.²⁾ Ani s vrahem jsem se nesetkal. Avšak ty básníky jsem spatřil. Aspoň některé. A zejména četl jsem jejich verše. Sta a sta veršů! Tisíce veršů a možná ještě víc! Neboť to je údělem člověka, kterému v redakci je svěřen tento resort: čísti ty z dopisů, které psány jsou řečí vázanou.

Denní pošta přináší jich vždy několik. Je snadno je rozeznati od ostatních. Bývají obyčejně napsány na lepším papíře, písmem

úhlednějším, spořádanějším. Někdy je dokonce i papír navoněn nebo jsou psány červeným inkoustem, který připomíná krev. Ne-
divte se! Řeč, kterou jsou psány, nepatří jen lidem. Je to řeč múz,
které milujeme.

Vím zcela bezpečně, že zásilky těchto neznámých básníků bý-
vají všude v opovržení. Každému i nejhoupějšimu a nejzbyteč-
nějšimu dopisu musí býti věnována v redakci aspoň nepatrná po-
zornost. Jen těmto dopisům nikoliv. Ty jsou odsouzeny ke zmaru
ihned po svém otevření. Ušetřil jsem jich v poslední době sluš-
nou hromadu. Aspoň těch zajímavějších. Neboť jsem přesvědčen,
že i když jeden, dva či několik z nich neříká pranic, hromada
těchto básní, zásuvka naplněná až k nezavření, poví nám mnoho
zajímavého.

5 To jsou básníci mezi námi! Nepoznaní a neobjevení, a přece
existující a toužící, aby byli poznáni a objeveni.

*

Někdo potichu klepe. Vchází starší, vážný muž v bobřím límci, se
zlatými brýlemi. Představuje se. Je to vyšší ministerský úředník.
Po několika slovech podává nesměle tuhou obálku, plnou rukopi-
sů. Jsou to verše milostné. Jsou však mezi nimi i verše rázu medi-
tativního. Píše prý je od svého mládí. Až dosavad neodvážil si je
nikomu nabídnouti.

Jindy vchází stará slečna. Malá, příkrčená, nesmělá. Podivný
klobouk, který již dávno vyšel z módy, prozradí, že jde o jednu
z těch, na které se již nedostalo ve světě lásky. Ze staromódního
rukávnicku, ozdobeného kytičkou umělých fialek, vyloví svazek
zažloutlých lístků. Jsou to verše o jaru, o bílých beráncích, o kon-
valinkách a o potůčku, z kterého pijí laně...

To jsou jen dva z nespočetného zástupu. Co bych vyprávěl
o mladých, zasněných lidech, kteří do svých prvních básnických
pokusů vkládají všecken žár i žal osmnáctiletého srdce, cloumají-
cího chlapeckou vestou nebo dívčí blůzičkou?

Ponechme však těmto básníkům jejich masku anonymity. Pro-
bíráme dopis za dopisem, bez ironie, bez výsměchu.

10 Bývá pýchou novinářů, že jsou první, kteří reagují na události.
Vzpomínáme jen na strašlivou tragédii v Oseku.³⁾ Auto za autem,
tužky, pera, psací stroje, telefon, telegraf – vše bylo ihned na místě

nešťestí. Avšak zároveň s nimi počínali pracovat básníci. Několik desítek básní napršelo nám ihned po této katastrofě na redakční stůl. A nejméně čtrnáct dní to trvalo, nežli jsme si mohli přečísti báseň opravdového básníka. Tak dlouhá je cesta opravdového básníka od události k jejímu zpracování, zatímco legie veršovců pracují s pohotovostí téměř žurnalistickou. Kupy těchto papírů jako by byly citlivým seismografem doby a událostí. Autoři tito reagují vzápětí, přesně, věcně a ovšem i bez vkusu a s fantazií minimální.

Ostatně, jak je to rozkošné, přijde-li růžolící student s rukopisem milostné básně, ale rázu velmi pochmurného:

*Láska je kat,
květ hřbitovní myrty;*

a na konec dodává:

Snad přece odolám té ženské síle hadí...

- 15 Smíme-li souditi podle rukopisu a zejména ovšem i podle obsahu básní, našli jsme velmi často i verše dělníků. V poslední době byly to ovšem verše o hornické katastrofě. A tyto básně, přiznejme, bývají velmi často prosty pseudobásnické koketerie, literární domýšlivosti. Bývají mnohdy upřímné a zcela prosté. Docela pěkně zaznívají verše připsané G. Habrmanovi:

*Do dlaně věčnosti kles plný klas
z bohaté úrody,
ó skloňte hlavy své a slyšte šumění,
to zpívá země, lány, obilí,
je mrtev vůdce, spravedlivý člověk.*

Podobně začíná svoje verše jiný:

*Pad v horách strom a zaduněla země,
když vydech k nebi ušlechtilou duši.*

Zvláštním smutkem a proletářskou něhou vyznačuje se i báseň komponovaná, patrně zcela bezelstně, na Nerudovu *Baladu horskou*⁴¹.

Malé děcko ptá se netrpělivě matky, proč je tatínek tak dlouho bez práce. A pokračuje v otázkách:

- 20 *Proč jsou před ním uzavřeny továren všech brány
a proč chodí neustále roztrhaný.
Povězte mně, proč nemáme všeho, čeho třeba,
a proč jenom jednou za den smíme si vzít chleba.
Řekněte mi, proč už máte celou bílou hlavu
a proč máme k obědu jen denně černou kávu.
Řekněte mi, proč nemáme bratru na kašičku,
proč balíte moje nohy jenom do hadříčků.
Povězte mi, mámo drahá, proč pak ani chvíli
od leta jsme v našich kamnech ještě netopili.
Řekněte mi, proč je táta přes celý den venku
a proč já mám jenom jednu starou košilenku.
Řekněte mi, proč se táta ode mne vždy točí,
když jím chléb, a proč po straně utírá si oči.
Povězte mi, mamínečko, kdo Vám tváře smáčí.
Mamínečka zhroutila se v koutku v tichém pláči.*

Rozhledy po literatuře a umění, 3, č. 4, 15. 3. 1934, s. 25–26. Podepsán Jaroslav Seifert. ■

1) Srov. drama Františka Langera *Andělé mezi námi* (1931). • 2) Jde o narážku na film Fritze Langa *M / M – Eine Stadt sucht einen Mörder* (1931), který byl v Čechách distribuován pod názvem *Vrah mezi námi* a poprvé uveden 16. 9. 1932, v pražském kině Alfa. • 3) Viz zde s. 91–92. • 4) Z knihy *Balady a romance* (1883, s. 8–9).

P O Z N Á M K Y K N A Š Í K U L T U R N Í R U B R I C E

Bývaly doby, kdy tzv. laciná vydání pražských novin mívala k věcem kultury opravdu daleko. Kdejaká senzace, kdejaká vražda, která v ranním listě se schovávala petitovým písmem až někde vzadu, křičela na stránkách večerníků plakátovými písmeny. A zbytek listu přivlastnil si sport. Na kulturu zbývalo pravidelně jen velmi málo, nebo nic. Byli bychom příliš samolibí, kdybychom tvrdili, že to byl jen náš tisk, který se pokusil, aby kulturnímu životu našemu věnována byla aspoň část té pozornosti, která

mu patří. Byli jsme však jistě mezi prvními, kteří se o to pokusili. Názor o jisté méněcennosti laciného tisku nebyl tak vžitý, jak se mysliło. Aspoň *naši* čtenáři reagovali na kulturní reportáž souhlasně; kulturní rubrika se čte, i když zásadně pomíjíme zprávy z uměleckého zákulisí a dáváme přednost novinkám ze života umění, a nikoliv klepům ze života umělců.

Jsme si ovšem vědomi, že zachycující v letmém záznamu kulturní život, zaznamenáváme většinou jen kulturní život pražský, ačkoli velká část našich čtenářů je z venkova. Je to ovšem lehké vysvětlitelné. Praha je v našem malém státě opravdu kulturním střediskem, ve kterém se vybíjí téměř všechn kulturní život. Česká města, pokud se v nich vůbec žije kulturně, nepřinášejí příliš nového. A valná většina kulturních podniků je jen odleskem umělecké Prahy. Leč i tak chápeme jistou křivdu na venkovských čtenářích a pokusíme se tento nedostatek odstraniti. Bude to ovšem umožněno, jestliže sami venkovští čtenáři budou nám v tom nápomocni. Každá zpráva, každý podnět bude uvítán. Neboť není ani nedostatek dobré vůle, ani přezírání kulturních hodnot, ale jen a jen technická obtíž, která zabraňuje spravedlivé míře.

Ranní noviny, 2, č. 68, 21. 3. 1934, s. 4. Nepodepsáno.

Z D R A M A T I Z O V A N Ý R O M Á N K . N O V É H O (Několik slov ke hře K. Nového *Chceme žít* v D 34)

O románě K. Nového *Chceme žít* bylo již na tomto místě referováno.¹⁾ Rovněž o dramatickém jeho zpracování na scéně D 34 v Praze, při kterém užil E. F. Burian zcela nových prostředků jevištních, jsme se již zmínili.²⁾ Bylo by snad jen ještě zapotřebí u příležitosti nových repríz upozorniti, že hra tato, vynášená tak směle z přítomné skutečnosti a překvapující v Burianově inscenaci i svým revolučním zakončením traktovaným s jemným lyrickým vtípem, přijata byla naší kritikou velmi příznivě. Řada repríz před vyprodaným sálem potvrzuje jen zájem o toto nové divadelní umění, které nespokojuje se jen řešením uměleckých otázek, ale dovede i novou formu naplniti živým, dnešním obsahem. To, co snad na

premiéře působilo jistou nepropracovaností a nepřesností, snadno omluvitelnou technicky složitým aparátem, nalezlo již v reprízách svůj dokonalý tvar. Zejména výkony obou hlavních představitelů Šmerala a Stránské v rolích zedníka Josefa a jeho milenky Magdaleny, jakož i výkony paní L. Otáhalové a L. Skrbkové svědčí o mimořádné poctivosti umělecké této mladé generace herecké, vedené tak obezřetně vynalézavým a neúnavným E. F. Burianem.

Ranní noviny, 2, č. 71, 24. 3. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 91. • 2) Viz zde s. 103–104.

S M E T A N Ů V A J I N Ě P R A Ž S K É P O M N Í K Y

V technické komisi obce pražské bylo v těchto dnech poznovu jednáno o umístění Smetanova pomníku.¹⁾ Při schůzi podán byl též návrh, aby Smetanův pomník byl umístěn nikoliv na Žofíně ani u Národního divadla, ale na místě bývalého pomníku císaře Františka I. na Masarykově nábřeží. V tom případě přenesen by byl gotický podstavec do některého z pražských sadů. Pokud si pamatujeme z nekonečné historie Smetanova pomníku, není tento návrh zcela nový: již před lety se o tomto místě uvažovalo, aby později toto řešení bylo zamítnuto. Je samozřejmé, že průtahy nedělají pražské obci přílišnou čest. Zejména v tomto jubilejním roce Smetanově. Tato bezradnost ovšem souvisí úzce i s úpadkem sochařského umění: v poslední době jsme svědky nejen nezdařených umístění pomníků, ale i nezdařených děl sochařských, což je ovšem horší. Jest jen litovati, že překrásný návrh Josefa Čapka,²⁾ aby totiž místo špatného pomníku Smetanova přenesena byla ze smíchovského mostu sousoší Myslbekova na most Legií, nevzbudil na povolaných místech žádný ohlas. Na schůzi technické komise rozhodnuto bylo i o pomníku Nerudově, který bude postaven na Malé Straně v Nerudově ulici, proti domu, kde básník dlouhá léta bydlil. Rovněž o nešťastném Štursově *Raněném*³⁾ bylo rozhodováno. Rozhodováno, nikoliv však rozhodnuto. Návrh, aby tato z nejkrásnějších plastik moderních postavena byla před Staroměstskou radnicí, byl opět zamítnut. Bude se podle osvědčené praxe hledati místo nové, a nenajde-li se, poputuje Štursova so-

cha do Památníku odboje. Do mrtvého muzea, nikoliv do života některého pražského centra.

Při této nekonečné pomníkové historii vzpomínáme si jen na mátkou na jiný pražský pomník, o jehož nemožném umístění hovoří dnešní skutečnost.

Na Masarykově nádraží v místech, kde se vystupuje z vlaků, je socha prezidentova. Umístěna mezi dvěma sloupy, trčí tu zoufale v *úplném šeru* a milosrdný prach ji přikrývá. Tisíce lidí přejde denně kolem této sochy, ale vsadili bychom se, že ani jediné procento z těchto kolemjdoucích si pomníku nepovšimne. Není to ani dobře možno; proud vystupujících lidí unáší každého, kdo by jen vteřinu se chtěl před ním zastaviti. Nehledě ani k tomu, že akcizáci, lovící z kufru šrůtky uzeleného a různou drůbež, nedovolují, abychom myslí a očima se povznesli k pomníku prvního občana. Snad kdysi osvětlovaly sochu reflektory. Úspory ovšem postihly patrně i tento světelný luxus, a tak chodíme kolem pomníku a nevidíme jej. Kdo ovšem si dílo toto dobře prohlédl, je přesvědčen, že to celkem nevadí.

Ranní noviny, 2, č. 81, 6. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Viz zde s. 44–45, 46–47. • 2) Josef Čapek: *Pomník Smetanovi* (Život, 12, 1933–1934, č. 2, s. 35–37). • 3) Viz zde s. 54.

J E J I C H P O S L E D N Í R E K O R D

Před několika dny byla v Praze premiéra amerického filmu *Její poslední rekord*¹⁾. Je to film spíše špatný, svojí puritánskou tendencí nám téměř nepochopitelný, věc, která by nestála skoro za zmínku, nebýt Kateřiny Hepburnové, která v něm hraje titulní roli. Několik večerních vydání pražských novin a některé listy obrázkové přinesly právě v těchto dnech reprodukci jejího portrétu. Stačí opravdu jen vteřinový pohled, abychom byli jisti, že jde o herečku mimořádných kvalit. Svoji neobyčejnou hereckou kulturu prokázala ostatně i v tomto filmu, který, jak jsme již řekli, je jen špatnou ukázkou dnešního amerického umění filmového.

Premiéře filmu byly přítomny i české herečky filmové. Nebyla to ovšem zvědavost, která je tam přivedla. Šlo jim patrně především

o protest proti americkému filmu v ČSR. Neboť, jak známo, jsou i čeští herci spolu s výrobcí filmů přesvědčeni, že nám stačí ubohá filmová struska domácí a hakenkrajclerská, která zaplavuje naše kina a otravuje lidi. Nuže, těchto několik českých hvězd bez lesku, slečen bez zajímavosti a kultury, těchto několik přitloustlých tváří bez inteligence a bez ducha provázelo film a herecké umění svých amerických kolegů jízlivým chechtotem, pískáním a poznámkami. Nejde vůbec o promítaný film, ale když jsme srovnávali herecký výkon té, která hrála, a těch, které se smály, zdálo se nám – nikoliv, že je tu snad nedostatek vkusu (na to jsme u českého filmu již zvykli), ale spíše, že se to tu směje někdo na obě nohy chromý běžícímu Nurmimu²⁾.

Ranní noviny, 2, č. 85, 11. 4. 1934, s. 4. Podepsáno –s–. ■ 1) Film americké režisérky Dorothy Arznerové se v originále (1933) jmenoval *Christopher Strong*, v Čechách byl poprvé uveden 6. 4. 1934, v pražském kině Fénix. • 2) Paavo Nurmi – finský běžec, světový rekordman.

PAN ŘEDITEL MOJŽÍŠ A DESATERO

S upřímným rozhořčením zaznamenává všechen tisk zprávu o novém snížení hereckých gází v Národním divadle. Není to poprvé, kdy snížený rozpočet státní postihuje krutě honoráře těchto našich umělců. Tentokrát sdílejí herci nový osud státních zaměstnanců, nejsou ovšem nikterak účastni jiných výhod – dnes ovšem silně omezených i jinak ohrožených –, které jsou státním zaměstnancům poskytovány. Jsou tedy členové souboru naší první scény biti hned několika holemi.

Chápeme jistě těžké postavení ředitele ND, ale přesto nás překvapuje, že v této chvíli, kdy křivda je až přespříliš křiklavá, nemá pan ředitel Mojžíš nic jiného pro svoji omluvu než několik studeně úředních slov, *jimiž se odvolává na předpis vládního nařízení*. Pan ředitel Mojžíš není přece jen úředníkem. Je i autorem a dokonce dramatickým autorem. Musí tudíž míti k divadlu mnohem složitější, mnohem vroucnější poměr, než je *cesta úředního výnosu k jeho provedení*. Myslíme, že to měl být v první

řadě on i jako ředitel divadel a zejména jako dramatický básník, který se měl ohraditi proti tomuto nařízení, které mechanicky postihlo i členy souboru ND. To pravíme nikoliv proto, že bychom souhlasili se soustavným ožebračováním státních úředníků, ale proto, že na naší první scéně jsou poměry ještě daleko horší než u státních úřadů. Máme ovšem zejména na mysli přímo žebrácké platy mladých herců ND, kteří dnes nesou velmi často na svých bedrech velkou část repertoáru a mají často nemalý podíl na kasovním a zejména ovšem uměleckém úspěchu her v poslední době. Jmenujeme přímo Štěpničkovou, Peška a – opomíjeného Neumannu. Zejména první z nich prokázala v poslední době jistě víc než dostatečně, že její práce v divadle nemůže být honorována jen několika stovkami.

Ranní noviny, 2, č. 87, 13. 4. 1934, s. 4. Podepsáno S.

D E S E T L E T A R A J N A

(Komedie o 3 dějstvích. Napsala Růžena Jesenská. Režie: M. Svoboda.

Premiéra ve Stavovském divadle 11. t. m.)

Kdyby nad našimi hlavami se klenula tak jasně modrá obloha červnového dne, jako se klenula nad scénou této hry, byli bychom patrně méně zklamáni, odcházejíce tentokrát z divadla. Při vši úctě k staříčké autorce, které nedávají dosud spáti témata mladých lásek, podivujeme se, že hře, dramatickou a básnickou múzou tak málo omilostněné, dostalo se místa na první scéně uprostřed sezony. Neboť bylo to jediné herecké umění Štěpničkové, Karenovo, Půlpánové a ostatních, které vzkrísilo tuto komedii z jejího papírového hrobu ke krátkému životu.

Drobný humoristický příběh, kterému jen samozřejmý vkus zabránil, aby neskončil v naivní a přesládlé banalitě, nebyl rozhodně zrozen k dramatickému účinku. Bylo tam sice přemnoho sladkosti a polibků, nešlo však rozhodně o lásku, bylo tam mnoho rozředěné lyriky, chyběla však poezie, bylo tam mnoho úvah, ale žádná z nich nesměřovala k moudrosti. Slečna Půlpánová, tak milá jindy, byla nucena recitovati pasáže z nějakého ženského románu a pan Boháč,

kdysi Romeo, zahrál jen milence bez pohlaví a bez vášně. Neboť vše, co bylo mu říkati, byla jen pouhá, nepřesvědčivá slova. A byly to jen mladistvý a krásný temperament a umění Jiřiny Štěpničkové, které naplnily jeviště aspoň zdáním života. L. Pešek musil na jevišti pociťovati nutně zbytečnost své role. A Karen marně se pokoušel udělati z nic aspoň jakousi roli k svému obrazu. Milan Svoboda a zejména autor výpravy pokračovali statečně započatou cestou sladkého, zbytečného kýče, který ovšem – to se ví – měl hlučný úspěch u těch, kteří se přednedávnem nudili při hře Giraudouxov¹⁾.

Ranní noviny, 2, č. 87, 13. 4. 1934, s. 4. Podepsáno s. ■ 1) *Isabela na rozcestí* (premiéra 9. 1. 1934). Ranní noviny jednak otiskly nepodepsaný referát o inscenaci (*Hra o životě a smrti*. Ranní noviny, 2, č. 9, 11. 1. 1934, s. 4), jednak – dva dny nato – přinesly tento komentář: „Básnická hra Jeana Giraudoux *Isabela na rozcestí* je z těch her, které umělecké vedení Národního divadla připravuje nikoliv bez jistých rozpaků. Aniž by bylo obdařeno totiž nějakými zvláštními schopnostmi jasnovideckými, ještě před premiérou dobře odhadne, jaká nálada zavládne v řadách obecnstva, navštěvujícího naši hlavní scénu. A proto po řadu večerů rozplakávala Anna Sedláčková v Devalově *Tovaryši* naplněná divadla, aby později básník Giraudoux mohl mluvit ústy jiné umělkyně k prázdným sestrám. Obvyklé premiérové obecnstvo přijalo skutečně tuto hru svérázným způsobem pražským: smrkalo, chraptělo, chrchlalo, kašlalo, šoupalo nohama, vrtělo zadnicemi, mačkalo kornouty s cukrovím atd.“ (*Isabela v Praze čili Subvencujeme umění, nebo abonenty?*, 2, č. 10, 12. 1. 1934, s. 4. Nepodepsáno; komentář ústí v souhlasnou citaci vybraných partií článku Otakara Mrkvičky, om: *Subvencujeme umění, nebo abonenty?* Listy pro umění a kritiku, 1, č. 19, prosinec 1933, s. 613).

S O C I A L I S M U S A K U L T U R A

V letošním májovém listě *1. máj 1934*, tak bohatém a tak pěkně vypraveném, otiskuje básník a kritik A. M. Píša krátkou, ale zato myšlenkově hutnou studii, jejíž slova neměla by vyzněti do prázdna. V záři plamenů, které vyšlehly z hromad knih na berlínských ulicích, je si třeba zvýšeně uvědomit – upozorňuje autor –, jak kulturní vyspělost zvýší sebevědomí, odolnost i bojeschopnost socialistického hnutí vůči protivníkovi, jak růst kulturní úrovně uspiší konečné vítězství socialismu: tím spíše, když právě v něm může duch svobodně sloužit věci spravedlivé. Co nejdokonalejší kulturní výzbroj –

toť právě dnes pro socialistické hnutí naléhavý příkaz situace! A na druhé straně opravdoví dělníci ducha a přívrženci jeho svobody sami si musí dnes uvědomit, jak je jejich úděl spojen s osudem socialismu: vždyť stačí pohled do sousedství k poznání, že nástup reakce politické a sociální má nezbytně vzápětí příval reakce kulturní.

Je ovšem třeba dbáti, aby naše kulturní výchova měla intenzitu i hodnotu: abychom nebrali zavděk maloměšťáckými odpadky kultury. Co je dnes – jak u nás, tak jinde – v kulturním tvoření a dění kladného, hodnotného, průbojného – to stojí ve znamení odporu proti reakci a ve znamení víry i touhy směřující k spravedlivějšímu, lidštějšímu uspořádání společnosti. Jestliže se socialistické hnutí zcela napojí mravní a kulturní silou ducha, pak na své cestě ke konečnému vítězství může snad utrpět místní nebo chvilkový nezdar, ale nepropadne malověrnosti a nemůže být, nebude nikdy poraženo!¹⁾

Ranní noviny, 2, č. 88, 14. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) A. M. Píša: *Socialismus a kultura* (1. máj 1934, nestránkováno). Pasáž „jak kulturní vyspělost [...] nebude nikdy poraženo!“ je doslovným citátem Píšova textu.

ROMÁN NA VYSTŘIHOVÁNÍ

V zaprášených bednách na půdě, v tajuplné zásuvce omšelého divanu, za parádními kamny, ve kterých se již léta netopilo, objevovali jsme v dobách bujaré mladosti zašlé svazky románů. Byly to knihy autorů jmen většinou neznámých, zapomenutých. Nebyla to však touha po četbě, když jsme rozvírali stránky těchto maminčiných a tatínkových knih. Po otevřených, zrezivělých stránkách pobíhali totiž drobní broučci, připomínající maličké stříbrné rybky. Vyplašení z temných úkrytů, unikali pak marně dětským prstům...

V takových hrobech zapomenutí končivaly obyčejně romány vycházející kdysi v novinách na pokračování. Tenkrát totiž vystřihovati si romány z novin platilo za čin kulturní a tisíce čtenářů splácelo tímto pochybným způsobem svůj dluh literatuře. Jak taková kniha vypadala, dovedeme si dnes, při dnešní moderní kultuře knižní, představití asi dosti těžko. Mizerný novinový papír, zavlhlý plísňí, byl rezivě hnědý a posetý temnějšími skvrnami a krajkami

prachu a plísni. Každá stránka svázána byla jinak, jedna výše, druhá níže, třetí na stranu; drátky, jimiž byla kniha sešita, byly rozežrány rezem a kniha se rozpadávala. Taková knížka nebyla rozhodně kusem kultury. Po žádné stránce.

V dnešní době ustal téměř nadobro tento způsob otiskování románů. Dnešní noviny nejsou také dávno tím, čím byly noviny pro mnohé čtenáře před válkou: pohodlným odpočinkem po dobrém obědě. Tempo moderního života vytvořilo si již svůj docela nový typ. Dnes se čte na plošinách tramvají, ve vlaku, na cestě do práce a do úřadu, rychle, bez komfortu a po přečtení noviny se obyčejně odloží. I romány se ovšem čtou, ale jen málokdo je ochoten trpělivě si vystříhovati a uschovávat jednotlivá románová pokračování. Knižní kultura od těch dob velmi pokročila: vydávají se krásné knihy, na dobrém papíře, tištěné krásnými, zřetelnými typy. Kdopak by se schovával s rotačním tiskem, který je dobrý právě jen na tu chvíli, kterou uprostřed denního shonu můžeme novinám věnovati. A pak: knihy jsou dnes již *tak levné*, že by se opravdu nevyplatilo rozmnožovati si knihovny tímto způsobem. Kniha, kterou máte ve své knihovně, je znamením vaší kultury a vašeho vkusu. A kdo by se mohl chlubit dnes knihou technicky tak ubohou, jako je román vystřihovaný z novin!

A proto i v našem listě upustili jsme od tohoto způsobu. Vyžaduje si to i celková úprava dnešního listu a konečně nutno počítati i s místem, které při románu na vystřihování je vyplýváno. Jsme přesvědčení, že valná většina čtenářů s námi souhlasí.

Ranní noviny, 2, č. 90, 17. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno.

T Ř I S E S T R Y

(W. Somerset Maugham: *Nedoceněné zásluhy*. Hra o třech dějstvích.

Režie: Zv. Rogoz. Premiéra ve Stavovském divadle ve středu 18. t. m.)

Bojiště světové války jsou již mnohokrát přeorána, pobořená města znovu vyrostla, ale nejstrašlivější památky na válku, zmrzačení vojáci a muži „nedoceněných zásluh“ žijí ještě mezi námi jako varovná znamení. Dva z těchto bývalých vojáků se objevují i v této nové

Maughamově hře, která bez křečovitého patosu, bez vnější efekt-
nosti, tak věrně téměř všem protiválečným hrám, je ještě něčím víc
než hlubokým protestem proti válečnému vraždění a pseudovlas-
tenecké slávě. V dramatu nejde však jen o tyto dva bývalé vojáky,
z nichž slepý Sydney ve tmě svých očí vidí již nové hrůzy budoucí
války a příliš čestný Collie Straton, znamenitý a hrdinný důstojník
z anglické ponorky, nedovede bohužel kšeftovati s automobily. Hra
je spíše dramatem tří sester Ardsleyových, z nichž každá nějakým
způsobem zasažena je doznívajícími hrůzami. Trpělivá Eva ztrácí
svoje mládí ve věčné hře v šachy se svým slepým bratrem Sydney-
em a zešílí, když se dozví o sebevraždě Collieho, jehož milovala.
Rezignovaná Charlotta trpí v manželství s obhroublým Howardem,
který vzpomíná na válku jako na nejšťastnější dobu života, čas pře-
kvapivých změn a milostných dobrodružství. A konečně nejmladší
a nejkrásnější Luisa prchá s vyžilým boháčem, kterého nemiluje, jen
aby unikla strašlivému prostředí poválečné rodiny měšťácké. Kolik
hrůzy, nectností, hnusu, bolesti sneseno je do těchto třech obrazů!
Ale je to Maughamovo umění, které ztlumí vše jako sordinou v do-
konalý, a tím působivější obraz, plný vkusu, přesvědčivosti a přiro-
zenosti. Ti lidé, kteří tu chodí, jsou skuteční lidé našich dnů, hrozní
ve své pravdivosti a pravdiví ve svých počínech. Nejen role matky
Ardsleyové, ale i umění její interpretky L. Dostalové jako by spoči-
nulo ve středu této básnické hry. Vše ostatní ve vyrovnaných kru-
zích krouží kolem této ženy, která zasažena pravdou o smrtelné své
chorobě a umírajíc, vidí se rozpadat celou svoji rodinu. Bylo oprav-
du zapotřebí tak jemně nuancovaného a přitom lidsky opravdové-
ho umění pro tuto nikoliv všední roli. – Avšak i výkony ostatních,
z nichž jmenujeme zejména Karena, Šejbalovou, Vrchlickou a Do-
stala, vyzněly v souladu s vysokou literární úrovní této krásné hry.

Ranní noviny, 2, č. 93, 20. 4. 1934, s. 4. Podepsáno –s.

D V A , N A K T E R Ě S E Z A P O M N Ě L O

Na pokraji Žižkova v sousedství Rajské zahrady otevřen byl předne-
dávnm moderní palác Všeobecného penzijního ústavu. Novináři

pozvaní, aby prohlédli dokončenou budovu, která patří jistě k nejkrásnějším moderním stavbám pražským, referovali ve svém tisku způsobem, který zavalil podnět k drobné hořké poznámce v *Magazínu DP*.¹⁾ Referující totiž o stavbě, nezapomněli uvést s patřičnými epitety všechny, kdož stavbu budovy administrativně vedli a prováděli, ale zato neuznali ani za vhodné a slušné jmenovati oba autory tohoto jedinečného a významného projektu: architekty-inženýry Honzíka a Havlíčka. Oba tito mladí umělci, kteří v užší soutěži devíti známých architektů dovedli nedbati předepsaných podmínek a riskovati tak neúspěch své veliké a nákladné práce, nestáli jim ani za to, aby byli jmenováni vedle těch, kdož plány prováděli nebo dodávali vnitřní zařízení budovy. Je to křivda, která je ještě tím krutější, že vítězství, kterého dobyli v soutěži, musilo býti vykoupeno ještě dvouletým jejich bojem na úředních místech. Toto úsilí bylo totiž mnohdy vyčerpávající víc než samotná práce. A tak oslaveny byly úřady, které se jednou konečně daly přemluvit k povolení stavby architektonicky kvalitní, a páni, kteří stavbu prováděli. Je to neúcta k tvořivé duševní práci – dodává *Magazín DP* –, nadměrné hodnocení řadové administrativní činnosti, zjev to u nás nikterak překvapující.

Ranní noviny, 2, č. 97, 25. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) R.: „Bařtipánská Praha“ a budova VPÚ (*Magazín Družstevní práce*, 2, č. 1, duben 1934, s. 28–29). Seifert parafrázuje, místy nevyznačeně cituje uvedený text. ■ 1 ¶ ...nikterak nepřekvapující... na ...nikterak překvapující...

P R A V Á T V Á Ř

V druhém svazku *Dějiny Národního divadla*, v obsáhlém díle Fischerově, v němž vyličený jsou dějiny činohry Národního divadla až do konce éry Šubertovy,¹⁾ přesvědčili jsme se, že nářek moderních našich kritiků na nízkou úroveň repertoáru ozýval se u nás již v minulém století. Ani žaloby na pražské obecnstvo nejsou tu poprvé. Již tehdy si stěžovala kritika na nekulturnost lidí navštěvujících naši první scénu. Zdá se tudíž, že nejen tyto bolavé nedostatky, ale i veškeren nářek je již jaksí v tradici našeho kulturní-

ho života a že tu krátce a dobře hází se na zeď hrách, mluví se do větru a vykládá slepým o barvách. Přesto nám to nedá, abychom – marně ovšem a spíše ze zlomyslnosti – nepoukázali poznovu na pravou tvář návštěvníků našeho Stavovského divadla.

Včerejší premiéra Achardovy hry *Migo z Montparnassu*²⁾ s paní A. Sedláčkovou v čele měla ovšem svůj obvyklý úspěch. Zcela normální. Nic bouřlivého však. Devalův *Tovaryš*³⁾ v tomto ohledu dopadl mnohem hlučněji. Jen jednou se rozohnilo obecenstvo k zuřivému potlesku na otevřené scéně. A to ve chvíli, kdy paní Sedláčková s pěti dámami dotančila šumivý kankán. Šestero párů sličných nožek, přikrytých jen koketním střevíčkem, dovedlo rozhýbat ruce pánů i dam na plyšových sedadlech k potlesku. Jak by ne! Byly to totiž nožky opravdu půvabné. Zejména paní Sedláčková dokázala, že nejen její umění je ještě svěží. A pak ovšem – bylo to ještě něco: byla tu ještě patrně vzpomínka na veselé *Dámy od Maxima*⁴⁾, která tak naráz přiblížila srdci diváků tuto jinak významnou scénu Achardovy hry.

Ranní noviny, 2, č. 99, 27. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) *Dějiny Národního divadla*, díl 4. *Činohra Národního divadla do roku 1900* (1933). • 2) Inscenace měla premiéru 25. 4. 1934. • 3) Premiéra 20. 12. 1933, viz zde s. 116, pozn. 1. • 4) Georges Feydeau: *La Dame de chez Maxime* (1899), Komorní divadlo inscenovalo pod názvem *Dáma od Maxima* (prem. 15. 3. 1934).

Č E S K O S L O V E N S K Á C E S T A

(St. K. Neumann: *Opožděné jaro. Deník cesty kolem republiky.*

Část první. Vydal Fr. Borový.)

Mnoho lidí i věcí odnáší v této knize básníkovu zlobu. I žurnalisté a jejich řemeslo dostali tu na frak. A přece jen na málo místech knihy se dostává k slovu básník. Vše ostatní utkvělo v úrovni žurnalistické reportáže, někdy zajímavé, někdy ani to ne. Čtenář však, kterému jde o tvář autorovy osobnosti, nebude číst knihu nadarmo. Za každým odstavcem, za každou větou poznáváme starého Neumanna, věčně roztouženého a věčně proklínajícího, básníka, který se dovede rozohniti nejen vidinou budoucího světa, ale i nepatrnou kytkou na lesní louce. A jako v bibli několik

spravedlivých mohlo zachrániti město před hněvem božím, i několik míst této knihy, kde promlouvá básník *Knihy lesů, vod a strání*¹⁾ a vyznává se ze své veliké životní lásky k zemi a její přírodě, zachrání určitě i tuto knihu před zapomenutím, které by bylo jistě nespravedlivé. A bude mu vše odpuštěno. I to, že objevuje věci známé, aniž by se pokoušel dáti jim ve své knize jinou tvář. I to, že nám vypravuje věci celkem nezajímavé. I to, že snad až přespříliš pochvaluje si svůj aparát a svoji přítelkyni.

Ranní noviny, 2, č. 100, 28. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Sbíрка básní (1914).

Ž L U T É L Á S K Y

(Tristan Corbière: *Žluté lásky*. Vydal Melantrich.)

Když r. 1875 zemřel mladý Tristan Corbière, nikdo jistě netušil, že jeho jediná básnická sbírka *Žluté lásky* stane se jedním z mezníků moderní poezie. A zcela plným právem, neboť je to lyrika, která přetrvává zcela jistě všechny módy a nálady doby svým temným divokým zoufalstvím, svou zpustošenou krásou básníkova rodného kraje a podivně sukovitou dřevní monumentalitou svých postav. Taková *Jarmareční zpěvačka* anebo *Hrbáč dvoustrán*, to je něco tak prostě a tvrdě viděného, že se s tím v oné podobě setkáte jen jednou. Ten přídomek „prokletý“, který mu dal Verlaine, když jej zařadil mezi své *Prokleté básníky*,¹⁾ a stejně i to epiteton „slavík bahna“, kterým charakterizoval sám sebe v jedné nezapomenutelné básni *Ropucha*, mu patří po zákonech jeho vnitřního ústrojenství. Byl prokletý v celém smyslu toho slova, jsa jednou z těch bolestně svérázných postav své rodné Bretaně, která pak ožila v takové divoké a zoufalé krásě v *Žlutých láskách*, byl prokletý celým svým osudem, jak jej básnický zdestiloval do několika podivuhodných a nezapomenutelných veršů nezvyklé krásy, a byl nakonec „slavíkem bahna“, protože jeho píseň neměla v sobě nic z učesané krásy, jsouc samo hoře a divoký, nespoutaný výkřik. A je to nakonec poezie v nejvlastnějším smyslu toho slova, poezie jako píseň disharmonická, přerušovaná hukotem vln s křikem racků, poletujících nad příbojem. Už dávno jsme nečetli lyriky tak život-

né a útočné, lyriky potřísněné a vykoupené krví! Jindřich Hořejší svým překladem z některých básní ze *Žlutých lásek* znovu potvrdil, že je jedním z našich nejlepších překladatelů. Čteme totiž jeho výbor jako sám originál. Kdysi Rictus,²⁾ nyní Corbière, to už je víc než důkaz dokonalé znalosti jazyka, ale to je i doklad, jak opravdově porozuměl básnickým duchům v lecčems spřízněným.

Ranní noviny, 2, č. 100, 28. 4. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) Portrét Tristana Corbièra Verlaine zařadil mezi další krátké profily zemřelých i soudobých básníků (J. A. Rimbaud, S. Mallarmé, M. Desbordes-Valmore, Villiers de l'Isle Adam, Pauvre Lelian [= P. Verlaine]) do knihy *Les Poètes maudits*, 1884; česky pod názvem *Prokletí básníci* poprvé v překladu Adolfa Kroupy až v roce 1946 (Praha, O. Girgal). • 2) Jehan Rictus: *Poezie* (1929, přel. Jindřich Hořejší, s předmluvou Josefa Hory). ■ 1 ¶ ...to už je víc důkaz... na ...to už je víc než důkaz...

M A L Á L I T E R Á R N Í V Z P O M Í N K A K S V Á T K U M A T E K

Záhony květin a hromady sladkostí, verše básníků i písňě skladatelů sneseny byly k nedělnímu svátku matek.¹⁾ A v tento den, který i svojí květnovou pohodou přispěl k slavnosti, vzpomněli jsme si na básníka, který mateřské lásce věnoval několik veršů, patřících již dávno k nejkrásnějšímu, co v poezii stvořeno bylo českým jazykem. Vzpomínali jsme na Jana Nerudu.

Vmysleme se ve stav, v kterém se octnul opuštěný básník, když rakev, skrývajíc drobné tělo jeho matky, snesena byla na dno hrobu. Všichni, kdož znali básníkovu lásku k této bytosti, strnuli v němém pohnutí. A v této osudné chvíli poklepal Nerudovi zezadu na rameno známý český vlastenec a majitel *Národních listů*, muž, jehož legenda mohla by býti dnes, při trochu vůli po pravdě, rázem ořesena, Julius Grégr. „Tak, Hansi,“ povídá Nerudovi přes rameno, „já jím kondoluji a nezapomenou přijít večer do redakce s rukopisem.“

Historická věta, zaznamenaná Arbesem, skvěle charakterizuje typ vlastence, který, zdá se, dosud u nás nevymřel.

M A T I N É M A M I N K Á M

Dobře počítáno, při nedělním matiné¹⁾, které v Městském divadle na Vinohradech uspořádal Kruh sólistů, bylo v hledišti jen o málo více obecenstva než biletárek, takže černý šat těchto ochotných paní měl tentokrát přímo symbolický význam. A přece toto dopoledne si nezasluhovalo takového nezájmu. Zd. Štěpánek a Marie Lukášová recitovali řadu básní českých autorů, inspirovaných láskou k matkám, živým i zemřelým. Recitovali šťastně: klidný a nepatetický tón jejich přednesu zdůrazňoval zejména krásu básnického obsahu. Rovněž inscenace J. M. Barrieovy hry *Maminka*²⁾ zasloužila si větší počet očí i uší, než tentokráte se jich v divadle nalézalo. M. Ptáková zahrála svoji nešťastnou matku Doweyovou s hebkou měkkostí a dojmavou něhou. Svobodník Dowey, kterého hrál V. Vydra, vyznačoval se brutálním temperamentem, který mnohdy ohrozil nejen stabilitu jeviště, ale i kouzlo této hry. Přesto však bylo to pěkné představení a zejména závěrečný obraz vyzněl baladickou strohostí a krásou. Bylo by škoda, kdyby tento nezájem obecenstva ubral snad chuti k pořádání těchto svátečních podniků, které vždy znamenají několik radostných a vzácných chvil v pražském kulturním životě.

Ranní noviny, 2, č. 112, 15. 5. 1934, s. 4. Nepodepsáno. ■ 1) 13. 5. 1934 (rež. František Hlavatý). • 2) Aktovka (v překladu Rudolfa Brachtla). ■ 1 ¶ ...si zasluhovalo... na ...si nezasluhovalo...

M A T I N É V M Ě S T S K Ě M D I V A D L E

Kdybychom chtěli měřit lásku k matkám podle návštěvy matiné *Maminkám*¹⁾, které uspořádal v neděli v *Městském divadle Kruh sólistů*, shledali bychom, že není u nás patrně takové lásky. Divadlo totiž bylo žalostně prázdné: Štěpánek recitoval židlím a tóny Sukova klavírního cyklu duněly v prázdných lóžích. A přece to bylo dopoledne jistě zajímavé a musili jsme litovati těch, kdož se o ně nezištně přičinili. Matka, maminka, máma – je téma, které v české poezii není jistě vzácné. A bývají to právě z nejkrásnějších čísel básnických sbírek, která jsou věnována lásce k matkám,

živým i zemřelým. Připomínáme jen vznešený, a přece tak lidsky teplý a blízký zpěv Březinův a prosté, ale zato tím plastičtější písně Nerudovy a Sládkovy, vedle vzrušených, rytmických apostrof Sv. Čecha. I v nejmodernější poezii, která se pohybuje v oblastech docela jiných, motiv této lásky se ozval často a dosti silně. Marie Lukášová a Zd. Štěpánek rozdělili se o výběr, poněkud nesourodý, rovným dílem. Je nutno zdůraznit, že oba recitující ve svých klidných, nepatetických, ale výrazných přednesech dohledávali se spíše vnitřní krásy obsahu jednotlivých básní než lesku jejich forem. Přesto však pro báseň Březinovu²⁾ našel si Štěpánek tón jistě pravý a melodii básníku nejvlastnější. Válečná hra J. M. Barrie *Maminka*³⁾ nebyla na českém jevišti poprvé. Příběh matky, která neměla dětí, a přece zahoří obětavou mateřskou láskou k neznámému vojáku na frontě, překvapivé rozuzlení, kdy tento mladý muž, který nikdy nepoznal domova ani rodičů, okouší pojednou slast mateřského objetí, dožívají zejména svým baladickým obrazem závěrečným. Zatímco na ulicích víří bubny a hrají dudy z fronty se navracejících pluků, nešťastná matka mlčky ve své opuštěnosti ukládá šaty mrtvého, který jí připravil chvíle krátkého štěstí. Role divokého svobodníka Doweye – to byla opět jednou příležitost pro V. Vydru, aby rozpoutal svůj – trochu monotónní – temperament, zapomínaje, že je vždy dobře šetřit s tím, čeho máme nejvíce. Zato paní Ptáková zahrála ustrašenou matku Doweyovou s hebkou měkkostí a něhou opravdu mateřskou. Jak byla půvabná ve své pýše a dojemná ve své starostlivosti, jako by měla neustále slzu na krajíčku. Škoda pěkného představení v prázdném divadle.

Právo lidu, 43, č. 112, 15. 5. 1934, s. 6. Podepsáno –s. ■ 1) Viz též zde s. 124. • 2) Míněna patrně Březinova báseň *Moje matka* (*Tajemné dálky*. Praha, Moderní revue 1895, s. 7–8).

• 3) Viz též zde s. 124.

F E R D I N A N D P U J M A N Z A O P O N O U

Úterní představení *Prodané nevěsty*,¹⁾ druhý operní večer Smetanova festivalu, ukončeno bylo velikým jásotem a nadšením obecnostva. Toto představení bylo přímo posvěceno. Bylo tak svěží,

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.